

Det internationale Norden

Nordisk samarbejde i europæisk ramme 2007

ANP 2007:727

Det internationale Norden

Nordisk samarbejde i europæisk ramme 2007

ANP 2007:727

© Nordisk Ministerråd, København 2007

ISBN 978-92-893-1554-8

Tryk: Saloprint Aps

Omslag: Kjell Olsson

Layout: Publikationsenheden

Omslagsfoto: Antero Aaltonen

Oplag: 700

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikationer på

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

.

Det nordiske samarbejde

Det internationale Norden Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Indholdsfortegnelse

Forord.....	7
1. Det internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme	11
1.1 Indledning	11
1.2 Samarbejdsministrenes overordnede retningslinier for Nordisk Ministerråds internationale aktiviteter.....	12
1.3 Mulighedernes Norden – svar på globaliseringens udfordringer.....	13
2. Østersøregionen – Europas top.....	17
2.1 Indledning	17
2.2 Den Nordlige Dimension	19
2.2.1 Indledning	19
2.2.2 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om sundhed og helse.....	19
2.2.3 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø.....	21
2.2.4 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om IKT (NeDap).....	21
2.3 Baltic Sea Initiative (BSI)	22
2.4 Samarbejde med Østersørådet	24
2.4.1 Indledning	24
2.4.2 Konkrete samarbejdsaktiviteter med Østersørådet.....	25
3. Samarbejde med Estland, Letland og Litauen	29
3.1 Indledning	29
3.2 Nordisk Ministerråds retningslinjer for samarbejde med Estland, Letland og Litauen	30
3.3 Eksempler på nordisk baltisk samarbejde i praksis	31
3.4 Nordiske institutioners samarbejde med de baltiske lande	42
4. Samarbejde med Nordvestrusland	45
4.1 Indledning	45
4.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Nordvestrusland	46
4.3 Kundskabsopbygning og netværk	46
4.4 Støtteprogram for frivilligorganisationer i Østersøregionen.....	48
4.5 Eksempler på konkrete aktiviteter i Nordvestrusland.....	48
4.6 Nordiske institutionernes samarbejde med Nordvestrusland.....	55
4.7 Samarbejde med Barentsrådet	58

5. Nabopolitik i forhold til Hviderusland	61
5.1. Støtte til højere uddannelse for unge hviderussere	62
6. Samarbejde med Balkan – Kultur som brobygger.....	65
7. Arktis/Vestnorden og dens naboer	69
7.1 Indledning	69
7.2 Arktisk samarbejdsprogram	70
7.3 Eksempler på aktiviteter i Arktis.....	71
7.4 Samarbejde med Arktisk Råd.....	73
7.5 Vestnorden og dets naboer	74
8. Andre fælles nordiske aktiviteter set i en EU/international kontekst.....	79
8.1 Indledning	79
8.2 Uddannelse, Forskning og innovation.....	80
8.3 Naturens ressourcer.....	87
8.4 Grænsehindringer – styrkelse af det indre marked.....	95
8.5 Nordisk velfærdsinnovation – fremtidige velfærdsudfordringer	96
8.6 Andre eksempler på fagministerrådenes arbejde i en international ramme	97
8.7 Samarbejde med Europarådet.....	102
Bilag I: Fakta Norden.....	105
Bilag II: Fakta om Nordisk Ministerråd	119
Bilag III: De nordiske statsministres pressemeddelelse af 19.06.07, Punkaharju, Finland – ”Mulighedernes Norden – svar på globaliseringens udfordringer”	125
Bilag IV: Nordisk Ministerråds generalsekretærs indspil til den fælles nordiske globaliseringsproces, juni 2007	129

Forord

Udviklingen i det internationale samfund omkring de nordiske lande har en naturlig indvirkning på det fælles nordiske samarbejde. Dette gælder både politiske som økonomiske ændringer. Det nordiske samarbejde er i langt højere grad i dag end tidligere påvirket af den internationale agenda. EU's opbygning og udvidelse har skabt nye samarbejdsmuligheder og nye temaer på dagsordenen. Globaliseringens udfordringer og muligheder er et stærkt fokus for udviklingen af det nordiske samarbejde og det afspejles i Nordisk Ministerråds virksomhed. Vi ser et nordisk samarbejde, der bliver mere åbent og rettet mod vores naboer og andre internationale aktører.

Drøftelserne på Nordisk Råds session i København i efteråret 2006 satte for alvor gang i overvejelserne om, hvordan det nordiske samarbejde systematisk og fokuseret kunne understøtte nordiske interesser i en globaliseret verden. De nordiske landes stærke og omfattende kulturelle og værdimæssige fællesskab gør det oplagt at håndtere globaliseringens udfordringer i samlet flok.

De nordiske statsministre vedtog på deres sommermøde i Finland i juni 2007 en erklæring om en langsigtet fælles nordisk tilgang til globaliseringen. Denne erklæring indeholder konkrete tiltag vedr. forskning og innovation, markedsføring af Norden, et nordisk globaliseringsforum, styrket energi- og klimasamarbejde og en stærkere indsats for at ophæve grænsehindre. Disse prioriteringer vil stå højt på den nordiske dagsorden fremover.

De nordiske statsministre peger også på Østersøregionens muligheder for at drage nytte af globaliseringen, og at målsætningerne for Nordisk Ministerråds arbejde også vil være retningslinier for samarbejde inden for andre fora, hvor de nordiske regeringer samarbejder. Dette vil også omfatte samarbejdet i EU/EØS som Østersørådet, Barentsrådet og Arktisk Råd.

Et øget samarbejde omkring Østersøen har da også netop i de seneste år været højt prioriteret af Nordisk Ministerråd ud fra devisen om, at lande i en region, der har et interessefællesskab, står stærkere sammen end hver for sig.

Østersøregionen vil med et effektivt samarbejde kunne fremstå som en yderst konkurrencedygtig region i Europa og formå at tiltrække investeringer og virksomheder. Samarbejdet vil ske sag for sag og indenfor forskellige områder. Af fælles interesser kan blandt andet nævnes udvikling af grænseregionalt samarbejde i Nordeuropa, fremme af regionale investeringer i forskning og innovation, kultur, forbedringer af borgeres og virksomheders muligheder for at flytte og handle på tværs af landegrænserne i regionen samt miljøbeskyttelse af Østersøen. Tillige er det en fælles sag at bekæmpe organiseret kriminalitet og menneskehandel. Ikke mindst med dette for øje samarbejder Nordisk Ministerråd og Østersørådet på flere områder og deler ambitionen om, at der skal ske en koordineret indsats og en dynamisk udvikling af regionen.

Nordisk Ministerråds samarbejde med de baltiske lande er af høj prioritet, og et fordybet samarbejde sker på flere områder – ikke mindst på forsknings- og uddannelsesområdet, hvor der nu er opnået enighed om baltisk deltagelse i Nordiske programmer på ligeværdig fod. Men det er en fortsat proces og jeg er overbevist om, at vi vil se flere områder, hvor de nordiske lande og de baltiske lande går sammen i partnerskab til fælles fordel.

Samarbejdet med Rusland står centralt og vil ikke blive mindre i de kommende år. Ved årets begyndelse blev Ministerrådets flagskib på samarbejdsområdet med Rusland lanceret – Kundskabs- og Netværks programmet. Igennem programmet gives der mulighed for at udvikle reelle partnerskaber på områder, hvor der er en fælles interesse. Vi har allerede set konkrete initiativer på flere områder og det er en klar forventning, at vi i den nærmeste fremtid vil se endnu flere partnerskaber og fælles initiativer. Russiske og hviderussiske partnere er ligeledes fokus i et grænseregionalt projekt igangsat i foråret 2006 af Ministerrådet med finansiering fra EU. Den Nordlige Dimension er et integreret politikområde i det fællesnordiske samarbejde og Nordisk Ministerråd har et forsat engagement i at bidrage til gennemførelse af den Nordlige Dimensions målsætninger.

Ministerrådet har også i årets løb knyttet tættere bånd til Barentsrådet, hvor konkrete fælles initiativer nu er påbegyndt. Ministerrådets samarbej-

de med Arktisk Råd har fået en endnu mere central betydning i lyset af den internationale fokus på klimaændringerne. Ministerrådet har derfor taget initiativ til, at der afholdes en konference i Grønland i efteråret 2008, hvor klimaændringerne og betydningen for det arktiske område vil være centralt. Vores naboer mod Vest, USA og Canada, er i den forbindelse centrale aktører, som vi vil se et øget samarbejde med i fremtiden.

Samarbejdet med EU er på flere områder blevet udviklet og dette er en tendens, som vil blive fortsat. Der samarbejdes i dag på blandt andet områderne om innovation, miljø, grænseregionalt samarbejde og støtte til demokratiseringsprocessen i Hviderusland. At bidrage til et fredeligt og demokratisk Europa er af stor betydning og en fælles nordisk værdi. Med dette som baggrund lancerede Nordisk Ministerråd tillige i efteråret 2006 et NGO-program med fokus på Østersøregionen med formål at styrke det civile samfund i Østersøregionen, herunder i Hviderusland.

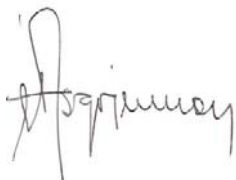
Den nordiske globaliseringsproces igangsat af de nordiske statsministre har også rettet et nordisk blik mod Asien og de muligheder der er for fælles nordiske indsatser og muligheder. Blandt andet peges på ønsket om at undersøge mulighederne for etablering af nordiske innovationsrepræsentationer i Asien. Eventuelle fælles nordiske aktiviteter i forbindelse med Expo 2010 i Shanghai indgår også i de nordiske landes overvejelser.

Det er dog klart, at alle aktiviteter og initiativer må prioriteres og fokuseres. Det nordiske samarbejde kræver, at vi opfylder kravet om, at der er en nordisk nytte i at gå sammen om de korrekte aktiviteter. Nordisk Ministerråd skal ikke igangsætte initiativer, som andre allerede har søsat eller som andre vil kunne gøre bedre end os. Nordisk Ministerråd skal være pragmatisk og gerne som en central aktør samarbejde med andre i opnåelse af fælles målsætninger. Nordisk Ministerråds kontorer i de baltiske hovedstæder og i St. Petersborg og Kaliningrad bidrager væsentligt i denne proces. Det samme gør de Nordiske institutioner med forskellige fokusområder.

Denne årlige rapport er den første i min tid som generalsekretær for Nordisk Ministerråd, og den dækker Ministerrådets internationale virksomhed fra 1. august 2006 til 1. august 2007 med et blik ud i den nærmeste fremtid. Rapporten er udarbejdet på mit ansvar af mit personale på Ministerrådets sekretariat i København under ledelse af stabsrådgiver Dorthe Elise Svinth. Det er mit håb, at rapporten vil være nyttig som

introduktion til Nordisk Ministerråds virksomhed og det internationale Norden.

København, den 1. september 2007

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'H. Ásgrímsson', with a large, stylized initial 'H'.

Halldór Ásgrímsson
Generalsekretær

1. Det internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme

1.1 Indledning

Det nordiske samarbejde forandres til stadighed – ikke mindst i lyset af ændringer og nye udviklingstendenser i Nordens omverden, både europæisk som globalt.

Det nordiske samarbejde har eksisteret længe. Samarbejdet er regionalt baseret og hviler på en egen geografisk, historisk og kulturel samhørighed. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Der findes både et formelt og et uformelt nordisk samarbejde. Det formelle samarbejde er institutionaliseret i to samarbejdsorganer: Nordisk Råd fra 1952, som er parlamentarisk samarbejdsforum og Nordisk Ministerråd (NMR), som er de nordiske regerings samarbejdsorgan¹.

NMR blev etableret i 1971. Det er et eksempel på et klassisk mellemstatsligt samarbejde, hvor beslutninger træffes med enstemmighed mellem medlemslandene. Formandskabet for Ministerrådet går på tur mellem de fem nordiske lande for et år ad gangen og assisteres af generalsekretæren og et sekretariat, der har til huse i København². I 2006 havde Norge formandskabet og i 2007 har Finland overtaget, der vil blive efterfulgt af et svensk formandskab i 2008.

Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbejdet i NMR. I praksis er dette ansvar og den daglige ledelse dog delegeret til en minister

¹ Det juridiske grundlag for samarbejdet er Helsingfors-aftalen, der trådte i kraft 1. juli 1962 og siden er revideret flere gange. Se aftalen på www.norden.org/avtal/helsingfors/sk/3-2-2-hfors.asp

² Der henvises bilag II med faktuelle oplysninger om NMRs opbygning, budget mv. samt til Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org

i hver nordisk regering med ansvar for nordisk samarbejde (samarbejdsministeren). De nordiske statsministre har ved deres sommermøde i juni 2007 drøftet fremtidens fokus for det nordiske samarbejde og det forventes, at de nordiske statsministre vil blive mere direkte involveret i NMRs arbejde i de kommende år, se nærmere kapitel 1.3.

Det uformelle samarbejde finder sted udenfor de nordiske institutioner og er ofte mere ad hoc præget. Det drejer sig primært om de udenrigspolitiske, forsvarspolitiske, bistandspolitiske og udenrigshandelspolitiske områder.

1.2 Samarbejdsministrenes overordnede retningslinier for Nordisk Ministerråds internationale aktiviteter

De nordiske samarbejdsministre vedtog i efteråret 2003 overordnende retningslinier for videreudviklingen af Nordisk Ministerråds (NMR) internationale virksomhed³. Samtlige af NMRs fagministerråd tilrettelægger deres politik og planlægning i overensstemmelse med disse overordnede retningslinjer og NMR inddrager i stigende grad helt naturligt Europapolitiske spørgsmål og aktiviteter i Ministerrådets virksomhed.

Af retningslinierne fremgår, at der i det fælles nordiske samarbejde bør lægges vægt på både at nærme det nordiske samarbejde til EUs dagsorden og at tilrettelægge de praktiske kompletteringer af den nordiske samarbejdsstruktur, som passer til EU-samarbejdet.

Tillige fremgår det af retningslinierne, at udvikling af relationerne med de baltiske lande og Nordvestrusland står højt på den fælles nordiske dagsorden, og at samarbejdet ønskes udbygget.

For så vidt angår nordisk samarbejde med andre internationale organisationer fremhæves, at udfordringen er at sikre størst mulig nordisk nytte af det samlede engagement, som de nordiske landes regeringer over tid har besluttet sig for. Heri ligger, at der skal sikres synergi imellem de forskellige regionale organisationers virksomhed og at unødigt overlapping og manglende koordination skal undgås.

³ Retningslinierne fremgår af dokumentet "Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme", der forefindes på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:770.

Ovennævnte målsætninger har været styrende for NMRs aktiviteter og nye initiativer i de senere år. Samarbejdet med henholdsvis Estland, Letland, Litauen og Nordvestrusland er blevet fordybet⁴, NMRs har øget sit engagement for at sikre virkeliggørelse af Den Nordlige Dimensions politik og der er udviklet synergi mellem de forskellige organisationers aktiviteter i det fælles geografiske område samtidigt med et øget samarbejde med EU⁵ er kommet til.

Der afholdes årlige møder mellem de fire regionale organisationer (Nordisk Ministerråd, Arktisk Råd, Barentsrådet og Østersørådet) med det formål at koordinere de regionale indsatser og drøfte muligheder for fælles initiativer. NMR indkaldte til et uformelt møde blandt de fire regionale organisationer i margen af en konference om den Nordlige Dimension i januar 2007 i Helsingfors. Det er det lettiske formandskab af Østersørådet, som indkalder til det næste officielle møde blandt de fire regionale råd.

Nye internationale vilkår for det nordiske samarbejde indebærer dog ikke, at alt nordisk samarbejde udspringer direkte af dette perspektiv. For en region af Nordens særlige karakter, vil der altid findes samarbejde, hvis motiv udgår fra regionen selv.

1.3 Mulighedernes Norden – svar på globaliseringens udfordringer

Som resultat av en strukturreform i december 2005 består Nordiska Ministerrådet (NMR) utöver stats- och samarbetsministrar också av tio fackministerråd⁶. Bakgrunden till reformen var framför allt att den internationella miljön där nordiska samarbetet verkar, i stor utsträckning är förändrad i förhållande till den omgivning som existerade då NMR etablerades. Därutöver har vissa viktiga nordiska frågor blivit helt eller delvis över-

⁴ Se kapitel 3 og 4.

⁵ www.europa.eu

⁶ En minister i varje regering är nordisk samarbetsminister. Dessa ministrar bildar ett särskilt ministerråd (MR-SAM). Härutöver består Nordiska ministerrådet av tio fackministerråd: Ministerrådet för utbildning och forskning; Ministerrådet för närings-, energi och regionalpolitik; Ministerrådet för kultur; Ministerrådet för miljö; Ministerrådet för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk; Ministerrådet för ekonomi och finanspolitik; Ministerrådet för lagstiftning; Ministerrådet för jämställdhet; Ministerrådet för social- och hälsopolitik; Ministerrådet för arbetsliv.

tagna av andra, i första hand EU. Den här utvecklingen har en naturlig inverkan på det nordiska samarbetets dagordning och struktur.

Förutom de politiska strukturerna förstärks också den internationella tendensen i det nordiska samarbetet genom den ökande globaliseringen. Världen omkring Norden har ett avgörande inflytande över det nordiska samarbetet. Ett utvidgat EU med 27 medlemsländer ger nya möjligheter, men sätter samtidigt ökad press på konkurrensen. De nordiska länderna måste utnyttja ett starkt och effektivt samarbete för att hålla sig i konkurrensen om sysselsättning, investeringar och begåvningar. Ytterligare är den globala ekonomin en utmaning. Kina och Indien konkurrerar inte längre enbart med pris men också i stigande grad med vetenskap. Detta ger anledning till att överväga vad de ”kunskapstunga” nordiska länderna skall leva av i framtiden.

En diskussion kring Nordens roll i en globaliserad värld inleddes då sekretariat tillsammans med den danska tänketanken ”Mandag Morgen” i oktober 2005 publicerade ett debattinlägg med titeln ”Norden som global vinderregion – På sporet af den nordiske konkurrencemodel”⁷. I debattinlägget ger 27 ledande nordiska opinionsbildare från näringsliv, den akademiska världen, myndigheter och kulturliv sina synpunkter på de nordiska ländernas möjligheter i den globala ekonomin. Härunder värderas om det finns särskilda gemensamma nordiska värden, i vilket omfång de nordiska styrkepositioner och kompetenser kan knytas till dessa värden, och hur de nordiska ländernas regeringar i givet fall kan främja och använda dem.

De nordiska statministrarna diskuterade globaliseringen vid Nordiska Rådets session hösten 2006, och detta var startskottet för ett nordiskt samarbete om Nordens möjligheter i en globaliserad värld. Under våren 2007 har ett omfattande arbete genomförts i sekretariatet för att ta fram förslag på hur Norden kan möta de utmaningar globaliseringen skapar. I mars 2007 i Köpenhamn, arrangerade NMR och Nordiska Rådet gemensamt ett temaseminarium med ett sextiotal representanter från näringsliv, universitet och politik som diskuterade globaliseringens utmaningar. Deltagarna kom med många idéer och man enades om 10 utvalda förslag som kan bidra till att skapa ett starkare Norden.

⁷ Der henvises her til publikationen på www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:777 hvor der også findes en engelsk sammenfatning.

En viktig förutsättning i arbetet har varit fokusering och följande områden har slutligt prioriterats: klimat, miljö och energi, kunskap och innovation samt profilering av Norden. Generalsekreteraren rapporterade förslagen vid de nordiska statsministrarnas informella sommarmöte i juni 2007, se bilag IV. Statsministrarna tog vid detta möte initiativ till ett antal åtgärder för att främja Norden i en globaliserad värld, se bilag III⁸. Generalsekreterarens förslag kommer att vara en viktig del i genomförandet av dessa initiativ.

Globaliseringsarbetet kommer att präglade en stor del av ministerrådets arbete framöver och kommer att innebära att samarbetet måste ges en ny inriktning, som både är anpassad till den politiska dagordningen i Norden och den nya internationella samarbetsmiljön. Samarbetet i NMR måste således ses i perspektivet av det omgivande internationella samfundet och komplettera de andra europeiska och internationella samarbetsforumen, där de nordiska länderna deltar, först och främst EU/EES.

⁸ www.vn.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/sv.jsp?toid=2213&c=0&moid=2216&oid=198735

2. Østersøregionen – Europas top

2.1 Indledning

Et øget samarbejde omkring Østersøen har i det seneste år været højt prioriteret af de nordiske lande ud fra deisen om, at lande i en region, der har et interessefællesskab, står stærkere sammen end hver for sig. Ikke mindst er dette særlig gældende for små lande. Nordisk Ministerråd (NMR) har derfor øget samarbejdet med landene og øvrige internationale aktører omkring Østersøen.

Foto: Johannes Jansson

Samarbejdet med Polen tog et væsentligt skridt fremad under det polske formandskab i Østersørådet og regelmæssige møder finder fortsat sted mellem NMR og repræsentanter for den polske regering. Konkret samarbejde i de senere år er tillige blevet styrket – ikke mindst på innovationsområdet og i forhold til demokratistøtte til Hviderusland, se nærmere

kapitel 5. Samarbejde med Polen sker tillige inden for de konsultationer, som NMR har med Visegrad-landene⁹, hvor informationsudveksling sker på ad hoc basis. Samarbejdet med de baltiske lande og Nordvestrusland er under forsat udvikling og fordybning (se kapitel 3 og 4) og tyske partnere deltager i diverse projekter, herunder på innovationsområdet. Endvidere har NMR haft diverse konsultationer med dels nordtyske delstater dels repræsentanter for den tyske forbundsregering om mulighederne for et øget samarbejde. Endvidere har NMR deltaget i forskellige aktiviteter sammen med tyske repræsentanter, ikke mindst konferencen ”Talents on Top of Europe” i Berlin i juni 2007, som NMR medfinansierede sammen med blandt andre Baltic Development Forum (BDF)¹⁰. Konferencens fokus var Østersøregionens udfordringer og muligheder for at tiltrække, uddanne og mobilisere de menneskelige ressourcer, der kræves for at kunne drive en voksende kundskabsøkonomi i regionen. NMR tillægger det stor betydning at fremme Østersøregionens attraktionskraft og dermed øge mulighederne for en stabil økonomisk vækst til gavn for borgere og virksomheder. Østersøregionen er en naturlig ”arbejdsplads” for fælles nordiske interesser og er af høj prioritet i det nordiske samarbejde. Østersøregionen kan være ”Europas top” – ikke bare geografisk. Østersøregionens betydning fremgår også af de nordiske statsministres fælles pressemeddelelse fra juni 2007, hvori der henvises til ønsket om at styrke hele Østersøregionens konkurrencekraft og mulighed for at drage nytte af globaliseringen.

Østersøregionen vil med et effektivt samarbejde kunne fremstå som en yderst konkurrencedygtig region i Europa og formå at tiltrække investeringer og virksomheder. Samarbejdet vil ske sag for sag og indenfor forskellige områder. Af fælles interesser kan blandt andet nævnes udvikling af grænseregionalt samarbejde i Nordeuropa, fremme af regionale investeringer i forskning og innovation, kultur, forbedringer af borgeres og virksomheders muligheder for at flytte og handle på tværs af landegrænserne i regionen samt miljøbeskyttelse af Østersøen.

⁹ Polen, Ungarn, Tjekkiet og Slovakiet

¹⁰ www.bdforum.org

2.2 Den Nordlige Dimension

2.2.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) bidrog til udformningen af det nye grundlag for den Nordlige Dimension, som blev vedtaget af EU, Rusland, Norge og Island i Helsingfors i november 2006¹¹. I det nye grundlag for den Nordlige Dimension indgår NMR direkte som deltager i virkeliggørelsen af politikken.

NMR har gjort den Nordlige Dimension til et integreret politikområde i det fællesnordiske samarbejde i Østersøregionen og Barentsregionen, og har i de senere år arbejdet for at bidrage til gennemførelse af den Nordlige Dimension målsætninger. I 2006/2007 har indsatsen særligt været koncentreret på områderne social og sundhed, miljø og samarbejdet om information, kommunikation og teknologi (IKT). Også en større vægt er i de senere år kommet på samarbejde indenfor områderne uddannelse og forskning.

NMR deltager i informationssystemet for den Nordlige Dimension og har i den forbindelse rapporteret alle projekter med relation til den Nordlige Dimension¹². I 2006 deltog NMR i alt i 94 projekter indenfor den Nordlige Dimension. Det samlede budget for projekterne, hvor NMR deltog i finansieringen, udgjorde 246 millioner EURO.

2.2.2 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om sundhed og helse

Et dynamisk og stærkt nordisk samarbejde inkluderer også et forstærket samarbejde med Nordens naboskabslande. Det er et klart mål, at hovedparten af Nordisk Ministerråds (NMR) aktiviteter rettet mod samarbejdet med naboskabslandene på social og sundhedsområdet koordineres indenfor Den Nordlige Dimensions Partnerskab om Sundhed og Socialt Velbefindende. For at optimere koordineringen af den nordiske indsats på dette område har NMR allokeret en deltidsstilling ansat på kontoret i Skt. Petersborg til partnerskabets sekretariat med henblik på at facilitere en effektiv dialog med de russiske parter. Vigtige samarbejdsområder for mi-

¹¹ Se www.norden.org/rusland/sk/nord_dim.asp og ec.europa.eu/external_relations/north_dim/index.htm

¹² www.norden.org/rusland/sk/nord_dim_databas.asp

nisterrådet er udsatte børn og unge og deres familier, sundhed, indsats mod alkohol og narkotikamisbrug samt indsats mod menneskehandel med fokus på sociale- og sundhedsmæssige aspekter samt ligestilling.

NMR er en af de internationale organisationer som underskrev ”Northern Dimension Partnership on Public Health and Social Well-being” deklARATIONEN i Oslo i oktober 2003. NMR har siden arbejdet aktivt i partnerskabet og partnerskabets ekspertgrupper med et klart sigte om at fremme et reelt partnerskab mellem de involverede lande, task forces og internationale organisationer blandt andet via konkrete samarbejdsprojekter indenfor partnerskabet. Kontakter og samarbejde med andre regionale organisationer som Østersørådet (CBSS)¹³, ”World Health Organization” (WHO)¹⁴, EU¹⁵, Arktisk Råd (AC)¹⁶ og Barentsrådet (BEAC)¹⁷ er også en vigtig dimension af NMRs arbejde.

Som led i NMRs mål om at fremme konkrete samarbejdsinitiativer indenfor rammen af Den Nordlige Dimensions Partnerskab har NMR i 2006 taget initiativ til en række aktiviteter. Det drejer sig om et forebyggelsesprojekt om alkohol- og narkotikamisbrug blandt unge. Projektet udføres af partnerskabets ekspertgruppe ”Social Inclusion, Healthy Lifestyles and Work Ability” (SIHLWA) i samarbejde med lokale organisationer. Projektet implementeres i Skt. Petersborg. Erfaringerne formidles til de øvrige lande. Derudover er der taget initiativ til et projekt målrettet mod udsatte børn og unge samt deres familier i Nordvest Rusland. Partnerskabets ekspertgruppe SIHLWA er aktivt involveret i udviklingen af projektet. NMR har inviteret andre lande og organisationer til at deltage i projektet for at sikre projektets gennemførelse.

NMR har siden 2002 sat fokus på bekæmpelse af menneskehandel. Der er forsat et stort behov for at fremme konkrete initiativer på dette område, ikke mindst i tilknytning til samarbejdet indenfor den Nordlige Dimensions Partnerskab, herunder i samarbejde med internationale organisationer som for eksempel CBSS. Konkret har NMR afsat 1 millioner danske kroner til igangsætning af et partnerskabsprojekt mod menneskehandel. Derudover igangsættes et nyt projekt indenfor den Nordlige Dimensions region om forebyggelse af menneskehandel blandt teenagepiger

¹³ www.cbss.st

¹⁴ www.who.int

¹⁵ www.europa.eu

¹⁶ www.arctic-council.org

¹⁷ www.beac.st

og drenge på institutioner. Der er tale om et samarbejdsprojekt mellem modtager- og aftagerlande. Projektet implementeres i de tre baltiske lande og Nordvest Rusland (Skt. Petersborg, Kaliningrad og Murmansk). Se også kapitel 4.5.

Endelig er der taget initiativ til at arrangere en konference i samarbejde med Partnerskabet om temaet "Social deltagelse, sund livsstil og arbejdsevne". Konferencen finder sted i Skt. Petersborg og afholdes i december 2007.

2.2.3 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø

Nordisk Ministerråd (NMR) er aktiv i EUs Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø gennem det nordiske miljøfinansieringsorgan "Nordic Environment Finance Corporation" (NEFCO)¹⁸. NEFCO er en anerkendt samarbejdspartner i regionen, som siden 1990 har arbejdet med finansiering af miljøprojekter i de østeuropæiske lande, ikke mindst gennem en betydelig projektportefølje i Nordvestrusland og i de baltiske lande. I 2006 har NMR gennem NEFCO engageret sig i fem projekter indenfor samarbejdet om miljøsatsninger i Nordvestrusland med de internationale finansieringsinstitutter gennem "Northern Dimension Environmental Partnership" (NDEP)¹⁹. Projekterne omfatter vand- og afløbshåndtering, fjernvarmeforsyning, samt håndtering af atomaffald i Murmansk, Novgorod, Skt. Petersborg og Kaliningrad. Udover de ovennævnte projekter forvalter NEFCO en lang række forskellige fonde for forskellige opdragsgivere, som har til formål at forbedre miljøet i regionen. Totalt har NEFCO i dag 20 aktive fonde med en sammenlagt kapital på cirka 235 millioner EURO. NEFCO har afviklet 11 fonde med en sammenlagt kapital på cirka 30 millioner EURO.

2.2.4 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om IKT (NeDap)

Nordisk Ministerråd (NMR) deltog i 2005–2006 i partnerskab med Østersørådet i ledelsen af "The Northern eDimension Action Plan" (NeDAP)²⁰ inden for rammerne af den Nordlige Dimension. NMR har særlig haft

¹⁸www.nefco.org

¹⁹www.ndep.org

²⁰www.riso.ee/en/nordic/

interesse for to aktionslinier indenfor NeDAPs handlingsplan, om henholdsvis indikator for videnssamfundet og IT infrastruktur samt internetforskning. Som en del af NeDAP initiativet er de baltiske lande inviteret til at deltage i projekter under Nordunet3²¹ forskningsprogrammet. Styrekomiteen for Nordunet3, har afsat 10 procent af programmets midler hertil, og der blev i 2006 opnået enighed om formen for de baltiske landes deltagelse i programmet, herunder en finansieringsmodel baseret på en kombination af national selvfinansiering og indskud til en fælles pulje på basis af landenes bruttonationalprodukt (BNP). De baltiske lande deltager derefter som observatører i styregruppen for Nordunet. Det forventes, at der i 2007 kan udsendes invitation til ansøgninger fra forskergrupper i de baltiske lande.

Sammen med de nordiske nationale statistiskbureauer har NMR etableret et samarbejde om at frembringe en række statistiske indikatorer om, hvordan informationssamfundet udvikler sig i Østersøregionen, "Indicators for the Information Society in the Baltic Region"²². Her ses det, at de baltiske lande sammen med de nordiske er langt over det europæiske gennemsnit med hensyn til næste udbredelse og brug af en lang række informations- og kommunikationsteknologier. Det ses også, at de baltiske lande med stor hast i øjeblikket er ved at indhente de nordiske landes traditionelle forspring på IT-området.

2.3 Baltic Sea Initiative (BSI)

Østersøregionen har et stort uudnyttet potentiale. En stærk position i dag er dog ikke ensbetydende med en varig førerposition. Det er derfor udfordringen for beslutningstagere fra såvel den politiske verden som erhvervslivet at være målrettede i indsatsen for at udnytte Østersøregionens potentiale. Østersøinitiativet BSI²³ arbejder netop på at fremme konkurrencekraft og bæredygtig udvikling i Østersøregionen.

Nordisk Ministerråd (NMR) har i 2007 overdraget formandskabet for BSI til Baltic Development Forum (BDF)²⁴. BSI er et "netværk af net-

²¹ www.nordunet3.org

²² Der henvises til publikationen på www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:577

²³ www.norden.org/internationalt/balticsea/sk/index.asp

²⁴ www.bdforum.org/

værk” etableret af BDF og det svenske innovationsbestyrelsen VINNOVA, se også kapitel 3.3.

BSI er en ”bottom up” proces for de aktører i Østersøregionen, som aktivt arbejder for at udvikle konkurrencekraft og vækst i regionen. Initiativet binder mange uafhængige netværk tættere sammen så de styrker hinanden og giver deres indsatser større gennemslagskraft. Initiativet samler også viden og erfaringer fra regionen, som kan lede frem til fremadrettede policy anbefalinger.

Under initiativet har man prioriteret følgende fem områder for:

- Udvikling af rammevilkår og konkurrenceevne for erhvervsklynger i og på tværs af regionen
- Styrke kompetencer og muligheder for brugerdreven innovation
- Styrke forskningssamarbejdet i Østersøregionen
- Integration af de finansielle markeder
- Markedsføre og ”brande” Østersøregionen

De seneste år har NMR drevet arbejdsgrupper om forbedring af den generelle innovationspolitik i Østersøregionen, samt om innovationspolitik, der specifikt rettede sig mod brugerdreven innovation og mod at styrke erhvervsklynger. I Kapitel 8 findes et nærmere beskrivelse af et større projekt om erhvervsklynger Baltic Sea Region INNOnet, som NMR driver i samarbejde med VINNOVA i Sverige og FORA i Danmark. Projektet er finansieret af EU og indgår i en større satsning på klyngepolitik fra EU-kommissionens side. Målet er at bidrage til at udvikle hele Østersøregionen til at stå stærkere i en tid med stadig stærkere international konkurrence. Hermed styrkes også de nordiske landes position. Projektet skal føre til fælles programmer og aktiviteter, der kan styrke erhvervsklynger og hermed også den regionale udvikling i og på tværs af regionen. Innovation og forskning står i det hele taget højt på NMRs dagsorden. Se endvidere kapitel 8.2 for NMRs arbejde med at udvikle forskningssamarbejdet i Østersøregionen. NMR deltager endvidere i et projekt om branding af Østersøregionen, som gennemføres af BDF. NMRs tidligere generalsekretær, Per Unckel, sidder nu i BDFs rådgivende bestyrelse²⁵.

NMR arrangerede i København i oktober 2006 konferensen ”Investing in Research and Innovation – Exchanging European Experiences in a

²⁵ www.bdforum.org/show/english/organisation/advisory_board.aspx

Nordic Context” i samarbejde med EU-kommissionen og med involvering af de nordiske institutioner NordForsk, NICE, Nordisk Energiforskning og NordRegio. Som et pre-konference arrangement afholdt NMR workshopen ”The Baltic Sea initiative 2010” med mere end 200 deltagere, hvor en rækkes fremstående personer fra østersølandene holdt oplæg under ledelse af NMRs daværende generalsekretær Per Unckel.

NMR arrangerede i april 2007 sammen med BDF et seminarium med titlen ’Attracting Talents to the Region’, inden for rammen af netværket BSI, med særlig fokus på hvordan man tiltrækker højt kvalificeret arbejdskraft til regionen. På seminariet blev fremlagt konkrete initiativer og mulige samarbejdsformer med henblik på at frigøre potentialet i østersøregionen til fulde. Seminariet afholdtes i NMRs lokaler i København og såvel flere organisationer som virksomheder deltog.

I juni 2007 var NMR med til at arrangere en konference i Berlin med temaet ”Talents on Top of Europe”, der havde Østersøregionens udfordringer og muligheder for at tiltrække, uddanne og mobilisere menneskelige ressourcer til at presse på den hurtigt voksende vidensøkonomi i østersøregionen på programmet. Med til at organisere konferencen var endvidere ScanBalt, BDF, BioTOP, Berlin-Brandenburg, BioCon Valley, samt Danmark, Finland og Sveriges ambassader i Berlin.

Hertil kan nævnes, at NMR og Nordisk Investerings Bank (NIB)²⁶ gik sammen om at finansiere årets ”State of the Region”-rapport, som er et godt instrument til at identificere, hvilke udfordringer som Østersølandene står overfor. Rapporten for 2007 bliver præsenteret på BDFs topmøde i 2007 i Tallinn.

2.4 Samarbejde med Østersørådet

2.4.1 Indledning

De regionale organisationer Østersørådet (CBSS)²⁷, Arktisk Råd (AC)²⁸, og Barentsrådet (BEAC)²⁹ berører i betydelig grad samme geografiske

²⁶ www.nib.int

²⁷ www.cbss.st

²⁸ www.arctic-council.org

²⁹ www.beac.st

område og beslægtede aktiviteter som Nordisk Ministerråd (NMR). Derfor søges til stadighed samspillet med disse organisationer udviklet. Bestræbelserne går ud på dels at sikre gensidig information om mål og aktiviteter, dels at etablere konkret samarbejde om projekter eller anden indsats, hvor et samvirke kan understøtte fælles målsætninger for at undgå unødige overlappninger af organisationernes virke og samtidigt skabe synergi mellem de forskellige aktørers aktiviteter i Østersøregionen. Vedrørende samarbejdet med AC og BEAC se kapitel 7.3, henholdsvis kapitel 4.8.

Samarbejdet med CBSS er under konstant udvikling. Der sker på sekretariatsniveau løbende informationsudveksling, ligesom der finder regelmæssige møder sted mellem sekretariater og formandskaber. I 2006 blev der for eksempel indgået aftale om udveksling af sekretariatsmedarbejdere. Især undersøges løbende mulighederne for at udvikle fælles initiativer, herunder konkrete projekter.

2.4.2 Konkrete samarbejdsaktiviteter med Østersørådet

Nedenfor følger en række eksempler på konkrete samarbejdsaktiviteter som Nordisk Ministerråd (NMR) har med Østersørådet (CBSS)³⁰.

NMR samarbejder med CBSS indenfor den Nordlige Dimensions Partnerskab om Sundhed og Socialt Velbefindende. Konkret er CBSS inviteret til at deltage i en referencegruppe knyttet til et projekt rettet mod forebyggelse af menneskehandel blandt teenager på institutioner i de baltiske lande og Nordvestrusland. Se også kapitel 2.2.2.

Børn og unge

Nordisk Børne- og Ungdomskomiteé (NORDBUK)³¹ har taget initiativ til en proces, der skal føre til en øget koordinering af det fælles nordiske samarbejde på børne- og ungdomsområdet med CBSS og Barentsrådet (BEAC)³². De første møder fandt sted i 2003, og i august 2006 i Rovaniemi enedes man om fremover at tilstræbe et tættere samarbejde mellem formandskaberne for de tre strukturer. Dette arbejde følges i 2007 op af det finske formandskab i NORDBUK.

³⁰ www.cbss.st

³¹ www.ciriusonline.dk/nordbuk

³² www.beac.st

Derudover foregår en gensidig dialog og informationsudveksling med CBSS om konkrete initiativer på områderne udsatte børn og unge med henblik på at fremme koordinering og undgå overlap.

Bæredygtig udvikling

NMR deltager i samarbejdet i Baltic 21³³, der er et samarbejde om en bæredygtig udvikling i Østersøregionen. I samarbejdet deltager udover medlemslandene i Østersørådet (CBSS), herunder de nordiske, EU, "The Helsinki Commission" (HELCOM)³⁴, VASAB³⁵, en række internationale finansieringsinstitutter samt NGO' som er tilknyttet Østersøregionen. NMR er medlem af Senior Officials Group (SOG).

Baltic Euroregional Network – BEN

Baltic Euroregional Network (BEN)³⁶ er et projekt finansieret af EU Baltic Sea Region Interreg III B Østersøprogrammet, Nordiska Ministerrådet (NMR) og Østersørådet (CBSS). Projektets mål er at skabe spatial udvikling og territorial integration i regionen ved at bygge netværk i euroregionerne/grænseregionerne i Østersøområdet. NMR, CBSS og andre partnere, der inkluderer partnere fra de nordiske som de baltiske lande samt Rusland og Hviderusland, gennemfører projektet.

NMRs kontor i Vilnius er ledende partner i projektet. Projektet startede i juli 2005 og forventes afsluttet slutningen af 2007. Siden projektets begyndelse er der gennemført 32 arrangementer. Projektet har opnået mange af de planlagte resultater – et netværk af grænseregioner i Østersøområdet er etableret, dialogen mellem euroregionerne og de central myndigheder i de baltiske lande og Rusland er blevet styrket, grænseregionernes institutionelle kapacitet er blevet udviklet og grænseregionalt samarbejde har fået en større opmærksomhed på politisk niveau i Østersøregionen. I oktober 2007 planlægges projektets afsluttende konference afholdt. En strategi for netværkets arbejde efter projektets afslutning planlægges fremlagt på konferencen.

I forlængelse af BEN-projektet leder NMR fra april 2007 et projekt med partnere fra primært Rusland og Hviderusland: BEN-EAST, der har

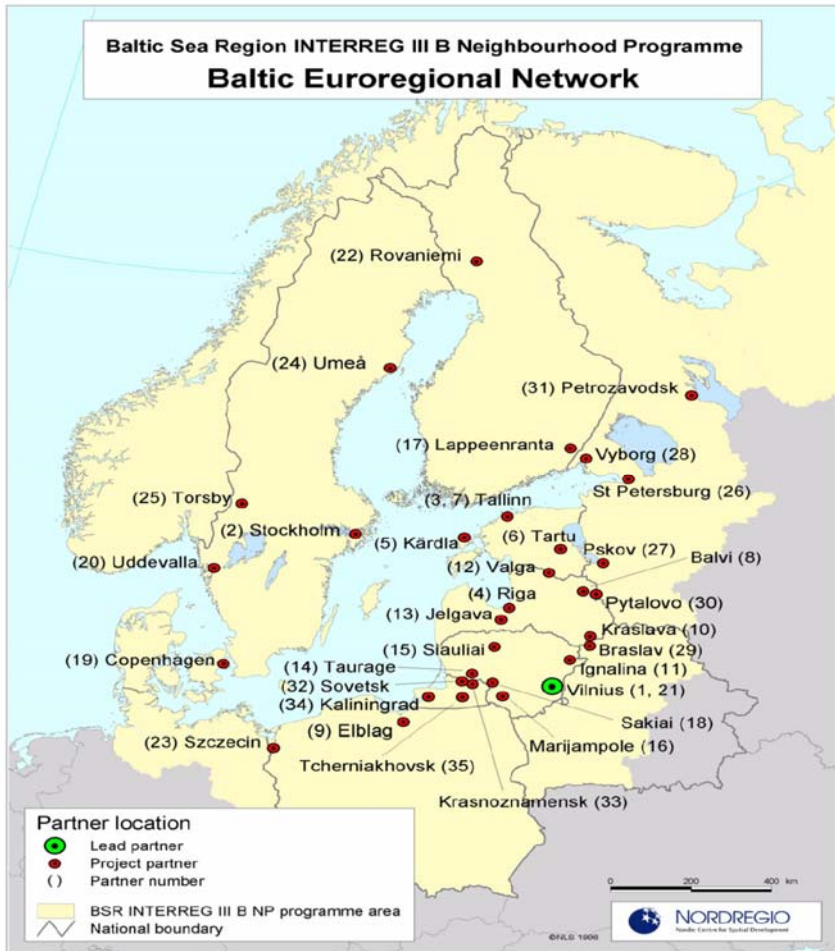
³³ www.baltic21.org

³⁴ www.helcom.fi

³⁵ www.vasab.org

³⁶ www.benproject.org

til formål at inddrage partnere fra Rusland og Hviderusland i BEN-netværket. Projektet er finansieret af EUs Tacis program. Rollen som ledende partner i projektet varetages af NMRs kontor i Skt. Petersborg. Se kapitel 4.5 for mere information om BEN-EAST.

Den Nordlige Dimension

Nordisk Ministerråd (NMR) har i 2005–2007 sammen med Østersørådet (CBSS)³⁷ deltaget i et partnerskab på IT-området i regi af "The Northern

³⁷ www.cbss.st

eDimension Action Plan” (NeDAP)³⁸ inden for rammerne af den Nordlige Dimension, se kapitel 2.3.4. Endvidere deltager NMR i samarbejdet inden for Partnerskabet om sundhed og helse under Den Nordlige Dimension, hvor der også finder samarbejde sted mellem CBSS og NMR. I dette samarbejde er der især fokus på øget bekæmpelse af menneskehandel, se nærmere under kapitel 2.3.2.

Art Baltica – kultursamarbejde

Art Baltica³⁹ är ett samarbetsforum för kulturmyndigheter i länderna runt Östersjön med målet att understödja kulturprojekt som omfattar flera av länderna i Östersjöregionen och som kan utveckla nätverk för fortsatt kulturellt samarbete i länderna runt Östersjön. Ett annat mål är att lyfta fram Östersjöregionens kulturella identitet och mångfald.

³⁸ www.riso.ee/en/nordic

³⁹ www.ars-baltica.net/

3. Samarbejde med Estland, Letland og Litauen

3.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) og de tre baltiske lande har siden begyndelsen af 1990'erne udviklet et stadig dybere og bredere samarbejde. NMR oprettede i 1991 kontorer i de tre baltiske hovedstæder for at yde støtte til landenes bestræbelser for national uafhængighed.

Med Estlands, Letlands og Litauens medlemskab af EU blev der sat punktum for en æra med samtidig begyndelse af en ny fase i samarbejdet med de baltiske lande. Det er en væsentlig prioritet for NMR at uddybe samarbejdet med de baltiske lande på områder, hvor der er en fælles interesse og på et ligeværdigt grundlag. Dette samarbejde, som kaldes NB8-samarbejdet, vil samtidigt kunne styrke Østersøregionen som helhed.

I løbet af det seneste år har NMR sammen med de baltiske landes regeringer

Foto: Johannes Jansson

drøftet, hvorledes landene kan deltage i forskellige aktiviteter på lige fod med de nordiske lande og med egen finansiering. Senest blev det bekræftet under møder i foråret 2007 mellem NMRS generalsekretær og de tre baltiske regeringschefer, at der er en fælles interesse i at udvikle det nordisk-baltiske samarbejde. De konkrete forhandlinger er endnu ikke tilendebragt. På området forskning og uddannelse har man åbnet en række programmer for baltisk deltagelse, hvorefter der er indgået internationale aftaler med de baltiske lande på to specifikke områder, baseret på samfinansiering i henhold til den nordiske BNI model⁴⁰. Det er dels deltagelse i det nordiske mobilitets- og netværksprogram Nordplus⁴¹ og i forskningsprogrammet Nordunet3⁴² (se nærmere kapitel 3.3).

NMRS kontorer i de tre baltiske hovedstæder er væsentlige aktører i udviklingen af et fordybet nordisk-baltisk samarbejde⁴³. Kontorerne er blandt andet initiativtager til fælles nordisk baltiske aktiviteter på forskellige områder.

3.2 Nordisk Ministerråds retningslinjer for samarbejde med Estland, Letland og Litauen

Udviklingen i NB8-samarbejdet skal ses som et integreret led i det interesse, som de nordiske lande har i at fremme samarbejdet i Østersøregionen, og dermed skabe grogrund for fælles vækst og stabilitet i den nordlige del af Europa.

Udviklingen af samarbejdet i det forgangne år er sket med udgangspunkt i de af de nordiske samarbejdsministres vedtagende ”Retningslinier for Nordisk Ministerråds (NMRS) samarbejde med Estland, Letland og Litauen 2006–2008” fra december 2004⁴⁴. Retningslinierne skal ses som NMRS bidrag til at føre et prioriteret samarbejde videre i et nyt politisk miljø. Retningslinierne beskriver blandt andet, hvilke hovedprioriteringer

⁴⁰ Økonomisk fordelingsnøgle baseret på landenes BNI (Brutto national indkomst)

⁴¹ www.norden.org/uddannelse/stoetteordninger/sk/

⁴² www.nordunet3.org/

⁴³ Der henvises her til kontorens hjemmesider www.norden.lt, www.norden.lv/, www.norden.ee.

⁴⁴ Retningslinierne fremgår af dokumentet ”Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme”, der forefindes på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:770.

NMR har for samarbejdet og på hvilken måde samarbejdet kan udvikles. Samarbejdsministrene bekræftede på et møde i december 2006, at man fra nordisk side fortsat tillægger udviklingen i det nordisk-baltiske samarbejde en høj prioritet, og at retningslinierne udgør et vigtigt instrument til udvikling heraf.

Intensionen bag retningslinierne er at identificere områder, hvori de nordiske og baltiske lande har fælles interesser, og dermed inden for hvilke fagområder samarbejdet først og fremmest bør fordybes. Retningslinierne er ikke at betragte som et slutprodukt, men derimod som et led i en løbende proces. Retningslinierne er et værktøj, og skal ses som et udgangspunkt for udviklingen af fælles ambitioner mellem otte lande.

Det er naturligt, at fokus i samarbejdet ændre sig når omverdens fokus flyttes. Klimaspørgsmålet, fremtidssikring af energiforsyningerne og globaliseringen i bredforstand er derfor naturlige emner for det nordisk baltiske samarbejde. Ligeledes kan fremhæves, at støtte til demokratisering af Hviderusland har været et gennemgående tema i samarbejdet i det seneste år.

Som det fremgår af de nordiske statsministres fælles pressemeddelelse i forbindelse med deres sommermøde i Finland i juni 2007 ønskes et fordybet samarbejde med de baltiske lande og dermed at fremme hele Østersøregionens konkurrencekraft, samt at det nordiske samarbejde skal ske med synergi for øje i forhold til den globaliseringsproces, der er igangsat på regionalt niveau og i europæisk regi, se yderligere kapitel 1.3.

Samarbejdet med Estland, Letland og Litauen vil løbende blive evalueret med henblik på at sikre, at samarbejdet fortsat udvikles og at samarbejdet er tråd med fælles nordiske-baltiske interesser.

3.3 Eksempler på nordisk baltisk samarbejde i praksis

Samarbejdet mellem de nordiske og de baltiske lande udvikles fortsat. Det er en løbende proces, som sker indenfor de forskellige ministerområder.

Samarbejdet er et samarbejde mellem otte lande. Nordisk Ministerråds (NMR) sekretariat stiller sig til rådighed for NB8-samarbejdet, om de pågældende lande måtte ønske dette. NMRs sekretariat fungerer i dag som sekretariat for det konkrete NB8-samarbejdet på blandt andet miljø-, uddannelses-, forsknings- og justitsområdet.

NB8-samarbejdet har udmøntet sig ved blandt andet en række fælles mødeaktiviteter, såvel på embedsmandsniveau som på ministerniveau. For eksempel finder NB8-møder sted på blandt andet uddannelses-, ligestillings, justits-, miljø- og energiområdet. Hertil kommer, at der finder nordisk-baltisk samarbejde sted inden for rammerne af EUs Partnerskaber under Den Nordlige Dimension, herunder især på social- og helseområdet, se kapitel 2.2.2. Også på det erhvervs- og innovationspolitiske område finder diverse projekter sted inden for en multilateral ramme i området dækkende af den Nordlige Dimension. Særligt kan nævnes etablering af et forum for gensidig læring om innovationspolitik i Østersøregionen, som har været det bærende i det nordisk-baltiske samarbejde på næringslivsområdet, se herom kapitel 8.2. På visse områder, er det hovedsagligt de nordiske institutioner, som har samarbejde med de baltiske lande.

Nordisk-baltisk samarbejde bliver herudover løbende styrket gennem det øgede samarbejde mellem NMR og Østersørådet (CBSS)⁴⁵. Det gælder blandt andet på det grænseregionale område og miljøområdet, se herom under kapitel 2.4.

Endvidere er der i 2006/2007 sket et øget interessefællesskab gennem samarbejdet i Baltic Development Forum (BDF)⁴⁶ og Baltic Sea Initiative (BSI)⁴⁷, som NMR i 2006 har været formand for, se nærmere kapitel 2.3

Af nye samarbejdsområder kan for eksempel fremhæves det strategiske veterinære beredskabssamarbejde omfattende den nordiske baltiske region, der blev opnået enighed om på et nordisk baltisk ministermøde i København i november 2006.

I år 2006/2007 er der tillige sket en væsentlig udvikling af samarbejdet omkring styrkelse af civilsamfundet ved igangsætningen af NMRs NGO-program med fokus på samarbejde i Østersøregionen, se nærmere kapitel 4.4. Hertil kommer, at der såvel i år 2006 som i år 2007 er afsat midler til direkte støtte til styrkelse af samarbejdet mellem nordiske og baltiske NGO'er.

Det bekræftes fra såvel nordisk som baltisk side, at der er en reel interesse i at samarbejde på områder, hvor der kan konstateres en fælles interesse og nytte, og en fortsat udvikling i NB8-samarbejdet må forventes over tid.

⁴⁵ www.cbss.st

⁴⁶ www.bdforum.org/

⁴⁷ www.norden.org/internationalt/balticsea/sk/index.asp

Det skal fremhæves, at der også finder nordisk-baltisk samarbejde sted uden for rammerne af NMR, som for eksempel på udenrigs- og forsvarsområdet.

På stort set alle områder i NMRs regi er der udviklet et NB8-samarbejde. Visse områder er dog særlig udbygget, herunder miljø, energi og uddannelsesområdet. Til illustration af udviklingen af NB8-samarbejdet følger nedenfor en række konkrete eksempler på nordisk baltisk samarbejde på områder i NMRs regi.

Uddannelses – og forskningsområdet

På *uddannelses- og forskningsområdet* er der med baggrund i ”Agreed Minutes” fra det nordiske-baltiske uddannelses- og forskningsministermøde i København i marts 2004 sammensat en nordisk-baltisk koordineringsgruppe, ”*BN8 Education and Research*”, for samarbejdet på uddannelses- og forskningsområdet. Gennem møder i 2005 og 2006 har BN8-gruppen udarbejdet vedtægter for egen virksomhed og handlingsplan for perioden 2005–2007. Begge er efterfølgende godkendt af de nordiske og baltiske ministre.

Af handlingsplanen fremgår to konkrete områder for et fordybet nordisk-baltisk samarbejde:

1. Utvidelse af Nordisk Ministerråds (NMR) mobilitets- og nettverksprogrammer på uddannelsesområdet, Nordplus-programmene⁴⁸
2. Baltisk involvering i det fælles nordiske forskningssamarbejde. De baltiske landes deltagelse i forskningsprogrammet Nordunet3⁴⁹ om internetteknologier.

På uddannelsesområdet udvikles det med dette reelle nordisk-baltiske partnerskab. Et særlig vigtigt steg er den opnåede enighed i 2006 om åbning af neste generation Nordplus programmer for baltisk deltagelse på lige fod fra 2008.

Nordplus

Nordisk Ministerråd for uddanning og forskning (MR-U) besluttet i 2006 å etablere et nytt *Nordplus Rammeprogram*⁵⁰ for perioden 2008 – 2011

⁴⁸ www.norden.org/uddannelse/stoetteordninger/sk/

⁴⁹ www.nordunet3.org

og besluttet at programmet åpnes for deltakelse fra Estland, Latvia og Litauen på like fot med de nordiske land. Beslutningene ble tatt etter konsultasjon med de baltiske utdannings- og forskningsministrene. Med bidrag fra alle åtte deltakerland vil det årlige Nordplus budsjettet være cirka 63 millioner danske kroner. Administrasjonen av rammeprogrammet ivaretas av nordiske og baltiske programkontorer i koordinert fellesskap. Programmets prioriteringer og retningslinjer styres av nordisk-baltiske programkomiteer.

De nåværende Nordplus programmene på områdene skole, høyere utdanning og voksnes læring, det vill sige, Nordplus Junior, Nordplus Høyere Utdanning og Nordplus Voksen, inkorporeres i det nye rammeprogrammet fra 2008. I tillegg vil rammeprogrammet også inneholde en "horisontal" programdel, Nordplus Horisontal, som skal støtte og fremme tverrsektorielt utdanningssamarbeid. Tema og problemstillinger på språkområdet vil også inngå i Nordplus Horisontal. Det nåværende programmet for språkområdet, Nordplus Språk, videreføres fra 2008 som et separat nordisk språkprogram, utenfor Nordplus Rammeprogram.

Åpning av Nordplus for Estland, Latvia og Litauen vil gi muligheter for samarbeid på hele utdanningsområdet og i utdanningssystemene på alle nivå i alle åtte land til gjensidig nordisk og baltisk nytte. Oppstarten av Nordplus Rammeprogram fra 2008 forberedes i løpet av 2007 i et eget utviklingsprosjekt der også de baltiske land deltar.

NordForsk

De baltiske lande har en fælles observatør i NordForsks bestyrelse. Tanken er, at de baltiske lande skal have mulighed for at deltage i NordForsks initiativer. Baggrund herfor er, at Nordisk Ministerråds (NMRs) samarbejde på forskningsområdet nu er koncentreret og skal samordnes i NordForsk. Med udgangspunkt i dette må ethvert forskningssamarbejde mellem de baltiske lande og NMR forholde sig til NordForsk. Et konkret forskningssamarbejde på lige fod iværksættes i 2007 gennem internett-forskningsprogrammet Nordunet3.

De baltiske land deltar også i NordForsks større tematiske satsninger, de nordiske centre for fremragende forskning. NordForsk-rapporten "Going Nordic" viser at 53 av NordForsks prosjekter i 2006 hadde deltakelse fra baltiske land. Bare 10 prosent av deltakerne avslutter samarbei-

⁵⁰ www.norden.org/uddannelse/stoetteordninger/sk/

det når NordForsk finansiering avsluttes. Når det gjelder kunnskapsoverføring viser samme undersøkelse at mer enn 75 prosent av NordForsks aktiviteter har resultert i kunnskapsoverføring til de tre baltiske land eller Nordvest Russland.

Nordunet3

Nordisk Ministerråd (NMR) har inngått et samarbejde med Østersørådet (CBSS)⁵¹ inden for rammerne af ”Northern eDimension Action Plan 2005–2006” (NeDAP). Som en del heraf er mulighederne for, at de baltiske lande kan deltage i forskningsprogrammet Nordunet3 om internetteknologi blevet undersøgt. Dette er en eksplicit prioritering i NB8-samarbejdet og skal fungere som et ”pilot case” for fremtidigt nordisk baltisk forskningssamarbejde. De baltiske landes repræsentanter i arbejdsgruppen har været med til at anbefale en betalingsmodel, hvor de deltager på lige fod med de nordiske lande, som alle betaler ind til et fællesbudget, uden garanti for at vide, om deres forskere bliver udvalgt af programkomiteen til finansiering. Det forventes, at der i 2007 kan udsendes invitation til ansøgninger fra forskergrupper i de baltiske lande. Efter at NeDap udløb ved udgangen af 2006 er samarbejdet fortsat i regi Ministerrådet for uddannelse og forskning (MR-U). I 2007 blev der også indledt drøftelser mellem repræsentanter for de nordiske og baltiske lande om et nærmere samarbejde om den elektroniske infrastruktur – eInfrastructure, gennem et fælles nordisk baltisk projekt: ”Baltic Ring”.

Videreudvikling af samarbejdet indenfor uddannelse, forskning og IKT

I efteråret 2007 vil der blive afholdt fælles nordisk baltiske uddannelses- og forskningsministermøder, hvor der vil blive drøftet videreudvikling af samarbejdet indenfor uddannelse, forskning og IT, herunder hvordan prioriterede områder kan konkretiseres.

Miljø

Med baggrund i retningslinierne for Nordisk Ministerråds (NMR) samarbejde med Estland, Letland og Litauen er der etableret regelmæssig nordisk-baltiske kontakt, og dette samarbejde førte i 2007 til enighed om at udvide det eksisterende program for udveksling af tjenestemænd, til også at omfatte en særskilt pulje til finansiering af udveksling af miljøtjene-

⁵¹ www.cbss.st

stemænd. Ordningen gælder ikke alene tjenestemænd fra ministerier og styrelser, men tillige for tjenestemænd på det regionale og kommunale niveau. Dette har været et særskilt ønske fra de baltiske partnere, i det man især ønsker at styrke kapaciteten på det borgernære niveau. Der foregår tillige et betydeligt miljøsamarbejde på projektniveau, i det de nordiske miljøarbejdsgrupper gennemfører en række initiativer, projekter og aktiviteter i samarbejde med de baltiske stater. I 2006–2007 udgjorde dette projektsamarbejde en ganske betydelig del, nemlig 33 nuværende og planlagte projekter til en samlet værdi af cirka 15 millioner danske kroner. Samarbejdet med de baltiske lande omfatter næsten alle Miljøministerrådets faste og tværsektorielle arbejdsgrupper, og har blandt andet haft fokus på klimasamarbejde, bioenergi samt kemikalier. Hertil kommer en række baltiske miljøprojekter, som finansieres gennem den nordiske investeringsfond Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO)⁵². Se desuden NEFCO engagement under kapitel 3.4.

Sundhed og helse

Ett viktigt insatsområde är ett treårigt samarbetsprogram (2006–2008)

Foto: Johannes Jansson

med fokus på barn och unga med nedsatta funktionsämnen och deras familjer i Nordväststrysland och de tre baltiska länderna. Programmets målsättning är att förbättra förhållandena för funktionshindrade barn och deras familjer genom ändring av inställningen till funktionshindrade barn, genom vidareutbildning av personal samt utveckling av relevanta servicetjänster för dessa barn och deras familjer. Härunder pågår ett antal projekt i samarbete med lokala myndigheter, NGO'er, nordiska institutioner, Europarådet med flera.

Människohandel är också ett prioriterat område för samarbetet

⁵² www.nefco.org

med de baltiska länderna. I juni 2006 beslutade ministrarna på social- och hälsoområdet att sätta fokus på de sociala aspekterna av människohandel. I förlängelse av detta hölls det i oktober samma år en rundabordskonferens om temat ”sociala aspekter av människohandel” för socialministrarna i de nordiska länderna, de tre baltiska länderna samt Polen och Ryssland. Ministrarna beslutade att samarbeta om konkreta förebyggande projekt och initiativ som skall öka kunskapen om människohandel över landsgränserna. Ett projekt som är inriktat på tonåringar på institutioner är under utveckling. Se vidare kapitel 2.2.2.

Ligestilling

Det nordiskbaltiska jämställdhetssamarbetet baserar sig på ett samarbetsprogram som de nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna har godkänt för åren 2007–2008. Samarbetet skall fokusera på kön och makt, kön och ungdom, könsperspektiv på budgetarbete, män och jämställdhet, människohandel och våld mot kvinnor. Vartannat år hålls ett nordiskbaltiskt jämställdhetsministermöte. Årligen hålls ett möte mellan den nordiska ämbetsmanskommittén och representanter från de baltiska ländernas jämställdhetsenheter. Målsättningen är att årligen arrangera aktiviteter, som ger ett gemensamt mervärde.

För de nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna har kampen mot människohandel för sexuella ändamål en mycket hög prioritet på agendan och de är mycket upptagna av vilka åtgärder som behöver vidtas för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Människohandel är ett internationellt växande problem. Ministrarna poängterar vikten av ett brett samarbete, koordinering och effektivisering mellan de olika sakområdena, internationella organisationerna, task forcen och länderna.

Fiskeri og havbrug, Jord- og skovbrug samt Levnedsmidler

I Ministerrådet for Fiskeri og havbrug, Jord- og skovbrug samt Levnedsmidler (MR-FJLS) arbejdes der sammen med Estland, Letland og Litauen på alle niveauer, lige fra ministre til arbejdsgrupper. Arbejdet er formaliseret med fire embedsmandskomiteer som omdrejningspunkt dækkende ministerrådets fire politikområder. På alle områder afholdes der regelmæssige møder i disse nordisk-baltiske embedsmandskomiteer.

På ministerniveau afholdes møde hvert tredje år, hvoraf det sidste møde afholdtes i november 2006. På mødet blev deklARATIONER på følgende områder vedtaget: Udvikling af landdistrikter og kystområder, gråsæler i Østersøen og samarbejde vedrørende genetiske ressourcer. Derudover blev der vedtaget en strategi for det veterinære samarbejde. En stor del af ministerrådets fagområder er ligeledes medtaget i EUs handlingsplan for Den Nordlige Dimension.

På fiskeriområdet koncentrerer samarbejdet med de baltiske lande sig om væsentlige problemstillinger for Østersøens fiskeri og akvakultursektorer. Bæredygtig udvikling af akvakultur er et tema og udvikling af fiskeriturisme, således at værdiskabningen kommer kystbefolkningen til gode er et andet eksempel. Kampen mod illegalt, uregistreret og urapporteret fiskeri i Østersøen er også højt på samarbejdets dagsorden.

På jordbrugsområdet har en meget stor del af samarbejdet været på projektniveau. Prioriterede områder er arbejdet indenfor genetiske ressourcer, landdistriktpolitik, økologi, genteknologi samt forskning og uddannelse.

På fødevareområdet findes der forskellige nordiskbaltiske arbejdsgrupper. Senest blev der i 2006 oprettet en ny om fødevarekæden (fødevaresikkerhed og dyrevelfærd). Som opfølgning på strategien om et samarbejde vedrørende det veterinære beredskab vil der blive planlagt en fælles veterinær beredskabsøvelse, der vil finde sted i begyndelsen af 2008. På forskningsområdet deltager de baltiske lande også i det europæiske ERAnet om forskning i fødevaresikkerhed, SAFEFOODERA, se videre herom i kapitel 8.3.

På skovbrugsområdet har man særligt haft aktiviteter inden for skovforskning og -forvaltning. Arbejdet forventes i de kommende år at koncentrere sig om skovbrugsforskning, implementering af internationale konventioner, genetiske ressourcer og biodiversitet, bioenergi og landdistriktsudvikling.

Innovationspolitik

De seneste år har Nordisk Ministerråd (NMR) drevet arbejdsgrupper om forbedring af den generelle innovationspolitik i Østersøregionen, samt om innovationspolitik, der specifikt rettede sig mod brugerdreven innovation og mod at styrke erhvervsklynger. Målet er at bidrage til at udvikle hele

Østersøregionen til at stå stærkere i en tid med stadig stærkere international konkurrence.

Projektet "Northern Dimension Working Group on Innovation" (NDWGI)⁵³ har i løbet af 2006 været rammerne om et forum for gensidig læring om innovationspolitik i Østersøregionen og det bærende i det nordiskbaltiske samarbejde på næringslivsområdet. Deltagere fra alle regionens 11 lande, herunder de tre baltiske lande, har præsenteret erfaringer med innovationspolitik og her haft fokuserede drøftelser om konkrete politiske tiltag, evaluerings metoder med mere samt drøftet muligheder for samarbejde og fælles tiltag. Se nærmere kapitel 8.2.

Næringsområdet

Inden for næringsområdet skal endvidere nævnes Nordprolink, som fortsættes i 2007 i de baltiske lande⁵⁴ Nordprolink har til formål at styrke erhvervsmiljøet mellem Norden og de baltiske lande, og konkret formidle kontakt mellem nordiske og baltiske små og mellemstore virksomheder gennem praktikordninger for baltiske medarbejdere til nordiske virksomheder. Programmet sigter mod øget samarbejde mellem virksomheder på tværs af Østersøområdet.

Nordisk Ministerråd (NMR) har endvidere styrket sit samarbejde med de baltiske lande gennem deltagelse i "The Baltic Sea Initiative" (BSI)⁵⁵, der beskrives nærmere under kapitel 2.3.

Justitsområdet

Inom ramen för det nordiskbaltiska justitiesamarbetet ges inte bara möjlighet att fördjupa och utveckla sådana frågor som behandlas i EU/EES, utan även att på olika vis samarbeta när det gäller andra frågor. De nordiska och baltiska justitieministrarna möttes i september 2007 för ett femte möte. Man diskuterade bland annat möjligheterna att förhindra att företagare som fått näringsförbud i ett land inte skall kunna fortsätta den olagliga verksamheten i ett grannland, enhetliga digitala signaturer för att underlätta för handeln, de sociala aspekterna när privatpersoner inte längre kan betala sina skulder, bortförande av barn, hur myndigheter kan utforma enkla och lättförståeliga lagar och bestämmelser och olika former av tekniska bevismedel.

⁵³ www.nordicinnovation.net/prosjekt.cfm?Id=1-4415-32

⁵⁴ www.nordprolink.net

⁵⁵ www.norden.org/internationalt/balticsea/sk/index.asp

Ministrarna förnyade även mandatet för den tjänstemannagrupp som förmedlar kontakter mellan departement, ministerier och andra myndigheter.

Bæredygtig udvikling

Med henblik på at fremme samarbejdet og dialogen om bæredygtig udvikling har Nordisk Ministerråd (NMR) arrangeret seminarer i Tallinn, Vilnius og Riga i december 2006. I seminarerne deltog indlægsholdere fra de nordiske lande og fra de respektive baltiske lande samt de relevante nationale aktører med formål at debattere fremtidige mål og indsatser til fremme af bæredygtig udvikling.

Finansområdet

På finansområdet pågår et projekt om at effektivisere den multilaterale støtte til de berørte lande i Østersøregionen med hjælp af en koordineret nordisk strategi. Strategien skal udvikle former for øget samarbejde mellem de multilaterale institutioner (finansielle og andre, for eksempel Europæisk Investeringsbank og Verdensbanken) som de nordiske lande er medlemmer i. Målsætningen er at forbedre udbyttet af de nordiske landes ressourceindsatser i de multilaterale organisationer. De samlede resultater publiceres i efteråret 2007. Herudover foregår et omfattende samarbejde på finansområdet uden for Nordisk Ministerråds (NMR) regi.

Arbejdsmarkeds spørgsmål

Samarbetet rörande arbetslivsfrågor är av mindre karaktär. Inga möten på politisk nivå har arrangerats under rapporteringsperioden. På ämbetsmannanivå finns det en nordisk-baltisk-polsk EU-informationsgrupp, som sedan 2006 har haft en litauisk sekreterare. Gruppen håller två möten om året, varav ett vid behov avhålls i Bruxelles tillsammans med EU-attachéer.

Nordisk Institution for Videreuddannelse på Arbejdsmiljøområdet (NIVA)⁵⁶ samarbejder også med de baltiske länderna genom planläggning och avveckling av kurser i de baltiska länderna samt genom balternas deltagelse i NIVAs kurser i Norden. NIVA anordnar också kurser i nordvästra Ryssland med hjälp av projektfinansiering. Nordiska Ministerrådet (NMR) har också bidragit med stipendiefinansiering som har gett

⁵⁶ www.niva.org

forskare och "trainee trainers" från nordvästra Ryssland och de baltiska länderna möjlighet att delta i NIVAs internationella kurser.

Kultur

På kulturområdet genomförs gemensamma projekt löpande. Många gemensamma projekt blir initierade under året, härunder aktiviteter i regi av nordiska kulturinstitutioner. Därtill har Sleipnir-programmet för mobilitet och nätverksbyggnad bidragit till att många konstnärer från de nordiska länderna och Estland, Lettland och Litauen har fått resestipendier. Stödordningen "Closer Culture Neighbours" bidrar också till utbyte och mobilitet för kulturaktörer från de tre baltiska länderna under år 2007.

Samarbete på politisk nivå är nyligen startat. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete (ÄK-K) uttryckte intresse för gemensamma mobilitetsinsatser med de baltiska länderna vid sitt möte i mars 2007 i Köpenhamn. De baltiska kulturministerierna har därefter utpekat kontaktpersoner inom respektive baltiska länders kulturdepartement. Formella kontakter på avdelningschefsnivå eller liknande vid kulturministerierna har tidigare inte funnits inom kulturområdet och ses därför som ett välkommet steg i utvecklingen av ett nytt nordiskbaltiskt kultursamarbete på politisk nivå.

ÄK-K beslutade att ge i uppdrag att undersöka intresset för ett nordiskbaltiskt mobilitetsprogram med gemensamt ägarskap inför beslut om programmet vid nordiska kulturministtermötet i oktober 2007. Ett inledande arbetsmöte ska arrangeras i Riga i augusti 2007. De baltiska kontakterna vid kulturministerierna och Nordiska Ministerrådets (NMR) baltiska kontor medverkar för att diskutera möjligheter, behov och inriktningar för framtida gemensamma program och jämföra med existerande program.

I oktober 2007, i anslutning till det nordiska ämbetsmannakommittémötet, kommer ett NB8 möte att avhållas med de baltiska kulturkontakterna. Syftet med NB8 mötet är att utarbeta ett delmoment om nordiskbaltiskt kultursamarbete som en integrerad del av de nordiska kulturministrarnas årligen reviderade handlingsplan för 2007–2009.

3.4 Nordiske institutioners samarbejde med de baltiske lande

Estland, Letland og Litauen er inviteret til at deltage i arbejdet i de fælles nordiske institutioner. Deltagelsen må forventes udviklet over tid i takt med, at fælles interesseområder vokser frem og præciseres. De nordiske institutioner har i dag flere forskelligartede projekter i de baltiske lande. De baltiske lande har siden januar 2005 været fuldt ud medlemmer i den Nordiske Investeringsbank (NIB)⁵⁷. De baltiske lande har i NordForsk⁵⁸ bestyrelse en fælles observatørrepræsentant fra de nationale organer for forskningsfinansiering i henholdsvis Estland, Letland og Litauen. Repræsentationsskabet roterer mellem de tre baltiske lande.

En anden måde at fordybe samarbejdet mellem de nordiske lande og de baltiske lande er, at der etableres fælles projekter mellem de fælles nordiske institutioner og de baltiske lande. Et endnu tættere samarbejde kan ske ved indgåelse af samarbejde af mere strategisk karakter og med et mere eller mindre permanent tilsnit. Muligheden for at udvikle fælles nordisk-baltisk ejerskab i stil med NIB-modellen holdes åben, og vil kunne aktualiseres, når samarbejdet inden for institutionens rammer har gjort en sådan udvikling naturlig. De baltiske landes deltagelse i de nordiske institutioner vil således kunne udvikles over tid og vil kunne indledes med for eksempel strategiske partnerskaber frem for egentlige medejerskaber.

Institutionernes aktiviteter i de baltiske lande er af meget forskellige art. Som eksempel kan nævnes projekter vedrørende forøgelse af arbejdsmiljø i baltiske virksomheder⁵⁹, ligestilling⁶⁰, energiforskning⁶¹, samarbejde om plantegenetiske ressourcer⁶², forskningsprojekter på medie- og kommunikationsområdet⁶³, narko- og alkoholmisbrug⁶⁴, ontologisk forskning⁶⁵, miljøprojekter⁶⁶, projekter til fremme af regionens inno-

⁵⁷ www.nib.int.

⁵⁸ www.nordforsk.org.

⁵⁹ www.niva.org

⁶⁰ www.nikk.uio.no

⁶¹ www.nordicenergy.net

⁶² www.ngb.se

⁶³ Nordisk informationscenter for medie og kommunikationsforskning www.nordicom.gu.se

⁶⁴ Nordiskt center för alkohol- och drogforskning www.nad.fi

⁶⁵ NIOM – Nordisk Institutt for Odontologiske Materialer www.niom.no

⁶⁶ Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO), se kapitel 2.3.3.

vationssystemer og bidrag til en øget industriel forskning på internationalt niveau i regionen⁶⁷ samt et samarbejdsprogram rettet mod børn og unge med nedsat funktionsevne⁶⁸.

I begyndelsen af 2007 blev der endvidere søsat en praktikordning for baltiske partnere ved de nordiske institutioner. Det er de nordiske kontorer i de baltiske hovedstæder, der koordinere dette arbejde.

⁶⁷ Nordic Innovation Centre (NICE) Læs mere under kapitel 8.2

⁶⁸ www.nsh.se

4. Samarbejde med Nordvestrusland

4.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) lægger stor vægt på et nært samarbejde med Rusland og særligt regionerne i Nordvestrusland. Det overordnede formål med samarbejdet er at understøtte en demokratisk samfundsudvikling, økonomisk udvikling og åbne og pluralistiske kontakter over grænserne. Derudover ønsker NMR gennem samarbejdet med både Rusland og de baltiske lande at styrke og udvikle Østersøregionen som en dynamisk region i Europa. Fra russisk side er der tillige givet udtryk for stor interesse for at videreudviklet samarbejdet med NMR, hvil-

ket senest blev bekræftet af viceudenrigsminister Grushko under NMRs besøg i Moskva i sommeren 2007. NMRs finske formandskab og generalsekretær skal i efteråret drøfte konkrete udviklingsprogrammer med de relevante regionale myndigheder i Skt. Petersborg og i Kaliningrad.

Gennemførelse af projekter og øvrige initiativer indenfor NMRs Ruslandsprogram sker først og fremmest gennem Nordisk Ministerråds kontorer i Skt. Petersborg⁶⁹ og Kaliningrad⁷⁰.

NMRs kontor i Kaliningrad blev åbnet officielt i september 2006. Kontoret har tilsvarende opgaver som kontoret i Skt. Petersborg. Kontoret

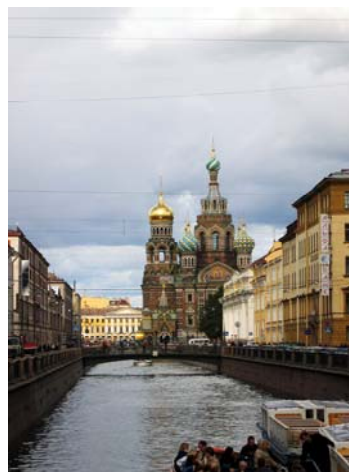

Foto Merete Bendiksen

⁶⁹ www.norden.ru

⁷⁰ www.norden39.ru

vil således bidrage til at implementere ministerrådets retningslinier og Ruslandsprogrammet, se herom nedenfor. I kontorets første år har fokus især været på udvikling af samarbejde om udsatte børn og unge, uddannelse og forskning, miljø og energi samt grænseregionalt samarbejde.

4.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Nordvestrusland

Nordisk Ministerråds (NMR) grundlag for samarbejde med Nordvestrusland er retningslinierne, som blev godkendt af samarbejdsministrene i december 2004, og Ruslandsprogrammet 2006–2008, som blev vedtaget i 2005⁷¹.

Prioriteterne i Ruslandsprogrammet 2006–2008 er kundskabsopbygning og netværk, deltagelse i den Nordlige Dimensions Partnerskaber⁷², NGO-samarbejde, samarbejde i Barentsregionen samt grænseregionalt samarbejde og Nordisk Projekteksportfonds virksomhed, som dækker en større del af regionen.

4.3 Kundskabsopbygning og netværk

Programmet for Kundskabsopbygning og Netværk er flagskibet i Nordisk Ministerråds (NMR) samarbejde med Nordvestrusland. Programmet blev lanceret i januar 2007 og har et budget i 2007 på i alt 22,5 millioner danske kroner⁷³.

Programmet har til formål at understøtte udviklingen af netværk og erfaringsudveksling mellem de nordiske lande og Nordvestrusland. Programmet har fire hovedfokusområder: 1) offentlig forvaltning, 2) forskning og uddannelse, 3) erhvervsudvikling/næringsliv, 4) det civile samfund. Under de fire hovedområder er der identificeret 12 indsatsområder (se faktaboks). Med programmet støttes først og fremmest såkaldte mobilitetsaktiviteter, det vil sige langsigtede samarbejder mellem myndighe-

⁷¹ www.norden.org/rusland/sk/riktlinjer.asp?lang=

⁷² Se kapitel 2.2 om den Nordlige Dimension.

⁷³ Se NMRs Ruslandsprogram og Retningslinier for NMRs samarbejde med Nordvestrusland på www.norden.org/rusland/sk/riktlinjer.asp?lang=

der, universiteter, organisationer etcetera med henblik på udvekslingsophold i Norden for repræsentanter fra russiske myndigheder, organisationer, universiteter etcetera. Målsætningen er at give støtte til mindst 500 årlige udvekslingsophold for repræsentanter fra målgrupperne. Hviderussiske partnere kan i et vist omfang deltage i programmet⁷⁴.

Siden programmets lancering er flere delprogrammer blevet udviklet og lanceret, blandt andet på indsatsområderne social og helse, bekæmpelse af menneskehandel, energisamarbejde, erhvervsudvikling/næringsliv, parlamentarikersamarbejde. I efteråret 2007 forventes en række nye delprogrammer lanceret, herunder et delprogram for embedsmænd i kommuner og regioner og delprogrammer til styrkelse af netværk og samarbejde mellem NGO'er, unge politikere og journalister fra Nordvestrusland og de nordiske lande⁷⁵ samt flere delprogrammer på kulturområdet med fokus på kompetenceudvikling og netværksopbygning på regionalt niveau på initiativ fra russiske kulturaktører.

Indsatsområder indenfor kundskabs- og netværksprogrammet i 2007

Offentlig forvaltning:

- Lokal forvaltning
- Bekæmpelse af menneskehandel
- Social og sundhed
- Energisamarbejde
- Samarbejde på det juridiske område

Forskning og uddannelse:

- Forskningssamarbejde
- Uddannelsessamarbejde

Erhvervsudvikling/næringsliv:

- Forbedringer af vilkårene for små og mellemstore virksomheder

Det civile samfund

- Kultursamarbejde
- Journalist- og mediesamarbejde
- Parlamentarikersamarbejde
- NGO-samarbejde

⁷⁴ Se kapitel 5 om Nabopolitik i forhold til Hviderusland.

⁷⁵ Information om nye delprogrammer findes på www.norden.org/internationalt og www.norden.ru

4.4 Støtteprogram for frivilligorganisationer i Østersøregionen

I syfte att stärka det civila samhället i Östersjöregionen lanserades ett NGO-program under hösten 2006⁷⁶. Programmet ger nordiska frivilligorganisationer i partnerskap med NGOer från Estland, Lettland, Litauen och Polen stöd till att bidra till utvecklandet av ett starkt civilt samhälle i Ryssland och Vitryssland och därigenom stärka demokratin.

Programmet har tillkommit för att stimulera kunskapsutbyte mellan frivilligorganisationer i Östersjöregionen och stärka dessa genom projektaktiviteter där minst en organisation från norden deltar tillsammans med minst en organisation från de baltiska länderna eller Polen och minst en organisation från Nordvästryssland eller Vitryssland.

Programmet har väckt stort intresse och hittills resulterat i drygt 100 ansökningar varav 15 partnerskapsprojekt beviljats medel. Programmet har bland annat givit stöd åt NGOer aktiva på miljöområdet, inom social- och hälsa, ungdom, media, utbildning och kultur. Ytterligare projekt förväntas få stöd under hösten 2007. NGO-programmet har en årlig budget på cirka 5 miljoner danska kronor (DKK) och enskilda projekt kan beviljas upp till 500 000 DKK per år. För stöd till samarbetet mellan nordiska och baltiska frivilligorganisationer finns en särskild ansökningsordning⁷⁷. Från hösten 2007 kommer det vidare att bli möjligt för ryska frivilligorganisationer att delta i kortare utbyten inom ramen för kunskapsuppbygg-nads- och nätverksprogrammet (se kapitel 4.3)⁷⁸.

4.5 Exempel på konkreta aktiviteter i Nordvestrusland

Social og helse

De sociale problemer i Rusland er stigende. Mange børn og unge anbringes på grund af massive problemer i hjemmet. Skt. Petersborg Bystyre har udtrykt stor interesse for at samarbejde med Nordisk Ministerråd (NMR) om indsatser målrettet særligt udsatte gruppe. Indsatsen vil især

⁷⁶ www.norden.org/russland/sk/samarb_fri.asp?lang=

⁷⁷ För mer information om nordisk-baltiskt NGO-samarbete, se hemsidor till NMR:s kontor i Estland, Lettland och Litauen www.norden.org/info/sk/baltikum.asp

⁷⁸ www.norden.ru/Article.aspx?id=161

fokusere på sociale problemstillinger relateret til udsatte børn og unge og deres familier samt ofre for menneskehandel. Konkret drejer det sig om at støtte udviklingen af sociale servicecentre i nærmiljøet for at styrke det forebyggende sociale arbejde. En helt særlig milepæl i arbejdet er en samarbejdsaftale mellem Skt. Petersborg Bystyre og NMR om et fremtidigt samarbejde på social- og sundhedsområdet samt ligestilling. Aftalen blev underskrevet i juni 2007. NMR arbejder på at udvide samarbejdsaftalen til også at omfatte Kaliningrad.

Samarbejdsaftale mellem NMR og Skt. Petersborgs Bystyre

Samarbejdsaftalen fokuserer helt overordnet på at samarbejde om udvikling af et socialt sikkerhedssystem som skal sikre basale velfærdsrettigheder, herunder ligestilling, uddannelse og sundhed samt sikre særligt udsatte grupper støtte og bistand. Forebyggelse og løsning af sociale problemstillinger er tyngdepunktet i samarbejdet.

- Der vil løbende blive taget initiativer til fælles projekter og konkrete tiltag.
- Gensidig udveksling af information om nationale forhold og tiltag, afholdelse af konferencer og videndeling om social sikkerhed og velfærd er vigtige elementer i samarbejdet.
- Inddragelse af og aktivt samarbejde med NGO'er på det sociale område vægtes meget højt.

I forlængelse af samarbejdsaftalen initieres en række konkrete initiativer, som gensidigt supplerer hinanden. Et projekt er målrettet forebyggelse og støtte til udsatte børn og unge. Projektet er under udvikling og er knyttet til Den Nordlige Dimensions Partnerskab for sundhed og socialt befindende. Et andet projekt er målrettet bekæmpelse af menneskehandel med fokus på sociale, sundheds og ligestillingsaspekter. Begge projekter er bygget op som modelprojekter med fokus på institutionel kapacitetsopbygning, faglig kompetenceudvikling og tværsektorielt samarbejde. Geografisk dækker projekterne både Skt. Petersborg og Kaliningrad. De gennemføres i to faser: projekterne starter i Skt. Petersborg og erfaringer overføres herefter til Kaliningrad. Disse to projekter vil imidlertid kun blive gennemført såfremt andre lande i Den Nordlige Dimensions Partnerskab vil bidrage til finansiering, herunder EU.

Tillige udføres et projekt om forebyggelse af alkohol og narkotika blandt unge i Skt. Petersborg. Ekspertgruppen (SIHLWA) i Den Nordlige Dimensions Partnerskab for Sundhed og Socialt Velbefindende er ansvarlig for implementeringen. Endelig igangsættes et projekt om forebyggelse af menneskehandel målrettet teenager på institutioner i de tre baltiske lande og Nordvestrusland. Se kapitel 2.2.2 for mere information om projektinitiativerne.

Projekterne bliver komplementeret af kundskabs- og netværksopbygningsprogrammet, hvor der er afsat midler til tre programmer, som er koncentreret om bekæmpelse af menneskehandel, socialt udsatte børn og unge, herunder børn med funktionshindring. De er tale om kompetenceopbygning og udveksling af erfaringer på tværs af landegrænser. Se kapitel 4.3.

I Kaliningrad er der på social og helseområdet sat særligt fokus på handicapområdet. Der er blandt andet etableret en tværfaglig arbejdsgruppe, omfattende relevante ministerier (social, undervisning og sundhed), NGOer samt Kant Universitetets fakultet for psykologi og socialpsykologi. Denne arbejdsgruppe etableredes juni 2006 og mødes en gang i kvartalet. NMR kontoret har en rolle som facilitator for arbejdsgruppen. Den Nordiske Institution Nordisk samarbejdsorgan før handicapsspørgsmål (NSH)⁷⁹ deltager som nordisk repræsentant i arbejdsgruppen.

I november 2006 afholdtes en konference om integration af handicappede børn og unge. Konferencens anbefalinger er anvendt af arbejdsgruppen til formulering af projektaktiviteter og aktiviteter inden for mobilitets- og netværksprogrammet. Dette arbejdsprogram dækker til udgangen af 2007 med forslag til program for 2008. Programmet omfatter besøg på relevante nordiske institutioner på handicapområdet. Det er foreslået at konferencen følges op af en ny konference, denne gang med deltagelse af repræsentanter for Europarådet.

Derudover har NMR sat fokus på menneskehandel og kvinder i kriser med henblik på at få en umiddelbar forståelse af den lokale situation og det lokale behov. Dette er sket i tæt samarbejde med relevante internationale strukturer på området. Det fremtidige arbejde vil blive drøftet på et seminar i Kaliningrad, som er planlagt til november 2007, herunder drøftelse af NMRs mobilitetsprogram på området. Seminaret bygger på ud-

⁷⁹ www.nsh.se

veksling af erfaringer blandt krisecentre for kvinder i Nordvestrusland og de nordiske lande.

Jämställdhet

Ett seminarium med temat "Action Plan of Co-operation in Social Sphere between the Nordic Council of Ministers and the Government of St. Petersburg" arrangerades i september 2006. Seminariet fokuserade på teman som hållbar utveckling, människohandel, utsatta barn och unga, sociala frågor och NGOs. I samband med seminariet diskuterades hur det nordisk-ryska samarbetet inom jämställdhetssamarbetsområdet och det sociala området kan utvecklas i framtiden.

Under året har samarbetet på jämställdhetsområdet mellan Nordvästra Ryssland och Nordiska ministerrådet (NMR) förts vidare speciellt med St. Petersburgs administration och genom att experter från Norden och Nordvästryssland har deltagit i projekt och mobilitetsprogram. I juni 2007 undertecknades "Protocol of Intent" mellan St. Petersburgs stad och NMR. Protokollet är det första officiella samarbetsavtal som ingåtts mellan NMR och St. Petersburgs stad, och detta möjliggör ett myndighets-samarbete inom jämställdhetsområdet, social- och hälsosektorena och utveckling av mänskliga rättigheter.

Miljø

Der foregår et betydeligt miljøsamarbejde på projektniveau. De nordiske miljøarbejdsgrupper gennemfører en række initiativer, projekter og aktiviteter i samarbejde med myndigheder og organisationer i Nordvestrusland. I 2006–2007 udgjorde dette projektsamarbejde 17 nuværende og planlagte projekter til en samlet værdi af cirka 9,5 millioner danske kroner (MDKK)⁸⁰. Hertil har de nordiske miljøministre tildelt projektstøtte for 10,3 MDKK gennem *Nordiska miljøutvecklingsfonden (NMF)*. Samarbejdet med Nordvestrusland omfatter flere af Ministerrådets faste og tværsektorielle miljøarbejdsgrupper og der har blandt andet været samarbejdet om klima, vandkvalitet i Østersøen, biodiversitet, bioenergi samt kemikalier. NMR har endvidere påbegyndt et samarbejde med Barentsrådet om et projekt vedrørende klimaforandringerne påvirkning af biodiversiteten og økosystemer i Nordvestrusland, se også kapitel 4.7. Hertil kommer en række miljøprojekter i Nordvestrusland, som finansieres gen-

⁸⁰ Miljøsektorns projektdatabas www.norden.org/miljoe/sk/project_FM.asp

nem den nordiske institution NEFCO der årligt modtager et bidrag på 10,3 MDKK fra NMR til at gennemføre miljøprojekter i Nordvestrusland. Se også kapitel 4.6.

Uddannelse og forskning

Hösten 2006 genomförde Nordiska Ministerrådet (NMR) en delegationsresa till St. Petersburg där man höll möten främst med myndighetsrepresentanter och utbildningsinstitutioner från hela Nordvästtryssland. Syftet var att diskutera gemensamma intressen av att samarbeta kring olika utbildnings- och forskningsområden. Resultatet av denna resa gav vid hand det från rysk sida fanns ett intresse av samarbete på såväl specifika områden som mer generellt. En liknande resa blev genomfört till Kaliningrad i april 2007. Arbetet är nu igång omkring och intensifiera gemensamma prioriteringar, gemensamma programaktiviteter och hur man kan lyckas med rysk medfinansiering. Skissen till programaktiviteter innebär utlysningar där det sänds in förslag till nätverk, mobilitet och gemensamma projekt på de prioriterade områdena. Som ett led i förberedelserna av ett gemensamt program/gemensamma aktiviteter på utbildnings- och forskningsområdet, vill det i 2007 bli utlyst så kallade förberedande tilltag med möjlighet för bland annat att genomföra gemensamma nätverksaktiviteter, förberedande mobilitet, möten, studier och så vidare. I samarbete med ledaren för rektorsgruppen för universiteten i Nordvästtryssland, förbereder NordForsk och NMR en workshop om forskningssamarbetet i november 2007. En NordForsk rapport "Going Nordic" visar att mer än 75 procent av NordForsks aktiviteter leder till kunskapsöverföring till de tre baltiska länderna eller Nordvästtryssland.

Kultur

Kulturministrene har i 2007 vedtatt at *Satsningsområdet Kultursamarbeid med Nordvest Russland* knyttes til Handlingsplan for Nordisk kultursamarbeid 2007–2009. Prosessen med å ferdigstille strategidokumentet inneberer dialog mellom Nordisk ministerråd og russiske kulturmyndigheter. I forlengelse av dialogseminarene i 2005 og 2006 (i St Petersburg, Murmansk og Nikel) ble det arrangert et møte med russiske myndigheter i juni 2007 for å forankre *Satsningsområdet* på nasjonalt og regionalt nivå i Russland. *Satsningsområdet Kultursamarbeid med Nordvest Russland* vil i løpet av 2007 og 2008 inngå i EUs arbeid om den videreutviklingen av

Northern Dimension-programmet: Prosessen ble startet av Finland høsten 2006 (EU-formannskap) og videreført i oktober 2007 med en nordisk formannskapskonferanse om kultursamarbeid med Russland og EUs Nordlige Dimensjon i Kajaani. Satsningsområdet *Kultursamarbeid med Nordvestrussland* vil fokusere på de tre følgende temaer: mobilitet, kompetanseutvikling og prosjekter.

Parallelt har Nordisk Ministerråd (NMR) hatt en fortløpende dialog med de regionale organisasjoner Arktisk råd, Barents Euro Arctic Council og CBSS. For å formidle Satsningsområdet Kultursamarbeid med Nordvestrusland til relevante kulturaktører arrangerte Nordisk ministerråd ultimo 2007 en rekke informasjonsseminarer i samarbeid med russiske myndigheter i Nordvest Russland.

Journalist- og mediesamarbejde

Et nyt program for journalist- og mediesamarbejde, som skal administreres af Nordisk Journalistcenter (NJC)⁸¹ forventes igangsatt i september 2007. Programmet er et delprogram under Nordisk Ministerråd (NMR) rammeprogram for opbygning af kundskabs- og netværk.

Journalist og mediesamarbejde forventes udviklet efter en todelt handlingsplan:

- a) et såkaldt 'in-service training or grant programme' for russiske og hviderussiske journalister og redaktører. Midler gives til finansiering af studiebesøg til en række nordiske medievirksomheder, samt deltagelse i relevante konferencer, seminarer og kurser. NJC vil i samarbejde med Regional Press Institute i Skt. Petersborg, Barents Press International i Murmansk og potentielle nye partnere in Rusland og Hviderusland bidrage ved at etablerer kontakt mellem ansøgere/deltagere og nordiske medievirksomheder
- b) en fortsættelse af den hidtidige kursusvirksomhed for russiske og hviderussiske journalister, såvel i Rusland og Hviderusland som i de nordiske lande. De væsentligste samarbejdsparter er også her RPI i Skt. Petersborg, BPI i Murmansk og potentielle nye partnere in Rusland og Hviderusland.

⁸¹ www.njc.dk

Økonomisk udvikling og regional udvikling

Nordisk Ministerråd (NMR) har i 2007 lanceret en række aktiviteter til udbygning af samarbejdet om økonomisk udvikling, erhvervsudvikling og regionaludvikling med partnere i Nordvestrusland.

1. Nordic Council of Ministers' Information Office in St.Petersburg (NCM SPB.);
2. Nordic Council of Ministers' Office in Lithuania (NCM LT);
3. Nordic Council of Ministers' Information Office in Kaliningrad (NCM KALIN.);
4. NGO Tchudskoj project (Pskov region), (Tchudskoj);
5. Administration of Vyborg region Municipality (Leningrad region, Russia), (Vyborg);
6. Association "Council of Municipalities, Republic of Karelia", Russia (AMRK);
7. Kaliningrad Regional Duma (representing Euroregion Baltic),(KLD));
8. Council of Braslav District, Vitebsk Region, Belarus, (Braslav);
9. Murmansk Regional Board for Youth Affairs (Murmansk);
10. Local ecological foundation "Euroregion «Belovezhskaya Pushca»", (Belovezhskaja);
11. Economy Committee of Grodno region (representing Euroregion Neman, Belarus), (Grodno);
12. Centre of Russian-European Interregional and Cross-border Cooperation, St.Petersburg (CBC Centre);
13. Non-commercial partnership Kaliningrad regional Bureau of Euroregion "Sheshupe", Kaliningrad region, Russia (Sesupe);

Indenfor Kunds-kabs- og netværksprogrammet omtalt i kapitel 4.3 har NMR lanceret to delprogrammer: et program, som bygger videre på det tidligere NordProLink-program for udveksling af unge erhvervsfolk, og et

program for samarbejde med Nordisk Projekteksporthold (NOPEF)⁸², se kapitel 4.6. NordProLink samarbejdet er nu i højere grad udviklet til at støtte udvekslingsophold for grupper af erhvervsfolk og repræsentanter fra erhvervsudviklingsorganisationer samt offentlige myndigheder involveret i erhvervsudvikling⁸³.

I forlængelse af Baltic Euroregional Network (BEN)-projektet har NMR modtaget støtte fra EUs Tacis-program til videreudvikling af netværket til også at omfatte regioner i Nordvestrusland og Hviderusland⁸⁴. BEN-EAST projektet startede i maj 2007. Hovedformålet med BEN-EAST er at fremme regional udvikling og grænseregionalt samarbejde gennem at forstærke de såkaldte euroregioner ved hjælp af opbygning af netværk blandt nationale myndigheder og internationale institutioner omkring Østersøen. Se figur ovenfor.

4.6 Nordiske institutionernes samarbejde med Nordvestrusland

De nordiske institutioners samarbejde med Nordvestrusland er på visse områder omfattende. For eksempel har Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO)⁸⁵, se nedenfor, og Nordisk Projekteksporthold (NOPEF)⁸⁶ en stor del af aktiviteterne rettet mod Rusland.

Institutionerne deltager endvidere i udviklingen og gennemførelsen af Kundskabs- og netværksprogrammet. Nordisk Samarbejdsorgan for Handicapspørgsmål (NSH)⁸⁷ har i tilknytning til et større projekt i Østersøregionen om forbedring af vilkårene for børn og unge med handicap etableret et delprogram, se ligeledes nedenfor. Også Nordic Center for Spatial Development (Nordregio)⁸⁸ forventes at deltage i udvikling af et delprogram om lokal og regional udvikling. Med Nordisk projekteksporthold, NOPEF, er der i 2007 etableret et særligt delprogram til opfølgning af NOPEFs øvrige aktiviteter i Nordvestrusland. Programmet vil give nordi-

⁸² <http://www.nopef.com/>

⁸³ www.norden.ru/Article.aspx?id=155&lang=en

⁸⁴ Se afsnit 2.4.1 og www.benproject.org

⁸⁵ www.nefco.org

⁸⁶ www.nopef.com

⁸⁷ www.nsh.se

⁸⁸ www.nordregio.se

ske virksomheder, som har modtaget støtte fra NOPEF i forbindelse med deres etablering i Nordvestrusland, mulighed for støtte til at sende deres lokale ansatte på praktikophold i de nordiske lande.

På energiområdet har Nordisk Energiforskning (NEF)⁸⁹ samarbejde med russiske partnere i flere forskellige projekter, se også kapitel 8.3.

Under kundskabs- og netværksprogrammet er etableret et særligt delprogram, Institutionspraktik, som giver støtte til praktikophold ved de nordiske institutioner. Formålet med delprogrammet er at styrke samarbejdet mellem de nordiske institutioner og deres samarbejdspartnere i Nordvestrusland.

På skovområdet har Samnordisk Skovforskning (SNS)⁹⁰ haft tætte kontakter til skovforskningen i Rusland, herunder til det russiske skovinstitut PROCES.

Nedenfor følger yderligere konkrete eksempler på de nordiske institutioners samarbejde med Nordvest Rusland.

Nordisk Genbank

Nordisk Genbank (NGB)⁹¹ har siden 1997 haft aktiviteter med Vavilov Institutet (VIR) i Skt. Petersborg, Rusland. NGB har fået støtte til at udveksle personale, kapacitetsopbygning på VIR i form af uddannelse og træning af personale, repatriering af det nordiske materiale på VIR, udvikle samarbejdet mellem VIR, NGB og Estland, Letland og Litauen mv. Det forventes, at man i det kommende år vil revidere den formelle samarbejdsaftale der i dag er indgået mellem NGB, de tre baltiske landes genbanker og Vavilov Institutet som følge af et konkret ønske om revision fra de nordisk-baltiske ministres møde i november 2006.

Nordisk samarbejdsorgan for handicapspørgsmål

Nordisk samarbejdsorgan for handicapspørgsmåls (NSH)⁹² projekt i Nordvestrusland fokuserer konkret på at forbedre vilkårene for funktionshæmmede børn og deres familie gennem at

⁸⁹ www.nordicenergy.net

⁹⁰ www.norden.org/jord_skog/organisation/sk/samarbejdsorganer.asp?lang=

⁹¹ www.pometet.kvl.dk/nordisk_genbank.htm

⁹² www.nsh.se

1. Udvikle lokalbaserede tilbud, som gør det mulig for funktionshæmmede børn at blive boende hjemme hos forældre, når det er bedst for børnene
2. Forbedre livskvaliteten for børn, som bor på de eksisterende institutioner
3. På sigt at motivere til nedlæggelse af store institutioner

Arbejdet sker indenfor et treårigt samarbejdsprogram, som fokuserer på funktionshæmmede børn og deres familie. Arbejdet er organiseret gennem etablering af en styregruppe, som består af repræsentanter fra relevante ministerier, regionale og lokale myndigheder, professionelle, NGO'er samt Nordisk Ministerråds (NMR) kontorer i Skt. Petersborg og Kaliningrad. En referencegruppe bestående af repræsentanter fra Europarådet, NMR og relevante nordiske institutioner er tilknyttet projektets styregruppe.

Nordic Environment Finance Corporation

Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO)⁹³ aktiviteter i Ryssland ökar fortsatt. Per juni 2007 hade NEFCO under investeringsfonden 35 beviljade projekt i Ryssland varav sju avtalade. NEFCOs andel i dessa investeringar uppgår till cirka 80 miljoner EURO (MEUR) och de totala investeringarna för projekten till cirka 550 MEUR. I Ryssland har tre projekt avslutats framgångsrikt där NEFCOs engagemang uppgått till 11,3 MEUR. Sydvästra vattenreningsverket i St. Petersburg är det största och synligaste projektet, där NEFCO är delägare i det bolag som finansierade och genomförde investeringen samt i driftsbolaget.

Nordiska miljöutvecklingsfonden

Nordiska miljöutvecklingsfonden (NMF)⁹⁴ administreras av NEFCO. NMFs huvudsakliga verksamhetsområden är Ryssland och Ukraina. Under NMF uppgår de godkända, avtalade och genomförda projekten i Ryssland till 134 inklusive de specifika projekten inom de olika program som upprättats under fonden. Av den nuvarande beloppsramen om 350,6 millioner danska kronor (MDKK) har totalt cirka 315,4 MDKK tagits i

⁹³ www.nefco.org

⁹⁴ www.nefco.fi

anspråk. Under NMF har kreditordningarna för renare teknologi, energibesparing och miljöinvesteringar inom lantbruket väckt stor uppmärksamhet.

4.7 Samarbejde med Barentsrådet

Nordisk Ministerråd (NMR) har i de seneste år etableret et tættere samarbejde med Barentsrådet (BEAC)⁹⁵ for at undgå, at de to organisationers aktiviteter i Barentsområdet overlapper.

I november 2006 blev der opnået enighed mellem NMR og BEAC om, at NMR skulle støtte konkrete pilotprojekter på tre områder: økonomisk udvikling, oprindelig befolkning samt miljø, særligt klimaforandringer. Der er aftalt årlige møder mellem NMRs formandskab, generalsekretær og BEACs formandskab. Finland har frem til november 2007 formandskabet for BEAC, hvorefter Rusland overtager for de to kommende år.

Indenfor økonomisk udvikling arrangerede NMR, at Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO) og Nordisk Projekteksporthold (Nopef) deltog i Barents Industrial Partnership møde i april 2007, som havde fokus på finansiering af små og mellemstore virksomheder i forbindelse med internationalt samarbejde.

På området oprindelig befolkning er to delprojekter med fokus på forbedring af levevilkårene for samebefolkningen i Murmansk Oblast igangsat, blandt andet udvikling af det lokale indtægtsgrundlag.

Projektet om klimaforandringer undersøger, hvordan miljøet i Barentsregionen vil blive påvirket af klimaforandringerne. Projektet finansieres med cirka 1 million danske kroner fra henholdsvis NMR og BEAC og en styringsgruppe med blandt andet repræsentanter fra de to sekretariater følger projektet. Det fælles pilotprojekt sætter fokus på klimaforandringerne påvirkning af biodiversiteten og økosystemer i Nordvestrusland, og projektet er det første projekt som gennemføres i samarbejde mellem de to regionale råd. For at udvikle det økonomiske samarbejde i Barentsregionen arrangerede det finske formandskab sammen med den Nordiske Investerings Bank (NIB) et møde i april 2007 om Barents Industrielle Partnerskab (BIP). Mødet havde fokus på erfaringer med grænse

⁹⁵ www.beac.st

overskridende samfinansiering med små og mellemstores virksomheders behov for øje. De nordiske institutioner NEFCO og NOPEF præsenterede deres aktiviteter på området. Drøftelser om muligheden for øget samfinansiering fortsættes.

5. Nabopolitik i forhold til Hviderusland

Nordisk Ministerråds (NMR) retningslinier for samarbejdet med Nordvestrusland for årene 2006-2008 giver mulighed for en udvidelse af rammerne for samarbejdet til også at omfatte Hviderusland, særligt med henblik på grænseregionalt samarbejde og støtte af en demokratisk udvikling⁹⁶.

Samarbejdet i forhold til Hviderusland omfatter grænseregionalt samarbejde, støtte til NGOer gennem NMRs støtteprogram for NGOer i Østersøregionen og støtte til højere uddannelse for unge hviderussere.

NMR lancerede i 2005 projektet 'Baltic Euroregional Network' (BEN) i samarbejde med Østersørådet (CBSS)⁹⁷. I april 2007 blev projektet 'BEN-EAST' lanceret. BEN-EAST er en videreførelse og udvidelse af BEN-projektet, idet BEN-EAST inddrager russiske og hviderussiske partnere i det netværk, som er blevet etableret af BEN-projektet, se også kapitel 2.2. og kapitel 4.5.

Nordisk Projektekspertfond (NOPEF) har i de senere år udvidet sine aktiviteter til også at omfatte støtte til nordiske virksomheder, som ønsker at etablere sig i Hviderusland⁹⁸. Også Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO) har for nylig besluttet at udvide sine aktiviteter til at omfatte Hviderusland.

Under NGO-programmet deltager hviderussiske partnere i 11 forskellige projekter med partnere fra især Litauen, Sverige og Danmark. Projekterne omfatter samarbejde indenfor narkotikabekæmpelse, energi, uddannelse, bekæmpelse af menneskehandel etcetera⁹¹, se også kapitel 4.4.

⁹⁶ Retningslinierne findes på NMRs hjemmeside: www.norden.org/russland/sk/riktlinjer.asp

⁹⁷ www.benproject.org/en

⁹⁸ www.nopef.com

Nordisk Børne og Ungdomskomite (NORDBUK)⁹⁹ planlægger afholdelse af en nordisk-baltisk ungdomskonference i november 2007 om forøget støtte til samarbejdet med ”The Belarusian Union of Youth and Children’s public associations – RADA”.

5.1. Støtte til højere uddannelse for unge hviderussere

Nordisk Ministerråd (NMR) støtter i samarbejde med EU-kommissionen uddannelse af unge hviderussere¹⁰⁰. Støtten omfatter dels støtte til det hviderussiske eksiluniversitet European Humanities University (EHU) i Vilnius¹⁰¹ og et stipendieprogram for unge hviderussere, der af politiske årsager er blevet udelukket fra deres universitetsuddannelse i Hviderusland, og derfor har valgt at færdiggøre uddannelsen i Ukraine¹⁰².

EHU blev etableret i 1992 og var frem til 2004 lokaliseret i Minsk som et uafhængigt universitet, der udbød højere uddannelse indenfor humaniora og samfundsvidenskab. Universitet blev i 2004 lukket af de hviderussiske myndigheder af politiske årsager. Lukningen blev fulgt af omfattende protester i både Hviderusland og i omverdenen. Med støtte fra den litauiske regering, besluttede EHUs ledelse åbne universitetet i Vilnius som et eksiluniversitet.

I samarbejde med EU-kommissionen støtter NMR universitet med to projekter med et samlet budget på i alt 7,78 millioner EURO, hvor EU står for en væsentlig del af det samlede bidrag. Også Norge, Finland og Sverige bidrager bilateralt til EHU. NMRs kontor i Vilnius¹⁰³ koordinerer projekterne og har givet betydelig assistance til både udvikling af EHUs administration og til koordination af den øvrige donorstøtte til universitetet. Samarbejdet omfatter udover koordination med donorer blandt de nordiske lande og EU-landene også amerikanske donorer, heriblandt United States Agency for International Development (USAID), Eurasia Foundation og MacArthur Foundation.

⁹⁹ www.nordskol.org/valhalla/culture/nordbuk/

¹⁰⁰ www.norden.org/hviterussland/sk/vitryssland_sam.asp og www.ec.europa.eu/external_relations/belarus/intro/index.htm

¹⁰¹ www.en.ehu.lt

¹⁰² www.norden.org/hviterussland/sk/youth_prog.asp

¹⁰³ www.norden.lt/index.php?set_lang_id=en

Udover støtte til EHU indgik NMR i oktober 2006 en aftale med EU-kommissionen om at yde støtte til unge hviderussere, der af politiske årsager er blevet tvunget til at færdiggøre deres universitetsuddannelse i Hvideruslands nabolande, først og fremmest Ukraine. Stipendieprogrammet blev lanceret på baggrund af, at et større antal hviderussiske universitetsstuderende blev udelukket fra at fortsætte deres universitetsuddannelser i Hviderusland efter at de havde deltaget i demonstrationer efter præsidentvalget i marts 2006. NMR har indtil nu haft to ansøgningsrunder til stipendieprogrammet og har tildelt stipendier til cirka 50 studerende¹⁰⁴.

¹⁰⁴ www.norden.org/hviterussland/sk/youth_prog.asp?lang=

6. Samarbejde med Balkan – Kultur som brobygger

Nio kulturministrar och representanter från länderna i sydöstra Europa undertecknade i mars 2005 ett historiskt avtal i Köpenhamn¹⁰⁵. Avtalet syftar till att främja kulturutbytet mellan länderna i sydöstra Europa och till att bygga upp ett nätverk mellan kulturministerierna i regionen för utbyte av information och erfarenheter och för att stärka det multilaterala kultursamarbetet.

I samband med undertecknandet hölls ett gemensamt möte för kulturministrarna från Norden och ministrarna och representanterna från sydöstra Europa.

Foto: Johannes Jansson

¹⁰⁵ www.norden.org/internationalt/sk/CharterFinal310305.pdf

Ministtermötet var en kulmination på ett omfattande kulturprojekt som inleddes år 2003 med länderna på Västbalkan (Albanien, Bosnien-Herzegovina, Kroatien, Makedonien (FYROM) och Serbien och Montenegro). Projektet hade två målsättningar, dels att bygga nya nätverk mellan Norden och Västbalkan, dels att introducera den nordiska samarbetsmodellen.

Sedan dess har Balkan varit ett område av intresse för utbyggnad av ett kulturellt samarbete.

Scandinavian Design Beyond the Myth

Nordiska ministerrådet står bakom utställningen *Scandinavian Design Beyond the Myth*¹⁰⁶ som har och skall visas i Balkan enligt följande plan: Sofia mars-maj 2007, Belgrad juni-augusti 2007 och Zagreb september-november 2007.

Utställningen granskar skandinavisk design under de senaste 50 åren från dess att begreppet *Scandinavian Design* skapades på 1950-talet till dagens industriella design. Utställningen lyfter fram den skandinaviska designutvecklingen som en del av de nordiska ländernas allmänna utveckling inom samhälle, utbildning och innovation.

Utställningen har med stor framgång turnerat i Europa sedan hösten 2003 och utställningen har varit en stor publiksuccé även i Balkan. Alla nordiska ambassader i berörda länder har aktivt deltagit i utställningsprojektet, som har varit det enda multilaterala projektet i hela regionen och också ambassadernas första gemensamma kulturprojekt på nordisk nivå. Kring utställningen har arrangerats ett flertal kulturprogram samt seminarier och konferenser om samspelet samhälle och design.

I Sofia samarbetades med National Gallery of Foreign Art och kulturministeriets avdelning för europeisk integration. Kring utställningen har arrangerats design-föredrag och nordiskt program på den traditionella europeiska museumsnatten.

I Belgrad arrangerades utställningen i samarbete med Museum of Yugoslav History och den självständiga producenten Cultural Front. Utställningen har kompletterats med ett omfattande sommarprogram Nordic

¹⁰⁶ www.scandesign.org

Summer¹⁰⁷ som presenterade konst och musik från Norden i fem serbiska städer.

I Zagreb samarbetades med Museum of Arts and Crafts. Till utställningen har kopplats The 1st International Design Conference in Zagreb, som fokuserade på nordisk design. Konferensen har arrangerats av Croatian Design Center. I samband med utställningen har Nordic Chamber of Commerce arrangerat det unika evenemanget Nordic Days in Croatia 2007¹⁰⁸. Temat Innovation & Design samlade 70–100 nordiska och 400–500 kroatiska/regionala företag till en gemensam plattform.

Backyard residencies – South Eastern European (SEE) Mobility Program of Artists' Residencies

”Backyard residencies” är ett *artist in residence* program, som är utvecklat med stöd från Nordiska ministerrådet. Programmet vänder sig till bildkonstnärer i Europas sydöstra region som önskar utöva konstnärlig forskningsverksamhet i regionen. Projektet är baserat på nödvändigheten av att öppna för och styrka regionalt samarbete med fokus på konstnärlig forskning, reflexioner och handlingar baserade på faktiska levnads- och arbetsförhållanden i Europas sydöstra region. Residenserna är till för ambitiösa konstnärer, utan åldersbegränsning, som bor i regionen och som kan utarbeta projekt till nytta för såväl konstnärer och deras karriärer, som för de områden där de utför sin forskning. Programmet har varit öppet för ansökare från följande länder: Rumänien, Bulgarien, Turkiet, Grekland, Albanien, Makedonien, Serbien och Montenegro, Kosovo, Bosnien och Hercegovina och Kroatien. En bedömningspanel bestående av tre medlemmar har valt ut konstnärer till tre residenser: Vector Association (Iasi), Plattform Garanti Contemporary Art Centre (Istanbul) and New media center (Novi Sad).

¹⁰⁷ www.kfro.org.yo

¹⁰⁸ www.nordicdays.info

7. Arktis/Vestnorden og dens naboer

Foto: Nikolaj Bock

7.1 Indledning

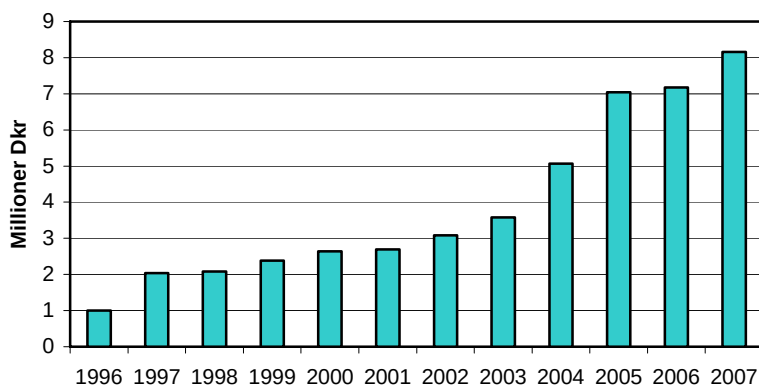
Norden er stærkt engageret i det Arktiske område, hvilket er naturligt da samtlige af de nordiske lande og selvstyrende områder er repræsenteret i Arktis. De nordiske lande har en klar egeninteresse i dette unikke og sårbare område. Indsatsen i Arktis styres primært gennem Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram, som danner rammerne om projekterne og aktiviteterne. Der pågår desuden en lang række indsatser i Arktis som gennemføres i samarbejde med – eller selvstændigt – af de enkelte fagministerråd indenfor Nordisk Ministerråd (NMR). Ligeledes er samspillet med Vestnorden og dens naboer af betydning for det fælles nordiske sam-

arbejde, og det gennemføres af såvel relevante fagministerråd som nordiske institutioner.

7.2 Arktisk samarbejdsprogram

Nordisk Ministerråd (NMR) har et Arktisk Samarbejdsprogram, som danner den overordnede ramme for de nordiske indsatser i Arktis. Samarbejdsprogrammet har gennem årene fået større betydning og har fået tilført flere midler. I 2007 var den årlige bevilling på cirka 8 millioner danske kroner (se nedenstående figur). For at sikre at midlerne gennem det arktiske samarbejdsprogram i størst mulig udstrækning modsvarer nordiske tiltag, der træffes gennem Arktisk Råd og i de respektive nordiske lande, har NMR valgt at udpege en Arktisk Sagkyndigkomite til at koordinere og rådgive NMR om programmets aktiviteter. De nordiske medlemmer af Arktisk Råds Senior Arctic Official (SAO), indgår i NMR's Arktiske sagkyndigkomite, hvor også de selvstyrende områder deltager.

Budgetudviklingen i NMRs Arktiske Samarbejdsprogram

NMRs Arktiske samarbejdsprogram blev initieret i 1996 som en del af det daværende Nærområdeprogram, men har udviklet sin egen profil gennem årene og fremstår nu som et selvstændigt program under Nabolandspolitikken. Budgettet til arktiske indsatser har været stigende år for år og udgør nu over 8 MDKK årligt. Hertil kommer at de enkelte fagministerråd tillige finansierer arktiske projekter.

Det nuværende Arktiske samarbejdsprogram, som gælder i perioden 2006–2008, retter fokus på at fremme a) de oprindelige folks levevilkår samt økonomiske og kulturelle udviklingsmuligheder b) forudsætninger-

ne for nordisk forskning med særlig henblik på det Internationale Polarår 2007–2008, samt c) forudsætningerne for nordisk samarbejde vedrørende klimaændringer i Arktis.

I tillæg til det overordnede arktiske samarbejdsprogram udvikler og gennemfører de respektive fagministerråd i NMR egne arktiske handlingsplaner og strategier, som støtter op om det overordnede samarbejdsprogram. Omfanget af de arktiske aktiviteter i de enkelte fagministerråd og nordiske institutioner er ganske betydeligt og er af samme økonomiske omfang som aktiviteterne, der gennemføres under det arktiske samarbejdsprogram.

7.3 Eksempler på aktiviteter i Arktis

Nordisk Ministerråd (NMR) har i 2007 igangsat en lang række aktiviteter i relation til målsætningerne i det arktiske samarbejdsprogram¹⁰⁹, og NMR har blandt andet medvirket til at:

- Udvikle indikatorer for menneskelig udvikling i Arktis
- Undersøge de nordlige områders økonomi og dens påvirkning af verdensøkonomien og klimaforandringer
- Undersøge forurenende stoffers effekter på dyr og mennesker i Arktis
- Udvikle et nyt design til komparative undersøgelser af Inuit- og Samebefolkningens levevilkår i Arktis sammenlignet med levevilkår i Nordvestrusland og på Kola-halvøen
- Undersøge kvinders deltagelse i forskellige dele af næringslivet i de rurale samfund i nord, med henblik på at understrege den sociale dimension i en bæredygtig udvikling
- Uddannelse af den arktiske ungdom gennem støtte til University of the Arctic
- Udvikling af et avlsprojekt vedr. rensdyrproduktion som bidrag til et bæredygtigt ressourcegrundlag for de oprindelige folk.
- Bidrage til udarbejdelsen af en vurderingsrapport om de miljø- og socioøkonomiske konsekvenser af olie- og gasproduktion i Arktis
- Bidrage til udarbejdelsen af en vurderingsrapport af den arktiske skibstrafik

¹⁰⁹ www.norden.org/arktis/sk/samarbejdsprogram.asp

De nordiske Erhvervs- Energi- og Regionalministrene besluttede i 2006 at gå nærmere ind i arbejdet med arktisk turisme, samt naturbaseret turisme mere generelt. I den forbindelse skal der afholdes et seminar i starten af 2008 for de centrale turismeaktører med det formål at kortlægge styrker og svagheder i branchen, samt skabe grobund for et øget samarbejde mellem turismeaktørerne. På længere sigt er formålet at opnå en bedre og mere bæredygtig udnyttelse af potentialerne for naturbaseret turisme i Norden og de arktiske områder.

De nordiske uddannelses- og forskningsministre besluttede i 2006 at gennemføre et forstudie om arktisk klimaforskning. Analysen havde fokus på kundskabs- og koordineringsbehovet samt forudsætningerne for en fortsat og langsigtet nordisk forskningssatsning på klima- og miljøforandringer i Arktis og disse forandringers konsekvenser for befolkningerne i området. Et forstudie med titlen 'Klimaændringer i Arktis – Forstudie til kortlægning i kundskabs- og koordineringsbehovet af nordisk forsknings-samarbejde' blev udgivet i 2007¹¹⁰. Forstudiet peger på følgende fire hovedområder, som man bør se nærmere på, når det gælder koordinering og kundskabsbehov: Samfund, klimascenarier, overvågning og procesforståelse.

Ministerrådet for Uddannelse og Forskning (MR-U) har givet den nordiske institution NordForsk¹¹¹ i opdrag at koordinere gennemførelsen af hovedstudiet, som skal præsenteres ved Nordisk Råds session i oktober 2007.

NMR har i 2007 besluttet at igangsætte udarbejdelse af en oversigt over EU's politikområder med indflydelse på Arktis. Projektet forventes afsluttet i foråret 2008. Oversigten forventes at kunne danne input til en konference om Arktis, som NMR overvejer at medvirke til at afholde i efteråret 2008. Konferencen kan ses som en opfølgning af den konference 'Conference on the Northern Dimension and Arctic Window', som blev afholdt i Grønland under det danske EU-formandskab i 2002. Konferencen vil på klimaområdet kunne danne indspil til den globale klimadrøftelse og bidrage til FN's klimakonference i København i 2009 under svensk EU-formandskab.

NMR har for at belyse omfanget af de arktiske indsatser og for at evaluere de opnåede resultater gennemført en evaluering af NMRs samlede

¹¹⁰ TemaNord 2007:511

¹¹¹ www.nordforsk.org

arktiske samarbejde i treårsperioden 2003–2005, hvilket er samme periode som det seneste arktiske samarbejdsprogram. Evalueringen¹¹² som blev gennemført i 2006 giver en overordnet positiv vurdering af de nordiske indsatser i Arktisk, herunder i samarbejde med Arktisk Råd. Evalueringen kommer med en række forslag til at styrke det arktiske samarbejde og NMR har valgt at imødekomme de fleste af disse rekommandationer. Disse vil blive gennemført over det kommende år og vil være med til at højne det nordiske samarbejde i Arktis.

7.4 Samarbejde med Arktisk Råd

Nordisk Ministerråd (NMR) har observatørstatus i Arktisk Råd¹¹³ og deltager derfor i de to årlige SAO-møder¹¹⁴ såvel som i ministertermøderne, der afholdes hvert andet år. I perioden 2006–2008 er der sammen med de to kommende formandskaber i Arktisk Råd, Sverige og Danmark, udarbejdet et fælles formandskabsprogram, der udstikker de brede rammer for de kommende 6 års arbejde i Rådet. En stærk Nordisk forankring af dette arbejde er noget NMR stiller sig bag og bidrager til finansielt gennem Arktisk Råds projekter.

Den nordiske institution ”the Nordic Environment Finance Cooperation” (NEFCO)¹¹⁵ har observatørstatus i Arktisk Råd, og Arktisk Råd har anmodet NEFCO om at administrere Arktisk Råds nye finansieringsinstrument Project Support Instrument (PSI). Det er håbet, at de arktiske lande vil bidrage finansielt til PSI og dermed bidrage til et flere arktiske projekter gennemføres. NEFCO er desuden aktiv i det arktiske område ved at administrer en fond (Barents Hot Spots Facility), som finansierer oprydningen af særligt miljøforurenede lokaliteter i Barentsregionen.

NMR støtter gennem sit arktiske engagement en lang række aktiviteter og initiativer, som har sin oprindelse i Arktisk Råd, og dermed bidrager NMR i høj grad til at de politiske målsætninger i Arktisk Råd bliver til virkelighed. NMRs indsat i Arktisk Råd blev senest anerkendt i Ministerdeklarationen fra Arktiske Råds ministermøde i Rusland i oktober 2006.

¹¹² ANP 2007:713

¹¹³ www.arctic-council.org

¹¹⁴ Arktisk Råds administrative del styres af et organ bestående af de 8 landes Senior Arctic Officials

¹¹⁵ www.nefco.org

Uddannelses- og forskningsministrene og andre repræsentanter for Arktisk råds medlemsland vedtog i 2004 en deklaration, der udtrykker ministrenes ønske om øget samarbejde indenfor uddannelse og forskning mellem de arktiske lande, særlig når det gælder studenter-, lærer- og forskermobilitet i Arktis. For at følge op på deklarationen er der etableret en arktisk ad hoc arbejdsgruppe med repræsentanter fra alle de 8 medlemslande i Arktisk Råd. Arbejdsgruppen skal foreslå konkrete opfølgningstiltag, som kan bidrage til varige samarbejdstiltag og netværk indenfor uddannelses- og forskningsmiljøerne. NMRs sekretariat er sekretariat for ad hoc arbejdsgruppen. Som et vigtigt led i arbejdet arrangeredes en konference i forbindelse med "Arctic Science Summit Week" i Hanover, USA i marts 2007. Blandt andet på baggrund af konferencen skal der udarbejdes en rapport inden udgangen af 2007. Rapporten skal overleveres til uddannelses- og forskningsministrene i Arktisk Råds medlemslande.

7.5 Vestnorden og dets naboer

Vestnorden

Nordisk Ministerråd (NMR) prioriterer Vestnorden i det nordiske samarbejde ud fra den grundlæggende vurdering, at det er en gevinst for hele Norden at styrke dette samarbejde, herunder samarbejdet mellem Vestnorden og dets naboer. Samarbejdstemaerne for det nordiske samarbejde i Vestnorden og dets naboer drejer sig generelt om udnyttelsen af naturressourcerne, forskning, uddannelse, sundhed, næringsforhold samt kultursamarbejdet. Der har især været samarbejde om fiskeri hvor der blandt andet har været støtte til en del forskningsprojekter på det marine område, som inkluderer partnere fra Vestnordens naboer.

Nordens Huse

De nordiske huse på Færøerne¹¹⁶, Island¹¹⁷, og Nordens Institut i Grønland (NAPA)¹¹⁸ er meget centrale aktører i kultursamarbejdet inden for Vestnorden og mellem Vestnorden og det øvrige Norden. Der er etableret et veludviklet samarbejde mellem de tre institutioner og deres to søsterin-

¹¹⁶ www.nlh.fo

¹¹⁷ www.nordice.is

¹¹⁸ www.napa.gl

stitutioner på Åland og i Finland, suppleret med kontakter til de tre skandinaviske lande og Nordisk Ministerråds sekretariat. Det vestnordiske samarbejde indgår eksplicit som prioriteret område i kontrakterne for alle tre institutioner. I 2007 besluttede NMR at forhøje grundtilskuddene til instituttet i Grønland og husene på Færøerne og i Island med 800.000 danske kroner (DKK), primært til brug for varetagelsen af opgaven som lokale kulturkontaktpunkter. Det er desuden besluttet at administrationen af Nordisk Råds musikpris fra 2007 overføres til Nordens Hus på Færøerne. De nordiske Kulturministrene har herudover vedtaget at bevilge 4,5 (MDKK) til en udbygning af Nordens Hus på Færøerne.

Foto: Nikolaj Bock

Nordisk Atlantsamarbejde noraold.altabesta.fo

Nordisk Atlantsamarbejde (NORA)¹¹⁹, er et Nordisk samarbejde, som udvikler og støtter projekter i Vestnorden og med dets naboer, hvor politikken fastlægges af NMR, der ligeledes finansierer NORAs aktiviteter. Hovedsekretariatet er placeret på Færøerne og der findes undersekretariater i de enkelte lande i Vestnorden. NORA har siden 2004 fokuseret på udviklingen af samarbejdet med Nordens nabolande mod vest. Det nordlige Skotland og de skotske øer og New Foundland, Labrador, Nunavut og Nova Scotia i Canada er prioriterede områder for NORA. Som led i dette arbejde har NORA afholdt fælles konferencer og seminarer og ind-

¹¹⁹ noraold.altabesta.fo

draget partnere herfra i NORA's projekter. I 2006 deltog i alt 28 partnere fra NORA's nabolande i syd og vest i halvdelen af de 36 projekter, som NORA støttede. Denne positive udvikling forventes at fortsætte i det kommende år. NORA afholdt sin årlige konference i Labrador i samarbejde med canadiske organisationer. Emnet var 'Creative Solutions for Small Coastal Communities', og der deltog parlamentarikere fra Grønland, Island, Norge og Canada samt embedsmænd, forskere og lokale repræsentanter fra NORA-landene og Canada. Konferencen fastlagde initiativer og samarbejdsområder for både projektsamarbejde i 2007 og den videre udvikling af samarbejdet i Nordatlanten, samt en ny konference i september 2007 på Shetlandsøerne. Det forventes, at NORA fremover i det nordiske budget vil få egen budgetpost, hvilket illustrerer NORAs væsentlige betydning for det nordiske samarbejde.

Samarbejde med nordatlantiske partnere

I 2006 nedsatte Nordisk Ministerråd (NMR) Energisamarbejde en "Task Force TBO" (tyndt befolkede områder), som byggede på den tidligere arbejdsgruppe "Vestnordengruppen". Gruppens virksomhed gennemføres indenfor rammerne af handlingsplanen for energisamarbejde 2006–2009, og har til formål at fremme indsatser indenfor området for holdbar energiforsyning i tyndt befolkede områder. TBO fokuserer først og fremmest på at finde passende løsninger for en decentraliseret energiforsyning, som kan bidrage til en mindsket anvendelse af fossile brændsler i udkantsområderne. I TBO-gruppens mandat indgår yderligere at analysere energiforsyning koblet til klimaaftalen, samt de specielle forhold der gør sig gældende i forhold til områdernes sårbarhed overfor klimaforandringer.

NMR finansierer desuden en række projekter i samarbejde med Vestnordens naboer, herunder et projekt som retter sig med udviklingen af indikatorer for menneskelig udvikling i Arktis. Projektet gennemføres i samarbejde med USA og Canada såvel som russiske myndigheder og vil bidrage til øget viden om de oprindelige folks levevilkår. NMR har tillige støttet et projekt (Arctic-HYDRA)¹²⁰, som via hydrologiske modeller og dataassimileringsmetoder vil skabe en integreret beskrivelse af den arktiske hydrologiske cyklus og en vurdering af indstrømningen af ferskvand til Ishavet, samt af de potentielle tilbagekoblinger mellem modeller for luft, is og hav. Dette projekt, som bidrager til klimasamarbejdet, har del-

¹²⁰ www.ipy.org

tagelse af USA og Canada. Endelig har NMR medvirket til et projekt i 2006–7 med deltagelse af, Canada som gav en kvantitativ og systematisk forståelse af markedsbaserede økonomiske aktiviteter i Arktis og deres forbindelse til verdensøkonomien i dag og i fremtiden under et klima i forandring.

8. Andre fælles nordiske aktiviteter set i en EU/international kontekst

8.1 Indledning

Ændringerne i det internationale samfund omkring de nordiske lande har en naturlig indvirkning på det fælles nordiske samarbejde. Dette gælder både politiske som økonomiske ændringer. Globaliseringens udfordringer og muligheder er et stærkt fokus for udviklingen af det nordiske samarbejde. De nordiske statsministre gav i forbindelse med deres sommermøde i Finland i juni 2007 retningslinier for den videre nordiske globaliseringsproces, se nærmere kapitel 1.3 og bilag III.

Det nordiske samarbejde er i langt højere grad i dag end tidligere påvirket af den internationale dagsorden. EU's opbygning og udvidelse har skabt nye samarbejdsmuligheder og nye temaer på dagsordenen.

Dette afspejles i Nordisk Ministerråds (NMR) virke. Alle fagministerråd er arrangeret i aktiviteter, som er relevante set i et europæisk perspektiv. Aktiviteterne er af forskellig karakter og omfatter blandt andet samarbejde med andre internationale regionale organisationer, projekter med EU-støtte eller anden EU-involvering, udveksling af synspunkter om konkrete forslag til EU-lovgivning, international relevant grundforskning og koordination af gennemførelse af EU-retsakter. I dette kapitel følger et udpluk af aktiviteter, som NMR beskæftiger sig med, og som indeholder et EU-perspektiv.

8.2 Uddannelse, Forskning og innovation

I den globale konkurrence er det nødvendigt at have adgang til den bedste og mest avancerede viden i verden – uanset hvor den befinder sig. Mere end nogensinde er det derfor aktuelt, at de nordiske lande orienterer sig mod internationale forskningsmiljøer og vækstområder.

Foto: Johannes Jansson

Baltic Sea Region INNOnet

I förlängelse av Nordiska Ministerrådets (NMR) arbete med utvecklingen av innovationspolitiken i Östersjöregionen har NMR ingått ett samarbete med VINNOVA¹²¹ i Sverige och FORA¹²² i Danmark om ett projekt med fokus på utveckling av nätverkssamarbete mellan verksamheter, vetenskapscentra och andra relevanta aktörer i såkallade kluster i Östersjöregionen.

Projektet BSR INNOnet ska etablera en gemensam kunskapsplattform för kluster policies, analyser och programaktiviteter samt skapa ett eller flera transnationella kluster/innovationsprogram. I projektet deltagar alla landene omkring Østersøen, med undtagelse af Rusland.

¹²¹ VINNOVA er en statlig myndighet i Sverige som skall bidra till att höja tillväxten och välbefindandet i hela landet. www.vinnova.se.

¹²² FORA er en forsknings- og analyseenhed under Økonomi- og Erhvervsministeriet i Danmark. For mere information se www.foranet.dk.

Projektet finansieras av EU och er en del av EU-kommissionens (DG Enterprise) initiativ om forskningspolitik ”PRO INNO Europe”. I initiativet ingår också andra nätverkssamarbeten med fokus på klusterpolicies som tillsammans utgör ”The European Cluster Alliance”. Det skall hållas en stor europeisk klusterkonferens i Stockholm i januari 2008, där det bland annat skall lanseras ”European Cluster Memorandum”. Vid sidan av detta arbete utarbetas en kartläggning av kluster i EU. Projektet är uppdelat i tre operativa arbetsgrupper:

Policygruppen har bland annat till uppgift att skapa ett lärande mellan de olika länderna, utveckla gemensamma målsättningar för transnationella program samt prioritera och skapa finansieringsmöjligheter till dessa program. Policygruppen skal der ud over arbejde med evaluering af klyngepolitik.

Analysgruppen ska genomföra kartläggning av kluster och göra den relevant och användbar för projektmedlemmarna. Kartläggningen ska också utgöra en bas för att utvärdera initiativ och förutsättningar.

Praktikergruppen ska utveckla en gemensam kunskap om kluster- och innovationssystemsprogram, implementera ett eller flera transnationella program samt genomföra stödjande aktiviteter till dessa program.

NMR är representerad dels i styrgruppen för programmet och dels i den operativa ledningen af projektet. NMR är koordinator för policygruppen. Nordisk Innovationscenter (NICE)¹²³, som är NMRs institution inom innovationsområdet, står tillsvidare för den överordnade koordineringen av hela projektet¹²⁴.

ERA-net SAFEFOODERA

Den stigende globalisering af fødevareproduktion og distribution heraf er en risikofaktor i spredningen af infektioner, som tit tidligere var begrænset til lokale udbrud. SAFEFOODERA er et stærkt eksempel på et forskningskoordinerende samarbejde i EU-regi. Konsortiet er drevet af den nordiske institution NICE og har NMR som partner. Fire af de fem prioriterede områder i SAFEFOODERA er defineret af det nordiske samarbejde i Ministerrådet og NICE i fokusområdet Food Safety. Overordnet har konsortiet følgende processer i gang:

¹²³ www.nordicinnovation.net/

¹²⁴ For mere info om projektet se www.nordicinnovation.net

- at inddrage flere europæiske lande i netværket
- at få samarbejdslande i typiske fødevareleverandørlande udenfor EU (for eksempel Sydøstasien, Sydamerika og Sydafrika)
- at etablere regulære fælles forskningsprogrammer
- at kortlægge medlemmernes forskningsprogrammer.

Aktuelt er Nordisk Ministerråd (NMR) medfinansierer af et netværksprojekt vedr. Fødevarebårne Zoonoser – *Campylobacter* og *E.Ecoli*. Derudover deltager NMR i planlægningen af temaer for de kommende forskningsprogrammer i 2008.

Samnordisk Skovforskning

Samnordisk Skogforskning (SNS)¹²⁵ støtter økonomisk og faglig utarbejdning av søknader innenfor EUs sex rammeprogram. Den målrettede søkning har betydd, at en del meget store forskningsprosjekter innenfor skogbruksforskning har fått eller får støtte fra EU. Videre er SNS partner i et EU ERANET innenfor fagfeltet "Wood Material Science". Nettverksaktiviteten med navn "WoodWisdom-Net" fikk støtte fra EU og startet i januar 2004 og har en varighet på fire år. Det er 12 partnere med i prosjektet; nettverksaktiviteten ledes fra Finland og SNS er en av partnerne. Hovedmålet med prosjektet er å forberede og etablere en felles finansiert utlysning av forsknings- og utviklingsmidler (FoU) innen området "wood material science" i 2007.

Uddannelse og forskning

Framstående forskning är en avgörande förutsättning för moderna samhällens utvecklingsförmåga och internationell konkurrenskraft. De nordiska länderna har baserat sin ekonomiska tillväxt och välfärd på en framgångsrik samverkan mellan utbildning, forskning och innovation. Det nordiska forsknings- och innovationsrummet NORIA (Nordic research and innovation area) utgör en regional del av det europeiska forskningsrummet (ERA) och genom att stärka det nordiska forskningsrummet stärks också det europeiska forskningsrummet.

2005 etablerades NordForsk¹²⁶ som ett nordiskt organ för forsknings-samordning under NMR. NordForsk skall främja ett effektivt samarbete

¹²⁵ www.nordiskskogforskning.org.

¹²⁶ www.nordforsk.org

mellan de nordiska länderna i fråga om forskning och forskarutbildning. NordForsks aktiviteter är öppna för deltagare från de Baltiska länderna. I vissa av NordForsks aktiviteter ingår även internationella partner. NordForsk ser EU:s sjunde ramprogram och den europeiska arenan som viktig på många sätt. Se vidare kapitel 3.3 om Nordplus.

Foto: Johannes Jansson

Nordic Master

Som ett led i att förstärka Norden som utbildningsregion tog Nordiska Ministerrådet initiativ till gemensamma nordiska mastersprogram. Detta initiativ innebär en uppmaning till nordiska lärosäten att bilda konsortier och att inkomma med förslag om samarbetsprojekt i form av samarbete mellan minst tre institutioner i minst tre länder

Syftet med detta initiativ, som har starkt stöd och förankring hos samtliga nordiska utbildningsministrar, är således att stärka Norden som region, bidra till ökad konkurrensförmåga samt attrahera såväl nordiska studenter att stanna i Norden som att få studenter från icke-nordiska länder att söka sig till de nordiska högre utbildningsinstitutionerna. Detta kan ske genom samarbete mellan lärosäten i flera nordiska länder och som därmed kan åstadkomma gemensamma mastersprogram som varje land för sig inte kan erbjuda. De nordiska statministrarna poängterade också i sitt pressmeddelande från juni 2007 att en ”stärkning av samarbetet inom

högre utbildning skall öka kontakten mellan nordiska läroanstalter och lyfta Norden som en attraktiv studieort”.

Detta görs genom att ta vara på det bästa inom respektive land. Genom att samarbeta på utvalda områden kan nordiska lärosäten skapa särskilt kvalitativa utbildningsprogram på hög internationell nivå, baserade på nordisk styrka.

Utläsningsen möttes av ett mycket stort intresse och sammanlagt 41 konsortier inkom med ansökningar. Detta stora intresse är ett mycket bra bevis för den potential och vilja att samarbeta över nationsgränserna som finns hos de nordiska lärosätena.

En evalueringspanel från såväl nordiska som icke-nordiska miljöer utvärderade de inkomna ansökningarna och kom med ett förslag om de sex främsta som därmed erhållit upp till 1 miljon danska kronor vardera för att utveckla masterprogram med förväntad start under 2008¹²⁷.

Internationell konferens om satsningar på forskning och innovation i 2006

NMR ordnade i samarbete med bland annat EU kommissionen en stor internationell konferens¹²⁸ med titeln ”Investing in Research and Innovation – Exchanging European Experiences in a Nordic Context”. Konferensen hölls i Köpenhamn i oktober 2006. I konferensen deltog närmare 300 personer från mer än 25 länder. Konferensen tog fram ett kort dokument med uppsummerande slutsatser ”The Copenhagen Conference Conclusions” som identifierade de största utmaningarna och korresponderande rekommendationer för framtida aktiviteter inom fyra huvudområden. De fyra områdena som lyftes fram var: Strategiska aspekter av koordination och integration i European Research Area (ERA)¹²⁹; Innovation – rollen för transnationell Kooperation för inkubation och finansiering; En öppen och transparent europeisk arbetsmarknad för forskare; Forskning och innovation för regional växt: att föra regioner snabbare in i kunskapsökonomi.

Internationell forskningspolicy konferens 2007

Det finska ordförandeskapets konferens inom forskningsområdet har titeln ”Excellence stems from people”¹³⁰. Den ordnas i samarbete med

¹²⁷ www.norden.org/hogreutbildning/Nordic_Master_Programme/sk/

¹²⁸ www.n-iri.org

¹²⁹ www.ec.europa.eu/research/era/index_en.html

¹³⁰ www.congreszon.fi/excellence07

bland annat det europeiska forskningsrådet (European Research Council, ERC). Konferensen hålls i Åbo i augusti 2007 och vänder sig till forskare, representanter från näringslivet, policy och beslutsfattare i Norden och resten av Europa.

Innovationsrepræsentationer og verdensutstillingen i Shanghai 2010

Utvecklingen i Asien får större och större betydelse för de gemensamma nordiska aktiviteterna. Det framgår av de nordiska statsministrarnas pressmeddelande från deras juni möte i Finland i juni 2007, att de nordiska regeringarna ska utreda möjligheten att grunda nordiska innovationsrepresentationer i Asiens växande ekonomier och att utredningen presenteras för Nordens samarbetsministrar sommaren 2008.

Dessutom är huvudtemat för världsutställningen i Shanghai år 2010 "Better City – Better Life". En workshop med titeln "User-driven innovation in sustainable mega-city development in Shanghai – a World EXPO 2010 Nordic initiative" hölls i maj 2007 i Köpenhamn¹³¹ Workshopen anordnades av Nordiska Institutet för Asienstudier (NIAS) i samarbete med NordForsk och Nordiska Ministerrådet (NMR). I workshopen deltog kinesiska representanter och personer från nordiska institut, universitet och näringsliv. Workshopen fungerade som en temporär tankesmedja (think tank) och man diskuterade hur Norden bäst skulle kunna profilera sig i Kina och andra delar av världen med hjälp av världsutställningen i Shanghai 2010.

eScience

eScience öppnar helt nya möjligheter till globalt samarbete på vetenskapens nyckelområden genom användning av den nästa generationens infrastruktur för superdatorer. eScience kan tillämpas inom allt från fysik och astronomi till medicin, geologi, biologi, kemi, socialvetenskaper och humaniora.

eScience infrastruktur inkluderar datanätverk, beräkningar med superdatorer och visualiseringssystem, kombinerade databaser och instrumentering som kan användas via nätverk.

eScience möjliggör en ny forskningsdimension; den möjliggör teoriers och modellers prövning i en virtuell omgivning med hjälp av beräkningskapaciteten av superdatorer och supersnabba datanätverk. Sådana verktyg

¹³¹ www.nias.ku.dk

både accelererar forskning, möjliggör ”omöjliga” experiment (t.ex. simulationer av universums tillkomst, eller naturkatastrofer) samt reducerar kostnader av experiment. Denna infrastruktur är ett viktigt bidrag till upprätthållandet och utvecklingen av nordisk toppforskning.

Nordiska Ministerrådet (NMR) har tillsatt en eScience arbetsgrupp vars uppgift är att föra fram ett förslag till en samnordisk eScience strategi. Gruppen har valt ordförande och blivit tilldelad en akademisk sekreterare.

Arbetet har fått ett brett stöd av alla intressegrupper. Strategin presenteras i augusti 2007 för de nordiska ländernas ämbetsmän med ansvar inom området. I strategin föreslås följande aktioner:

1. Försäkra tillräckliga resurser för forskningens ”Grand Challenges” inom superdatortillämpning.

Forskningsområden som kräver extraordinära IT resurser har identifierats, och inkluderar, bland annat, fysik, astrofysik, klimatberäkningar, molekylära modeller, atmosfärmodeller, tsunamis utveckling, detaljerade proteinstrukturer, biologiska simulationsmodeller, oceanografi, simulation av komplexa vätskor och beräkningar för nanopartiklar och nanomaterial. Dessa vetenskapliga områden och utmaningar kan alla nyttas av Nordiskt samarbete och koordination.

2. Etablera en Nordisk infrastruktur för databaser och datauppbewaring.

I samma mening som molekylär teknologi har transformerat biologi till en vetenskap som kraftigt stöder sig på databeräkning, kan IKT (information, kommunikation och teknologi) teknologier och programvara bana vägen för stora konceptuella förändringar på vetenskapsområden vilka använder sig av komplexa icke-experimentella datastrukturer. Storskaliga standardiserade och kvalitetssäkrade datainfrastrukturer existerar inte inom hälsovetenskaperna, socialvetenskaperna och humaniora, eller geologin. För att bygga upp dessa infrastrukturer föreslås det att upprätta ett program för att etablera en Nordisk databas-infrastruktur.

3. Etablera ett program för Nordiskt samarbete inom och utanför Europa.

Forskning och utveckling av eScience infrastruktur är inte bara ett nationellt eller nordiskt ärende, utan ett globalt tema som kräver substantiellt internationellt samarbete. För att säkra interoperabilitet och hållbarhet, måste nordiska satsningar vara koordinerade med Europeiska och andra

internationella satsningar. Det föreslås att det skall etableras ett program för nordiskt samarbete gällande forskning och utveckling av eScience, infrastruktur som inkluderar nordiskt samarbete mellan de nordiska länderna och nordisk deltagande i bredare internationella sammanhang.

4. Etablera Nordic Master och doktorsavhandlingsprogram i eScience teknologier.

Behovet att bygga upp kompetenser i tillämpning och utveckling av eScience teknologier är gemensamt för alla nordiska länder. Fullständiga utbildningsprogram är nyckeln till en långsiktig framgångsrik etablering av eScience infrastruktur på breda vetenskapliga områden. Även om dessa ansträngningar delvis skulle inkludera studenter från teknologins kärnområden, såsom dator- och matematiska vetenskaper, bör det huvudsakliga fokuset ligga på utveckling av applikationsområden. Genom koordinerade nordiska satsningar kan man dra till sig tillräckligt stora studentgrupper för att kunna erbjuda skraddarsydda studieprogram, vilket inte vore möjligt för lokala eller nationella program.

Samarbeid med EU, de baltiske land og Russland om eInfrastructure

EU-kommisjonen inviterte Nordisk Ministerråd til å delta i et felles besøk til Moskva april 2007 for å drøfte eInfrastructure med russiske aktører innen utdanning, forskning, infrastruktur og myndighetsområdet. Et viktig mål for samarbeidet er å oppnå en sammenhengende og effektiv eInfrastructure for forskning og utdanning i hele Europa.

8.3 Naturens ressurcer

Naturens ressurcer har i mange år haft en central plads i det det nordiske samarbejde. Den øgede fokus på globaliseringen og dens udfordringer har sat yderligere fokus på dette område. Dette ses også med den vægt naturens ressurcer har fået i den pressemeddelelse som de nordiske statsministre udsendte i forbindelse med deres sommermøde i Finland i juni 2007, se nærmere bilag III og kapitel 1.3.

Energi

Gennem det nordiske energisamarbejde skal Norden være på forkant med udviklingen og anvende sine styrkepositioner og sine netværk til i højere grad at påvirke det arbejde, der udføres i internationale organisationer. Det nordisk-baltiske samarbejde skal i den forbindelse medvirke til at øge landenes indflydelse på den energipolitiske dagsorden i EU og i samarbejdet i Østersøregionen. Under svensk formandskab i The Baltic Sea Region Energy Co-operation (BASREC)¹³² har der blandt andet været taget initiativ til en del aktiviteter, som workshops og seminarer, med deltagelse fra EU-kommissionen.

I maj 2007 arrangerede Nordisk ministerråd (NMR) et seminar under FN's Kommissionen for bæredygtig udvikling (CSD-15) forhandlingerne i New York, med deltagelse af nordiske ministre. Formålet var at fremhæve Norden som foregangsregion

Foto: Johannes Jansson

indenfor bæredygtig udvikling og energirigtige miljøteknologier, se også nedenfor under bæredygtig udvikling. Nordisk Energiforskning arbejder for at styrke Norden som international attraktiv kundskabsregion for miljøvenlige energiteknologier og systemer. Med udgangspunkt i stærke kompetencemiljøer i Norden bidrager Nordisk Energiforskning også til opbygning af kundskab og kompetence i Nordens naboømråder og fungerer som et nordisk brohoved til Europa gennem aktiv involvering i flere europæiske projekter, herunder især European Research Area Network (ERA-Net) for energiforskning og udvikling: Innovative Energy Research (INNER), Hydrogen and Fuel Cell Co-ordination (HY-CO) og Smart Grid. Sidstnævnte er i opstartsfasen.

Nordisk Energiforskning er blandt andet ansvarlig for strategiske spørgsmål og for at koordinere processen for flernationale udbud indenfor

¹³² www.cbss.st/basrec

forskningssamarbejdet for innovativ energiforskning og hydrogen og brændselscelle forskning. I projektet Nordic CO₂ Sequestration (NoCO₂) samarbejdes der om teknologiudvikling for karbonfangst og lagring (carbon capture and storage (CCS). Forskere fra de baltiske lande og Rusland deltager i projektet. Dette projekt har resulteret i et stort antal publikationer i tillæg til uddannelse af flere PhD kandidater in Norden og i Nordens naboområder i Østersøregionen. .

Projektet NORSTORE, der er koordineret med det norske Institutt for Energiteknikk, tager udgangspunkt i materialeforskning og undersøger forskellige metoder for lagring af hydrogen. Også her deltager flere udenlandske forskere og Ph.D. kandidater.

Også mange andre projekter er igangsat på energiområdet, herunder opbygning af en webportal med bioenergi eksperter i hele Norden og i naboområdet samt bidrage til et analyseprojekt om, hvilke effekter russisk energipolitik og forskellige mængder russisk gas kan have på energipriserne i Europa.

Miljø

Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008 har en række fokusområder, hvor alle målsætningerne skal ses i et internationalt perspektiv. En lang række af miljøaktiviteterne gennemføres med europæiske partnere, herunder det nordisk-baltiske projektsamarbejde, som udgør 33 nuværende og planlagte projekter i 2007 til en samlet værdi af cirka 15 millioner danske kroner. De nordiske miljøministre diskuterer også fast europæiske sager ved deres møder, og i 2007 blev det første Miljøministermøde afholdt i Bruxelles som forberedende møde for det efterfølgende Miljørådsmøde i EU. Særlig prioriterede emner har været internationale klimaspørgsmål, kviksløvssamarbejdet i nordisk og FN-regi, marin beskyttelse i Østersøen, arktiske miljøproblemer og globaliseringen. Miljøspørgsmål er ofte af grænseoverskridende karakter, hvilket nødvendiggør en international koordinering, og miljøsamarbejdet har været tæt koordineret fra nordisk side igennem arbejdet i Nordisk Ministerråd (NMR). Det nordiske miljøsamarbejde er desuden operativt i de baltiske lande, Nordvestrusland og Ukraine gennem de betydelige miljøinvesteringer som gennemføres gennem Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO)¹³³. Midlerne anvendes til favorable lån til miljøprojekter og NEFCO

¹³³ www.nefco.org

har en betydelig projektportefølje gennem de mange midler, som administreres af NEFCO.

NEFCO har under det seneste år vedtaget en ny langsigtet strategi, og herunder er det blevet besluttet, at oprette en såkaldt Kinafond, som har til formål at sprede NEFCOs koncept til Kina. Fonden finansieres af NEFCO og Kina miljøministerium i fællesskab og har 10 millioner EURO til at investere i miljøprojekter i Kina. Resultatet af disse investeringer kan blandt andet få indflydelse på mængden af forurening, som ender i den nordiske del af Arktis.

I 2006 blev nordiske eksempler på miljøteknologi, som frakobler den økonomiske vækst fra den miljømæssige degradering og bidrager til en forbedret sundhedstilstand gemme færre harmfulde udslip, fremhævet i et indspil til EU Lissabon-processen. I 2007 har NMR udarbejdet en database, som sammenstiller økonomiske miljøvurderinger. Databasen hedder Nordic Environmental Valuation Database (NEVD) og indeholder information om ikke mindre end 192 nordiske miljøevalueringsstudier. Databasen anvendes af myndigheder til at fastsætte naturens og miljøets værdi i vurderingen af større samfundsøkonomiske analyser.

De nordiske miljøministre har i flere sammenhæng sat fokus på de globale klimaændringer og de udfordringer et ændret klima medfører. I det seneste år har NMR afholdt et nordisk side-event under FN's Miljøprogram (UNEP) markering af Verdens Miljødag den 5. juni 2007 som satte fokus på problemstillingerne ved afsmeltningen af isen i de arktiske områder. NMR har tillige i samme anledning sat fokus på offentliggørelsen af en FN rapport om isens afsmeltning i samarbejde med EUs Miljøagentur i København.

Fødevarer

Lovgivningen omkring fødevarer sikkerhed og mærkning i EU er stærkt detailreguleret. Da lovgivningen generelt også skal følges af EØS-landene udgør samarbejdet herom en central del af det nordiske levnedsmiddel-samarbejde.

"EU/EØS og internationale spørgsmål" er et fast dagsordenspunkt på møder i embedsmandskomiteen, hvor man kort udveksler information og kan tage specifikke sager op, hvis man ønsker at fremme en fælles holdning til denne. Samtidig identificeres løbende temaer, hvor de nordiske lande har fælles holdninger og interesse i at øve indflydelse i EU og andre

internationale fora. Størst fordel ved nordisk samarbejde ses på ekspert- og embedsmandsniveau tidligt i beslutningsprocesserne samt i implementeringsfasen. Samarbejdet dækker også alle arbejdsgrupper og netværk.

Af konkrete samarbejdstemaer kan nævnes den kommende revision af EUs mærkningsregler, hvor Norden lægger stor vægt på bedre forbrugerinformation, og hvor tidligere nordisk samarbejde har givet gode resultater. Et andet vigtigt område er de nye hygiejne- og kontrolregler, hvor Norden ønsker at fremme ændringer i kødkontrollen, så den bliver reelt risikoorienteret og moderniseret. Som nogle af de første på verdensplan har de nordiske lande samarbejdet om afholdelse af fælles beredskabsøvelser for smitsomme og grænseoverskridende dyresygdomme, hvilket også har været landene til gavn under udbruddet af fugleinfluenza.

Jordbrug

Et af de overordnede mål for det nordiske samarbejde på landbrugsområdet er at fremme udviklingen af et europæisk jordbrug, der er bæredygtigt, mangesidigt, konkurrencedygtigt, og som praktiseres i alle dele af Europa, også i regioner med særlige udfordringer. Arbejdet inden for jord- og skovbrugsområdet har gennem årene lagt stor vægt på samarbejdet med EU om relevante projekter og udvalg, der arbejder med jord- og skovbrugsanliggender. For at understrege dette, er forhold, der vedrører EU og andre anliggender med en international dimension, et fast punkt på dagsordenen for møder i embedsmandskomiteen for Fiskeri og havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (EK-FJLS). De tre nordiske EU-medlemmer har også uformelle konsultationer før EUs landbrugsminister-rådsmøder og holder dermed hinanden orienteret om nationale standpunkter forud for drøftelserne i EU. Fra nordisk side udarbejder man indspil til EU problemstillinger og til implementering af regelsæt fra EU.

Skovbrug

I EU sammenhæng diskuteres indenfor skovbrug primært sager som for eksempel skovfrø, miljø overvågning og tiltag, biodiversitet, bioenergi og illegal handel med tømmer. Nordisk Ministerråd har gennem en del af EU's forskningsrammeprogrammer og forskningsprogrammer haft mulighed for samarbejde og komme med indspil i forhold til det nordiske skovbrugsforskningssamarbejde. Man samarbejder nordisk med succes

om forprojekter til EU og deltager i et EU ERANET kaldet WOODWISDOM.

Genetiske ressourcer

Det nordiske samarbejde inden for genetiske ressourcer har en vigtig rolle set i forhold til indflydelse på EU niveau og på andre internationale processer. Senest har det nordiske samarbejde bidraget med et væsentligt indspil om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer, og NMR har øget sit samarbejde med både FN's Food and Agricultural Organisation (FAO) og EU inden for området. EU og FAO har tilkendegivet, at et tættere samarbejde ønskes med NMR om nuværende og kommende politisk aktuelle temaer inden for blandt andet husdyrgenetiske ressourcer og skovgenetiske ressourcer.

Nordisk Ministerråd (NMR) vil oprette en ny institution "Nordisk Genressource Center" fra og med januar 2008. Nordisk Genressource Center er en fusion af den nordiske institution Nordisk Genbank og de to nordiske samarbejdsorganer Nordisk Genbank Husdyr og Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd. Oprettelsen af Nordisk Genressource Center skal blandt andet ses som en styrkelse og effektivisering af det nuværende nordiske samarbejde om genetiske ressourcer.

Nordisk Genressource Center (NordGen) skal være et nordisk kundskabscenter for genetiske ressourcer og deres bæredygtige anvendelse. NordGen skal fremme det nordiske samarbejde om bæredygtig forvaltning, udnyttelse og bevaring af genetiske ressourcer til gavn for jordbrug, havebrug, skovbrug og fødevareproduktion i Norden. Centret skal bygge videre på den kompetence, som allerede findes i det nordiske samarbejde, og i stigende grad anvende denne viden i et tværfagligt og helhedsorienteret perspektiv. Endelig skal det være muligt for NordGen at bidrage positivt til udviklingen af for eksempel fødevarerikkerhed og næringsudviklingen i og udenfor Norden, samt bidrage med bæredygtige løsninger på kommende nye udfordringer som for eksempel klimaforandringer, fødevareudvikling og fornybare energikilder.

Biodiversitet

De nordiske lande var stærkt engageret i forhandlingerne og implementeringen af biodiversitetskonventionen og gennem forhandlingerne vedr. et legalt rammeværk for genetiske ressourcer mad og landbrug i FN's Føde-

vareorganisation FAO. Norden er en af de første regioner, som gennem projektet om rettigheder og adgang til genetiske ressourcer har analyseret forskellige scenarier, og dette arbejde kan på grund af sin nyskabende natur være af interesse for øvrige lande og regioner. NMR opstillede stande på Biodiversitetskonventionens partsmøde i Brasilien i sommeren 2006 samt på FAOs Kommission for genetiske ressourcer for mad og landbrug i Italien i juni 2007. Begge stande fremviste det arbejde, der er gennemført i nordisk sammenhæng med hensyn til biodiversitet, genetiske ressourcer og naturbeskyttelse.

Landdistriktspolitik

Landdistriktsproblematikken er et vigtigt element i både de nationale og i EU's landbrugspolitikker. Ministerrådet for Fiskeri og havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (MR-FJLS) har i juni 2007 godkendt arbejdet i en nordisk tænketank ved navn "NordFram", der har beskæftiget sig med fremtidige Jordbrugs og Kulturlandskab. Ministrene godkendte tænketankens anbefalinger til at arbejde videre nordisk og europæisk med landdistriktsudvikling, herunder med spørgsmål, der relaterer sig til implementering af EUs landdistriktspolitik og afkobling af EU landbrugsstøtten. Det skal i højere grad bygges videre på de potentialer som landdistrikterne har, ikke alene som produktionsgrundlag for jord- og skovbrug, men langt bredere som eksempelvis at vurdere mulighederne for udvikling af turisme og bosætning.

Bæredygtig udvikling

Bæredygtig udvikling er en fortsat udfordring og en proces under stadig udvikling nationalt, regionalt og internationalt. Den reviderede nordiske strategi "Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden" trådte i kraft i januar 2005. Strategien indeholder de nordiske landes langsigtede mål for bæredygtig udvikling op til år 2020 sammen med de mål og tiltag, der er nødvendige i perioden 2005–2008 for at opnå disse langsigtede mål for en række fagministerråd og indsatsområder¹³⁴.

Den nordiske bæredygtighedsstrategi 2005–2008 skal blandt andet bruges som løftestang for at påvirke de internationale indsatser om bæredygtig udvikling. Den viser også, at den nordiske samarbejdsmodel kan

¹³⁴ Strategien samt oplysninger om indsatserne i forbindelse hermed findes på www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk.

anvendes på dette område. Da den reviderede nordiske strategi også fokuserer på den økonomiske og sociale dimension, understøtter den EU's Lissabon-proces. Den reviderede europæiske strategi for bæredygtig udvikling blev godkendt på Det Europæiske Råds sommermøde 2006. Den nordiske strategi er bredere og mere omfattende.

Det nordiske sæt af indikatorer, som de nordiske samarbejdsministre vedtog i juni 2006 og som knytter sig til den reviderede nordiske strategi for bæredygtig udvikling, understøtter de internationale bestræbelser i EU, OECD og FN på at udvikle indikatorer om bæredygtig udvikling.

I det nordisk samarbejde søger NMR også at følge op på handlingsplanen fra "World Summit on Sustainable Development" fra 2002 (WSSD) og på den 15 års opfølgingsplan, der er fastsat i FN's kommission for bæredygtig udvikling (CSD), ligesom man støtter EU's indsats herom. I 2007 præsenterede NMR således de nordiske indsatser og spidskompetencer vedrørende klimaforandringerne og energi på en vellykket side event under den politiske High Level del af mødet i CSD15. Nordiske ministre præsenterede visioner for at fremme en bæredygtig udvikling på disse områder.

I samarbejde med FAO Committee on Fisheries (COFI) blev der arrangeret konferencen "Implementing the Ecosystem Approach to Fisheries, EAF" i Bergen i september 2006 som optakt til COFI-mødet i 2007. På COFI-mødet blev en Nordisk deklaration om økosystemtilnærmelsen forelagt sammen med rapport fra Bergen-konferencen. Deklarationen anbefalede COFI at medvirke til en yderligere afklaringer om institutionelle og socioøkonomiske problemstillinger i implementeringen af EAF. COFI noterede anbefalingen i mødereferatet.

Ministermødet i 2006 vedtog en deklaration om IUU-fiskeri, som slår fast, at NMR er med i den internationale bestræbelser for at bekæmpe IUU fiskeri, især i Nordatlanten. Ministerrådet har medfinansieret projektet om havnestats kontrol i FAO-COFI processen og vil videreføre dette initiativ til den praktiske implementering. Ministerrådet støtter også projekter som har til formål at vække opmærksomhed på IUU's økonomiske drivkræfter.

8.4 Grænsehindringer – styrkelse af det indre marked

Nedbrytandet av gränshinder

I takt med att EU utvidgas med nya medlemsländer och den globala konkurrensen hårdnar, blir det alltmer viktigt för de nordiska länderna att säkerställa den fria rörligheten och en väl fungerande inre marknad i Norden. Målet är en gradvis fördjupad nordisk integration. Såväl företag som privatpersoner upplever ofta Norden som en inre marknad som fritt kan tillgås för handel, företagande, studier och arbete. Trots detta finns det fortfarande ett stort antal barriärer som behöver övervinnas innan denna frihet är fullt uppnådd. Arbetet med att nedbryta dessa barriärer och för att göra Norden till en föregångsregion i Europa pågår ständigt.

Under perioden 2003–2005 fungerade den tidigare danske statsministern Poul Schlüter som en så kallad särskild representant med uppgift att driva på arbetet med att nedbryta nordiska gränshinder. Dennes mandat löpte ut vid utgången av 2005. Under det norska ordförandeskapet i Nordiska Ministerrådet (NMR) 2006 utvecklades i stället en modell som innebar att särskilda ”pådrivare” utsågs inom näringslivs- respektive social- och hälsoområdet. Denna nya ordning ska leda till ökad fokusering och effektivisering av arbetet med att nedbryta gränshinder inom dessa sakområden. De nordiska statsministrarna meddelade under sommarmötet 2007 att ländernas regeringar kommer att utarbeta en konkret förteckning över åtgärder för att häva de gränshinder för människors umgänge och rörlighet samt företags verksamhet som fortfarande föreligger i Norden. Man eftersträvar att med alla medel undanröja svårigheter som medborgarna kan stöta på i det nordiska umgänget. En redogörelse för kvarvarande gränshinder samt genomförda och planerade åtgärder för att undanröja dessa, skall presenteras löpande på de nordiska statsministrarnas höstmöten från och med 2007.

Under 2007 har NMRs gränshindersarbete också etablerat kontakter med EU-kommissionen och SOLVIT, som är EU-kommissionens problemlösarsystem för såväl privatpersoner som företag, och inte minst dess representanter i de nordiska länderna. Förhoppningen är att under året befästa och ev. formalisera banden mellan Nordiska ministerrådet och nordiska SOLVIT i syfte att delge varandra information om problem och/eller hänvisa nordiska respektive europeiska problemfall till varandra. En nordisk arbetsgrupp har under 2006 och 2007 arbetat fram en

årsrapport rörande de fall där frågor kring studiestöd kan betraktas som gränshinder. Våren 2007 utkom deras tredje årsrapport. Man kommer också att avhålla en konferens kring dessa frågor hösten 2007

Informationsarbetet och Hallå Norden

Parallellt med arbetet att nedbryta juridiska och administrativa gränshinder, fortsätter NMR informationstjänst, Hallå Norden¹³⁵ att informera medborgare, myndigheter och företag om gällande regelverk i Norden för att på så sätt underlätta den fria rörligheten. Hallå Norden-portalens görs om under 2007 för att i än högre utsträckning kunna fungera som en samlande kunskapsbank. På Hallå Nordens webbportal finns också sedan 2005 ett virtuellt nordiskt skattekontor¹³⁶ och det pågår sedan november 2005 ett arbete med att utveckla en nordisk socialförsäkringsportal som ytterligare ska underlätta mobiliteten i Norden. Portalen, som liksom skatteportalen också ska finnas tillgänglig på Hallå Norden-portalens, förväntas vara färdig för lansering i juni 2008.

För att ytterligare underlätta privatpersoners och företags mobilitet i Norden arrangerar Hallå Norden i länderna sedan ett antal år tillbaka, informationsseminarier för handläggare på nordiska myndigheter i syfte att höja den allmänna kunskapsnivån hos de tjänstemän som normalt handlägger internordiska ärenden. Detta har tidigare finansierats från år till år på projektbasis. Sedan januari 2007 utgör dessa informationsseminarier dock en permanent del av NMRs informationsarbete.

8.5 Nordisk velfærdsinnovation – fremtidige velfærdsudfordringer

De nordiske velfærdssamfund står i dag overfor nye udfordringer som i høj grad knytter sig til udviklingen på den internationale arena – både i forhold til den globale udvikling, det udvidede EU, og forandringer i Naboskabslandene. Nordisk ministerråd (NMR) sætter fokus på de kommende udfordringer; hvor en stigende ældrebefolkning øger udgifterne til sundhedsservice, ældreomsorg og pensionsydelse. Dette sker samtidigt med at en reduceret arbejdsstyrke gør det sværere at sikre de nødvendige

¹³⁵ www.hallonorden.org

¹³⁶ www.nordisketax.net

ressourcer til at opfylde den stigende efterspørgsel efter velfærdsydelser, herunder sikre kvalificeret arbejdskraft og finansieringsgrundlag.

Der foregår meget innovation og udviklingsarbejde indenfor velfærdsområdet i Norden. Særlig begrebet "flex-security" har været på den europæiske dagsorden. I forbindelse med afslutning af NMRs velfærdsprogram i 2006, et femårigt forskningsprogram, er der produceret ny og nyttig viden som har givet et solidt underlag for den videre debat om udvikling af det nordiske velfærdssamfund.

Forskningsprogrammet er blevet fulgt op af en række konkrete initiativer blandt andet en debatrapport om den nordiske velfærdsmodels fremtid i en global konkurrenceøkonomi som det danske ugebrev "Mandag Morgen" har udarbejdet for NMR. Rapporten blev lanceret på Nordisk Råds Session i efteråret 2006 under en paneldebat med nordiske socialministre, NGO'er og repræsentanter fra det private erhvervsliv. Der blev her stillet skarpt på centrale spørgsmål – nemlig om man overhovedet kan tale om en nordisk velfærdsmodel og om velfærdssamfundet er en forudsætning eller trussel for de nordiske landes konkurrence evne – og hvilke udfordringer de nordiske velfærdssamfund står overfor. Rapporten 'Spillet om den nordiske velferden'¹³⁷ er også oversat til engelsk i 2007. I 2007 lanceres endvidere en nordisk velfærdsportal¹³⁸ som informerer om NMRs indsats på området.

8.6 Andre eksempler på fagministerrådenes arbejde i en international ramme

Nordiska datorspelprogrammet

Nordiska datorspelprogrammet ska säkra tillgången till nordiska kvalitetsdatorspel för barn och unga.

Bakgrund

Folken i de nordiska länderna är bland de största brukarna av media och kultur i världen. Det globala inflytandet är mycket starkt – och uppskattat – i dessa moderna, kommunikationsintensiva samhällen. Nordiska upp-

¹³⁷ www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2006:768

¹³⁸ www.nordically.org

hovsrätter har historiskt satt avtryck i global ungdoms- och barnkultur och media, samtidigt som dator- och TV-spel har blivit ett ledande underhållningsmedium för den yngre generationen i Norden.

Den nordiska dator- och TV-spelmarknaden är nu nummer sex eller sju i storlek i världen, medan per capita-försäljningen är jämnstor med Japans, och närmar sig Storbritanniens och USA:s. Samtidigt är de nordiska spelutvecklarna erkända som en global kraft att räkna med, som har byggt en nettoexporterande industri, vilken tydligt är bland de tio största i världen i storlek och försäljning.

Trots dessa framgångar står nordiska spel för mindre än 1 % av titlarna som saluförs i Norden, och mindre än 5 % uppvisar något nordiskt inslag som språk, produktionsort, ägandekontroll eller upphovsrättens ursprung.

Illustration från utvecklingsstödprojektet "Limbo"

Genom de nordiska kulturministrarnas beslut sätts Nordiska datorspelprogrammet i januari 2006. Programmet planeras att löpa fram till 2012.

Bara en livskraftig, exporterande nordisk datorspelindustri kan leverera nordiska kvalitetsdatorspel för barn och unga. Därför kommer Nordiska datorspelprogrammet att erbjuda:

Förbättrad information, med marknadsdata till spelutvecklarna och titel- och publiceringsdata till konsumenterna, ligger till grund för en mera

välfungerande marknad, där försäljnings- och exportansträngningar också kommer att initieras och stödjas.

Digital distribution garanterar spelutvecklarna tillgång till konsumenterna, och ett effektivt lokaliseringssystem sänker kostnaderna för spel på nordiska språk.

Direkt stöd till nyskapande nordiska kreativa projekt, med tiden uppgående till två tredjedelar av den tillgängliga finansieringen, kommer att generera nya nordiska upphovsrätter, och genom att se till att dessa distribueras digitalt i Norden kommer Nordiska datorspelprogrammet att säkra en bred tillgång till nordiska kvalitetsdatorspel i framtiden.

Nordiska datorspelprogrammet är den drivande kraften bakom den starka nordiska närvaron vid branschevenemang som E3, GDC, Games Convention i Leipzig och Game Connection, som äger rum i Lyon, San Francisco och Tokyo. Till detta kommer NordicGame.Net – databasen och portalen för informationsutbyte – att ge unik tillgång till de nordiska producent- och konsumentmarknaderna. Programmet arrangerar varje år Nordic Game-konferensen, Europas största datorspelkonferens.

Nordiska datorspelprogrammet är initierat och finansierat av Nordiska ministerrådet.

Nordisk sprog

Som led i arbejdet med at øge sprogforståelsen mellem de skandinaviske sprog blandt unge udviklede Danmarks Radio i samarbejde med Nordisk Ministerråd en hjemmeside med titlen Nordisk Sprog¹³⁹. Her kan unge lytte til de nordiske sprog, quizze, følge sprogets udvikling i Norden og ikke mindst tage en tur i lydstudiet, hvor de kan lave deres egen rap. Hjemmesiden blev i oktober 2006 tildelt Best Global Website Award¹⁴⁰ – en udmærkelse for Internettets mest innovative hjemmeside om flersprogede og flerkulturelle emner.

Samarbejde om alkohol

Alkoholkonsumtionen har stigit i alla nordiska länder. Den höga konsumtionen har lagt sina spår i skadeutvecklingen. År 2006 var ett viktigt år för det internationella samarbetet kring alkoholfrågan. Milstolpar var bland annat publiceringen av WHO:s ramprogram "Framework for Alcohol

¹³⁹ www.dr.dk/nordisksprog

¹⁴⁰ www.bestglobalwebsiteaward.com/en/info/award_2006.htm

Policy in the WHO European Region”, kommissionens rapport Alcohol in Europe samt EU-strategin för att stödja medlemsstaterna i arbetet med att minska de alkoholrelaterade skadorna. Europeiska unionens råd för samskiktning, socialpolitik, hälsa och konsumentfrågor formulerade i november 2006 sina slutsatser till EU-strategin.

I takt med att alkoholfrågan får högre prioritet blir det allt viktigare att de nordiska länderna upprätthåller och utvecklar sin expertis på området. De nordiska social- och hälsoministrarna har beslutat att det fortsättningsvis skall avgivas en årlig statusrapportering till de nordiska ministerrarna och att det ges fortsatt prioritet till det nordiska alkoholsamarbetet i alkoholfrågan. Nordiskt center för alkohol- och drogforskning (NAD) bistår i insamlandet av relevant kunskap som underlag för årsrapporteringen samt till framtida uppdateringar av samarbetsdeklarationen från år 2004. NAD stimulerar och koordinerar nordisk rusmedelsforskning och understöder dess utbyte och kontakt med EU-projekt.

WHO's regionale ministerkonference om fedme

Bedre sundhed og livskvalitet for alle nordiske borgere gennem mad og motion er en politisk topprioritet, og er også af stor international betydning på grund af den stærkt stigende overvægts- og fedmeproblematik globalt set. Den nordiske handlingsplan for bedre sundhed og livskvalitet gennem mad og fysisk aktivitet fra juli 2006 blev derfor brugt som udgangspunkt for de nordiske landes deltagelse i WHO's regionale (Europa) ministerkonference om fedme i november 2006. Handlingsplanen er mere ambitiøs og konkret end det charter WHO vedtog på mødet, men er overordnet i overensstemmelse med dets forslag til initiativer og retningslinjer. Denne koordination med WHO vil fortsætte i det kommende år.

Jämställdhet

Konferensen "The Process Towards Integrering a Gender Perspective in the Budgetary process (Gender Budgeting) – the Nordic Experience" arrangerades i Helsingfors i november 2006 i samarbete med United Nations Development Fund for Women (UNIFEM) och Europarådet. Konferensen riktade sig till politiker, tjänstemän och experter som arbetar med gender budgeting och i konferensen deltog 170 personer. Konferensen var slutkonferens på det nordiska projektet Integrering av ett könsperspektiv i de nordiska statsbudgetarna och på konferensen presenterades projektrap-

porten ”Nu handlar det om pengar (Now it’s about the money)”¹⁴¹. Projektet har bidragit till ny kunskap och spridning av kunskap genom att etablera ett samarbete mellan finansministerier i Norden och andra aktuella aktörer kring metoder för att jämställdhetsbedöma den ekonomiska politiken. Detta har bland annat gjorts genom att genomföra nationella pilotprojekt i samtliga nordiska länder. Inom ramen för det nordiska projektet har även utvecklats metoder och modeller för integrering av ett köns- och jämställdhetsperspektiv i statsbudgetarna.

Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning (NIKK)¹⁴² samarbetar med EU-kommissionens Women & Science-enhet i frågor kring forskningspolitik ur ett könsperspektiv. NIKK deltar i det europeiska samarbetet inom könsforskningen, bland annat i Association of Institutes for Feminist Education and Research in Europe (AOIFE), i Advanced Thematic Network in European Women’s Studies (ATHENA). NIKK deltar i ett forskningsprojekt finansierat av EU-kommissionen tillsammans med 14 partners i Europa. Det fyraåriga forskningsprojektet kring kön och medborgarskap i ett multikulturellt Europa - Gendered Citizenship in Multicultural Europe: The Impact of Contemporary Women’s Movements (FEMCIT) inleddes i februari 2007. NIKK leder ett delprojekt (Work Package 2) om Socialt medborgarskap: föräldraledigheter och barnomsorg.

Ny Nordisk Mad

Den 1. november 2006 blev programmet Ny Nordisk Mad lanceret¹⁴³. Med Ny Nordisk Mad vil de nordiske regeringer gøre Norden synlig på det gastronomiske verdenskort. Projektet arbejder med den nordiske madkunst tilberedt af rene og sunde råvarer og fødevarer fra både landbrug og fiskeri. Et af målene er at tilbyde befolkningen en kost, der bidrager til bedre sundhed og livskvalitet.

Ny Nordisk Mad løber fra 2007–2009 og ledes af en styregruppe med repræsentanter fra erhvervsliv, myndigheder, gastronomien, producenter, forbrugersiden og turistbranchen. I 2007 skal det arrangeres aktiviteter med udgangspunkt i Ny Nordisk Mat både i Riga og i Skt. Petersborg.

¹⁴¹ www.gender.norden.org

¹⁴² www.nikk.uio.no

¹⁴³ www.norden.org/jord_skog/nordisk_mat

8.7 Samarbejde med Europarådet

Sundhed og helse

Genom att sätta särskild fokus på handikappområdet fortgår arbetet med att bevara en aktiv roll i EU:s Nordliga Dimensions Partnerskap gällande social- och hälsofrågor inom Ministerrådet för social- och hälsopolitik.

I frågor om handikapp är Europarådet numera en betydande samarbetspartner för Nordiska ministerrådets sekretariat på social- och hälsoområdet.

Inom ramen för Partnerskapet har initiativ tagits för utvecklingen av Rysslandssamarbetet, vilket har inneburit att Samarbetsprogrammet för barn med nedsatta funktioner och deras familjer i de tre baltiska länderna och Nordväst-Ryssland har godkänts som ett ramprogram. Se också kapitel 2.2.

Under hösten 2007 kom en konferens att hållas i St. Petersburg med temat "Community Living for Disabled Children". Värddar för evenemanget var det norska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, det ryska ordförandeskapet i Europarådet och det finska ordförandeskapet i EU. Tidigare under året hölls även mötet Den Nordliga Dimensionens Partnerskap for Public Health and Social Wellbeing i St. Petersburg.

En uppföljning av det nordiska handlingsprogrammet "Design för alla" har gjorts. Ett viktigt insatsområde är ett treårigt samarbetsprogram (fastlagt i april 2006) inriktat på barn och unga med funktionshinder och deras familjer i de baltiska länderna och nordvästryssland. Det pågår också ett antal projekt som har anknytning till Europarådet.

Miljø

Nordisk Ministerråd (NMR) har en observatørpost i Europarådets Kulturarvskomiteé, og herigennem har NMR mulighed for at følge de europæiske drøftelser samt komme med indspil og information om det betydelige arbejde, som gennemføres i Norden vedrørende beskyttelse af den nordiske kulturarv vedrørende kulturminde, kulturmiljøer og naturtyper, samt betydningen af de kulturelle og historiske aspekter i Norden, herunder oprindelige folks levevilkår.

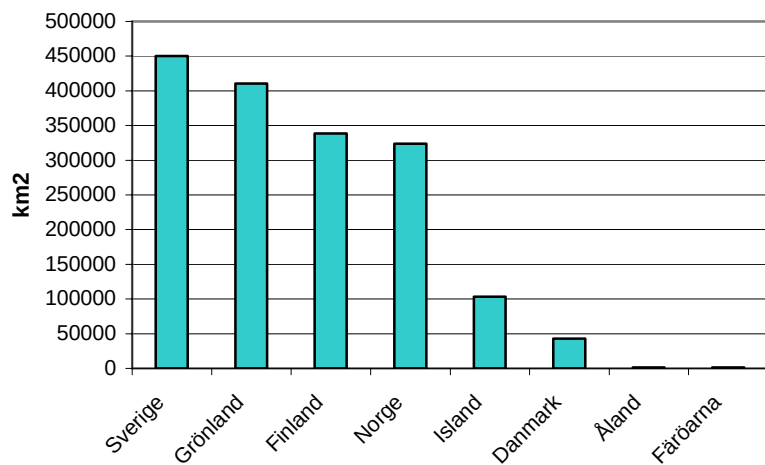
Børn og unge

NORDBUK – Nordisk Børne- og Ungdomskomité – udgav i november 2005 i samarbejde med Europarådets ungdomssektor en håndbog om ”menneskebiblioteker”. Europarådet stod for udgivelser på blandt andet engelsk, fransk og ungarsk, mens Nordisk Ministerråd har finansieret udgivelser på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk. Idéen om ”menneskebiblioteker” opstod på initiativ af unge i Norden og blev afprøvet første gang i år 2000 på Roskilde Festivalen i Danmark. Menneskebiblioteket fungerer nøjagtig som et normalt bibliotek - lånerne kommer og låner en ”bog” i en begrænset periode. Der er kun én forskel: Bøgerne på Menneskebiblioteket er mennesker, og bøgerne og lånerne indgår i en personlig dialog. Bøgerne på Menneskebiblioteket er mennesker, som repræsenterer grupper, som jævnligt bliver mødt med fordomme og som hyppigt oplever at de bliver udsat for diskrimination og/eller social udelukkelse. NORDBUK har desuden deltaget i udviklingen af rollespil for nordiske og baltiske ungdomsorganisationer som led i Europarådets kampagne ”All different – all equal”, der finder sted i 2006–2007.

Bilag I: Fakta Norden

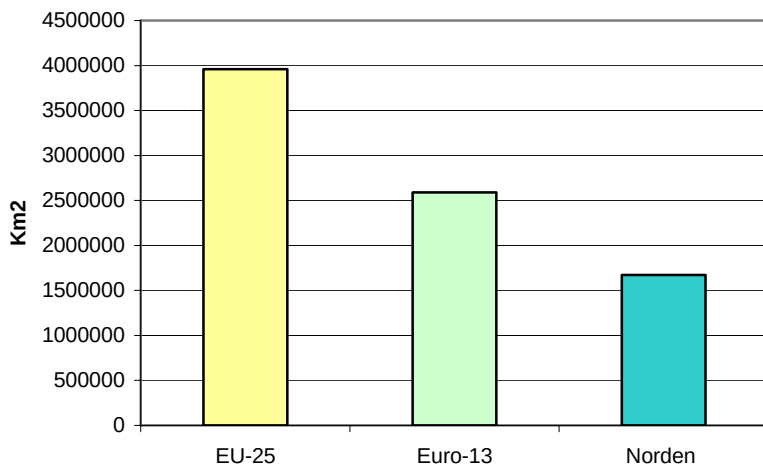
Allmänt

Figur 1a. Total landyta i km², 2007

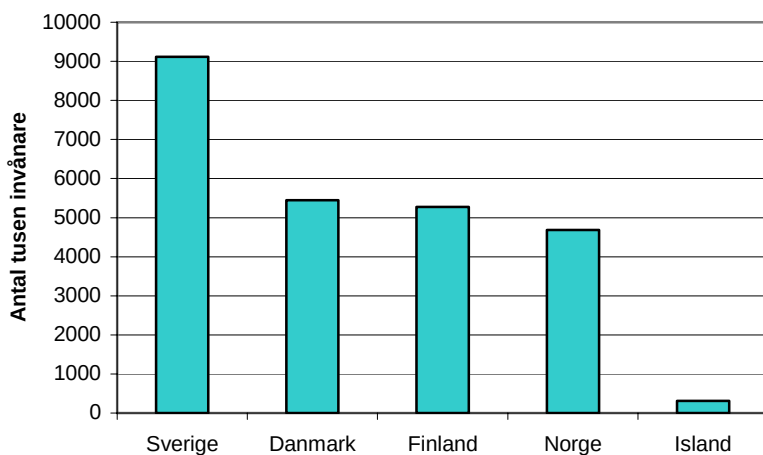
Anm: Norge eksklusive Svalbard (61020 km²) and Jan Mayen (377 km²). Grönlands yta avser isfri landyta.
Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007.

Figur 1b. Total landyta, km², 2007

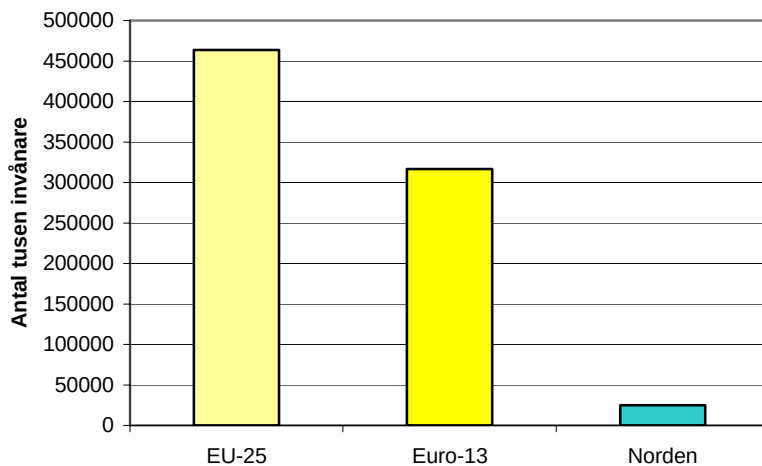
Anm: Grönlands yta avser isfri landyta. EU-25 år 2003
 Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Figur 2a. Antal i befolkningen, 2007

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

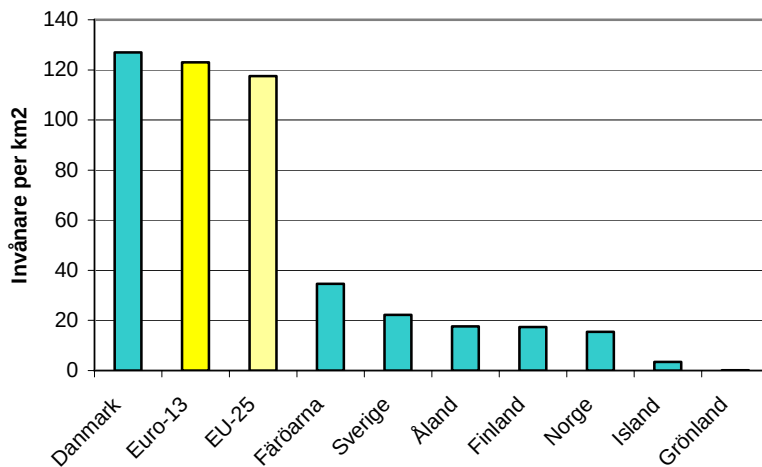
Figur 2b. Antal i befolkningen. 2007

EU-25 och Euro-13 år 2006

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007 och Eurostat.

Figur 3. Invånare per km², 2007

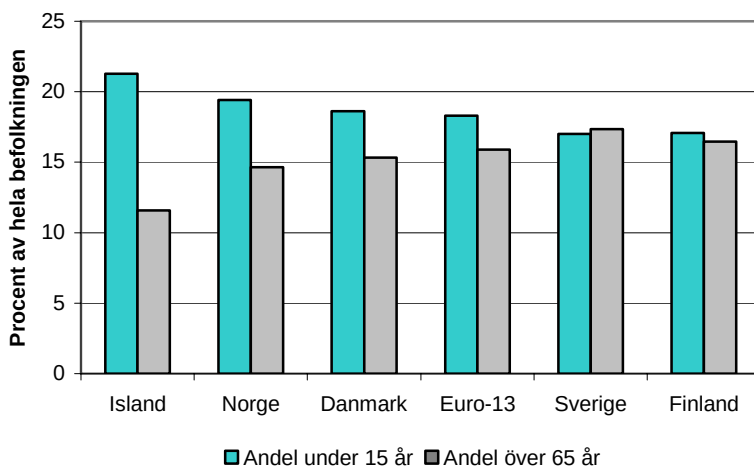

Anm: Per km² land area= total area förutom vattenarea. Grönland avser area landarea fri från is. Danmark: Invånare fördelat på total area. Norge: Invånare fördelat på den totala arean fastland. Euro-13 2006 og EU-25 2003

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007 och Eurostat

Demografi

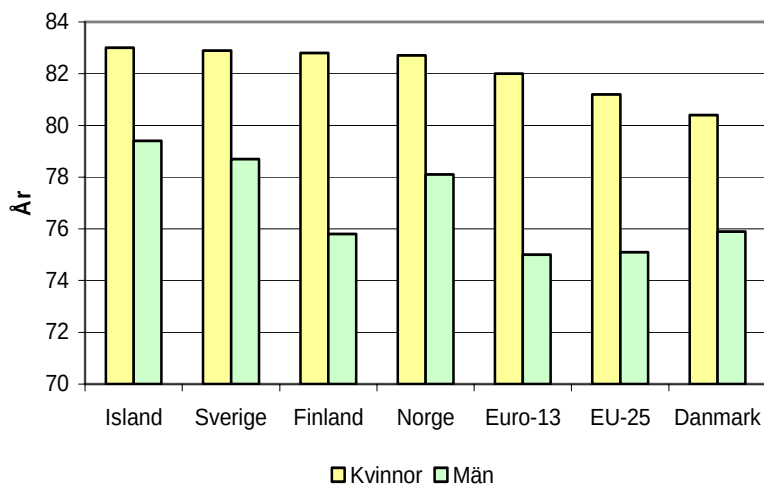
Figur 4. Andel under 15 år samt over 65 år som procent af befolkningen, 2007

Euro-13 2006

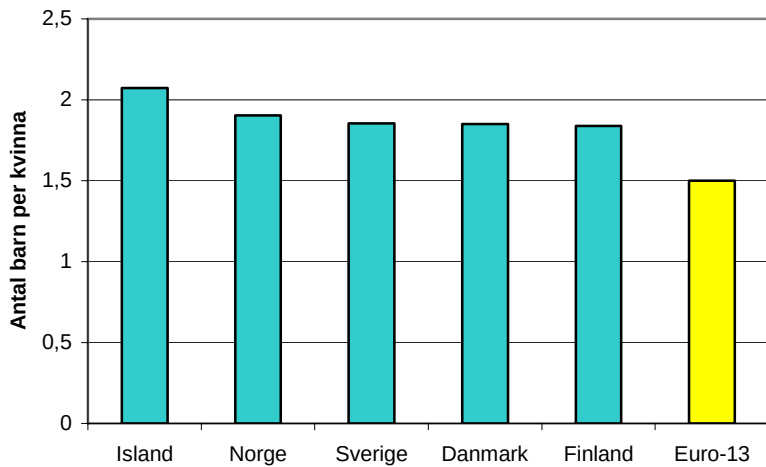
Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Figur 5. Medellivslängd i genomsnitt, kvinnor och män, 2006

Anm: Avser medellivslängd från födseln. Eurp-13 og EU-25 år 2004

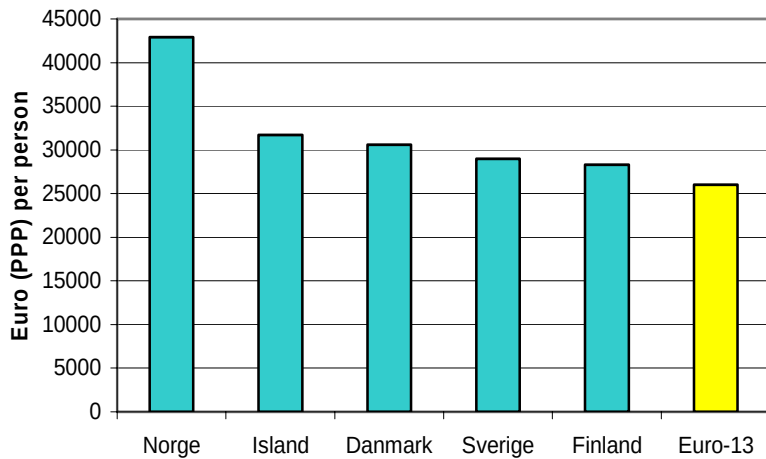
Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007 och Eurostat

Figur 6. Fertilitet. Genomsnittligt antal födda barn per kvinna, 2006

Euro-13 år 2005.

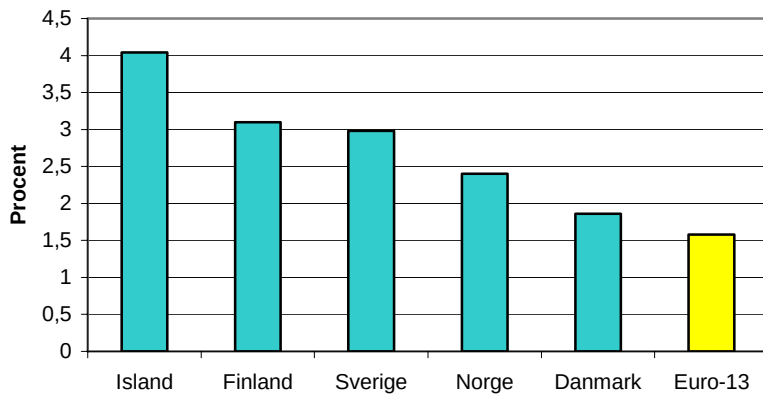
Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Ekonomi

Figur 7. BNP per capita i köpkraftsparitetsjusterad Euro, 2006.

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

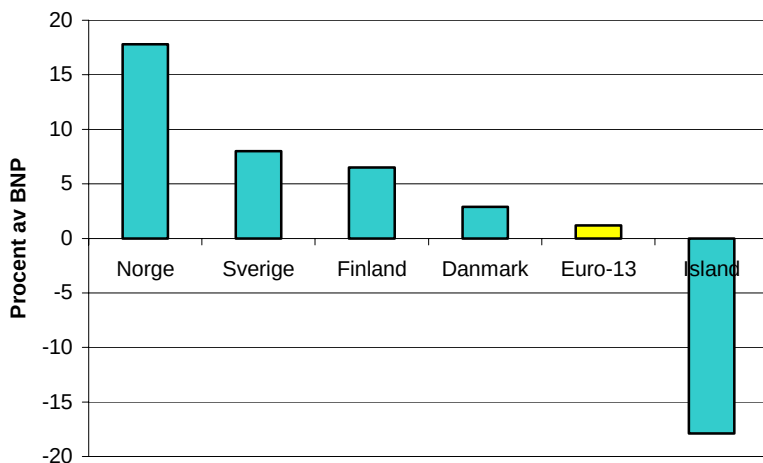
Figur 8. Genomsnittlig tillväxt i BNP, fasta priser, 2002-2006

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Internationell handel

Figur 9. Handelsbalans som andel av BNP, 2006

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Figur 10. Handelsnetto olika varugrupper i 1000 miljoner EURO, 2006.

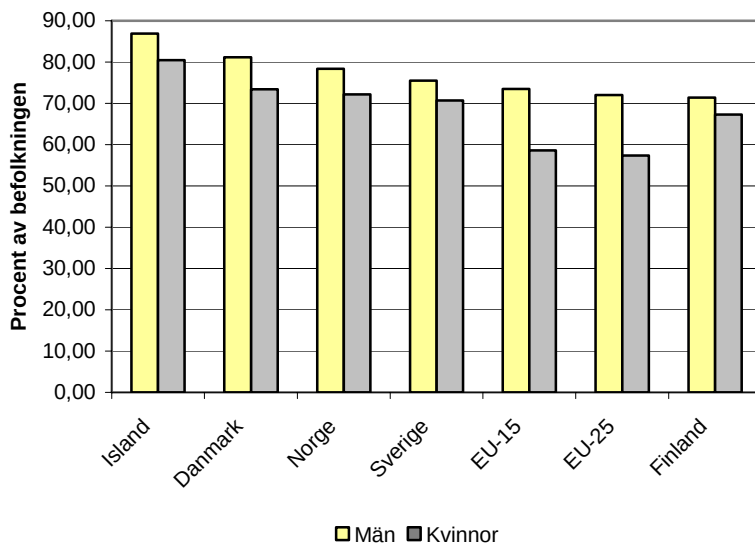
	Livsmedel och dyligt (SITC 0+1)	Råvaror utom bränsle, (SITC 2+4)	Bränsle och dyligt (SITC 3)	Kemiska produkter (SITC 5)	Halvfabrikat samt övriga färdiga varor (SITC 6+8)	Maskiner och trans- portmedel (SITC 7)
Norge	1,7	-3,0	63,4	-2,4	-4,5	-12,6
Sverige	-3,2	3,2	-5,5	2,9	6,4	12,3
Danmark	5,2	0,7	4,3	1,6	-2,8	-4,8
Finland	-1,5	-1,4	-5,2	-2,3	9,7	5,3
Island	1,1	-0,2	-0,4	-0,3	-0,5	-1,9

Anm: Handelsnetto avser export-import

Källa: Eurostat

Arbetsmarknad

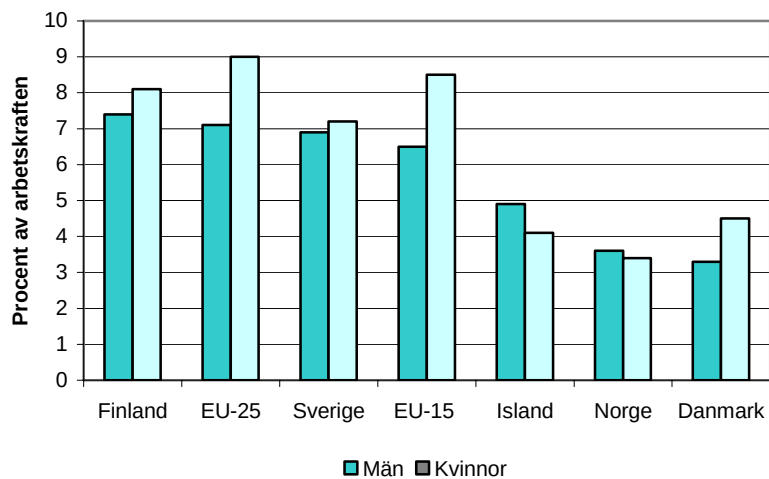
Figur 11. Sysselsättningsgrad år 2006 i den arbetsföra befolkningen 15-64 år

Anm: Islands värde är för 2005

Källa: Eurostat

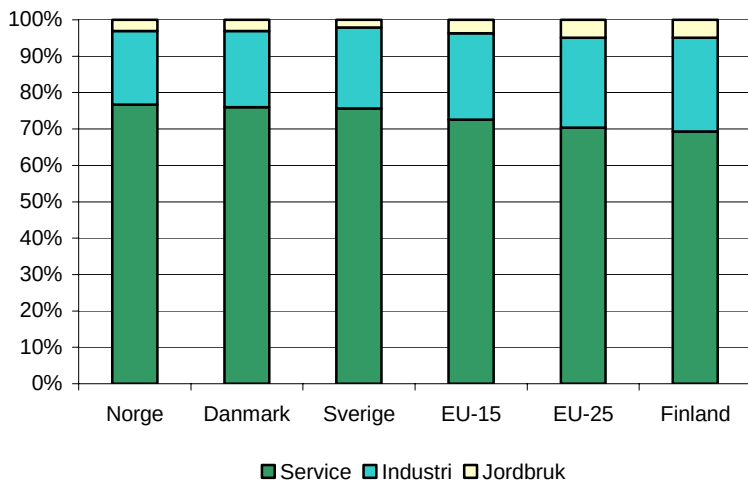
Figur 12. Arbetslöshet som andel av arbetskraften år 2006.

Anm: Islands värde är för 2005

Källa: Eurostat

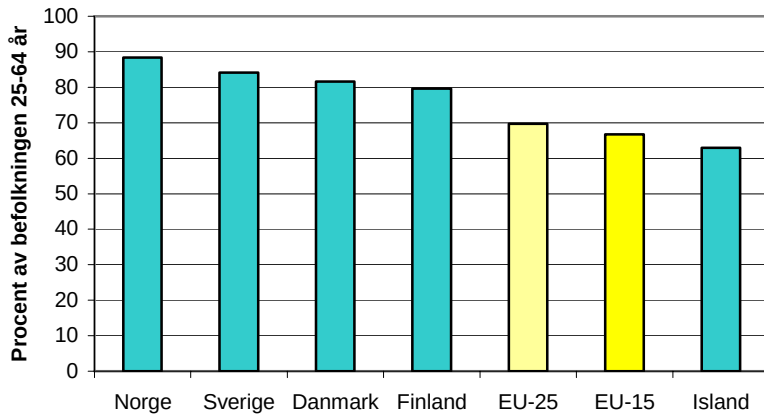
Figur 13. Fördelning av sysselsättning efter branschtyp 2006 i procent av total sysselsättning

Källa: Eurostat

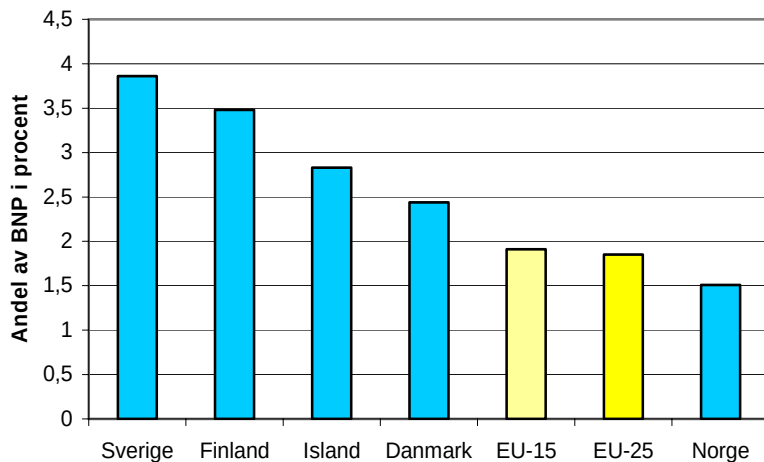
Utbildning och forskning

Figur 14. Andel av den vuxna befolkningen 25-64 år med minst längre gymnasial utbildning 2006

Anm: Norge och Finland avser preliminärt värde. Island avser preliminärt värde för 2005.
Källa: Eurostat

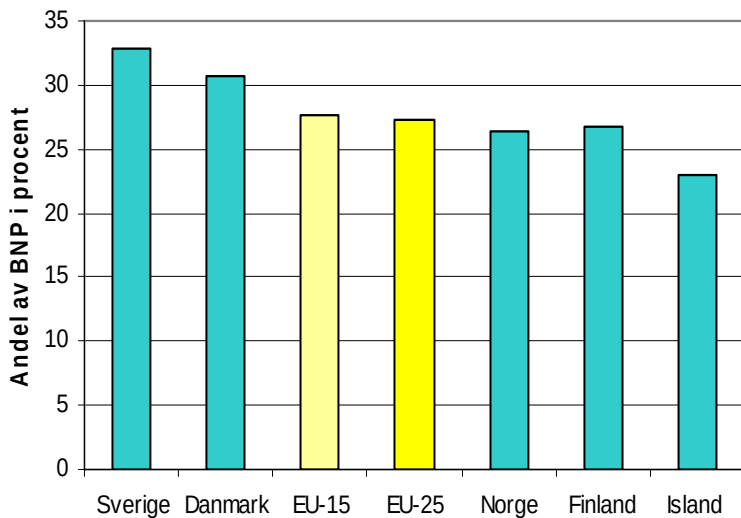
Figur 15. Utgifter för forskning och utbildning (FoU) 2005 som andel av BNP

Anm: Island avser år 2004. Danmark och Norge avser preliminära värden, EU-15 och EU-25 avser prognostiserade värden
Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007 och Eurostat

Socialt skydd

Figur 16. Utgifter för socialt skyddsnät 2005 som andel av BNP. De nordiska länderna samt EU-15 och EU-25.

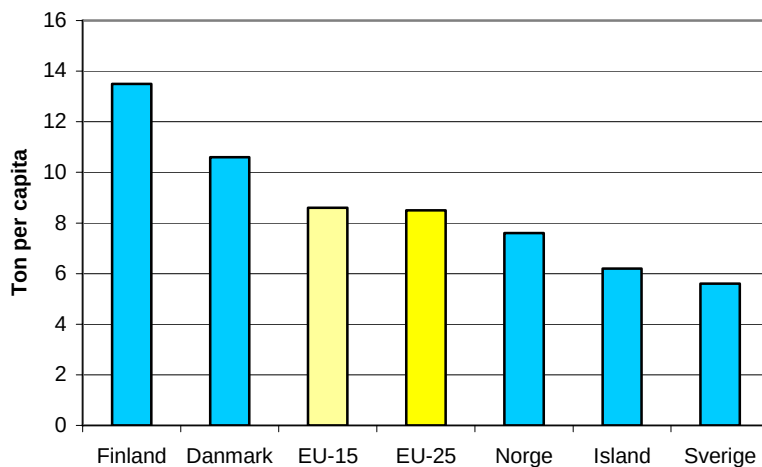

Anm: För EU-15 och EU-25 avser uppgifterna estimat. För Sverige är värdet preliminärt. Utgifter för socialt skydd innehåller kostnader för socialbidrag till individer eller hushåll, administrativa kostnader samt övriga kostnader för socialt skydd.

Källa: Eurostat

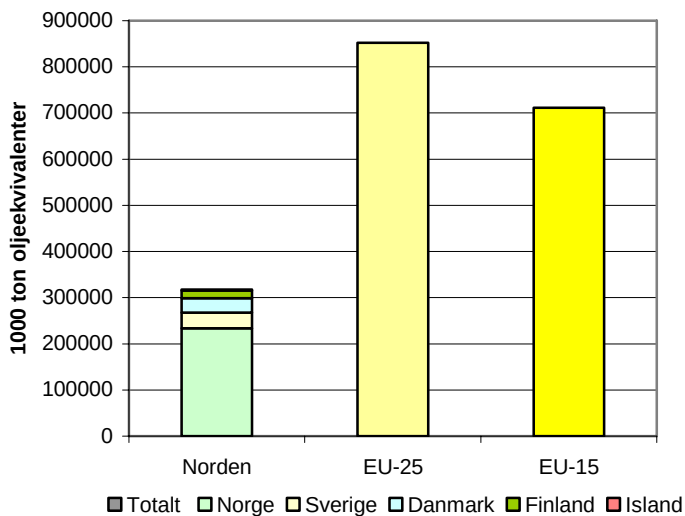
Miljö och energi

Figur 17. Utsläpp av växthusgaser i CO² -ekvivalenter, ton per capita, 2004

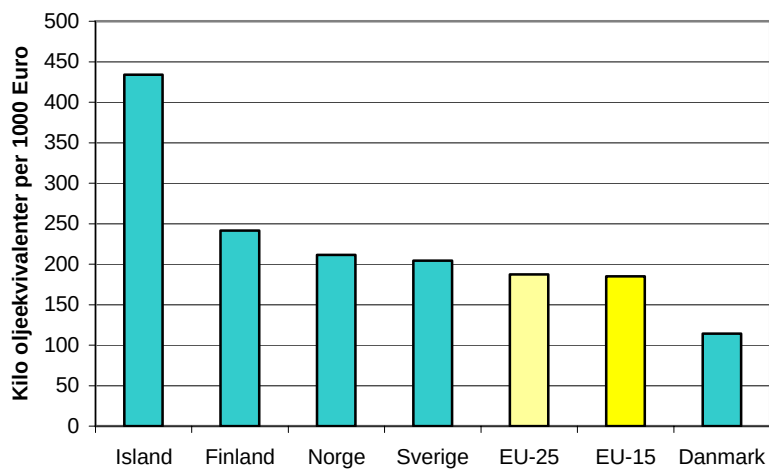
Källa: Eurostat

Figur 18. Energiproduktion år 2005, 1000 ton oljeekvivalenter

Källa: Eurostat

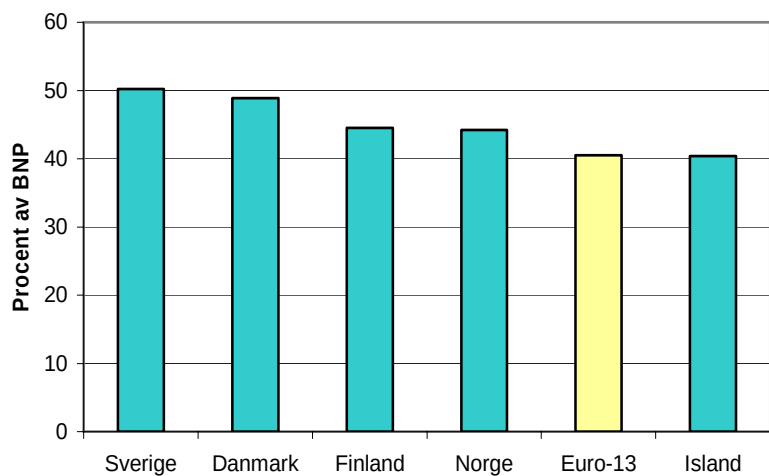
Figur 19. Energiintensiteten i produktionen 2005 i relation till real BNP. Kilo oljeekvivalenter per 1000 Euro

Anm: EU-25 avser år 2004.
Källa: Eurostat

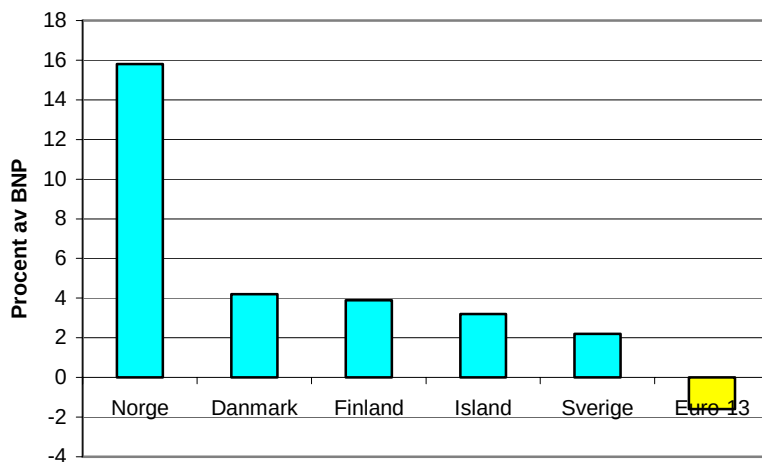
Offentliga finanser

Figur 20. Genomsnittligt skattetryck 2006. Totala skatteintäkter som andel av BNP

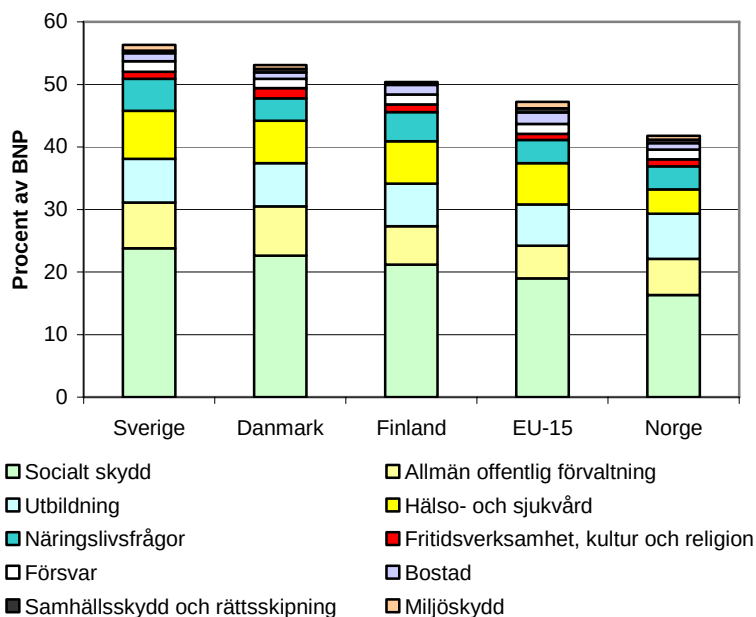
Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Figur 21. Offentliga sektorns överskott som andel av BNP, 2006

Källa: Nordisk statistisk årsbok 2007

Figur 22. Fördelning av de offentliga utgifterna 2005 som andel av BNP

Källa: Eurostat

Bilag II: Fakta om Nordisk Ministerråd

Nordiska ministerrådet (NMR) är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorganisation. Ministerrådet omfattar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. De självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland deltar i ministerrådets arbete på särskilda villkor.

Nordiska ministerrådets, liksom Nordiska rådets, verksamhet styrs av det s.k. Helsingforsavtalet från 1962, senast ändrat 1995.

Syftet med det nordiska samarbetet anges i Helsingforsavtalet på följande sätt:

”De fördragsslutande parterna skall eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövården.

De fördragsslutande parterna bör rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse som behandlas i europeiska och andra internationella organisationer och konferenser.”

I preambeln understryks att länderna önskar ”ytterligare förnya och utveckla det nordiska samarbetet i ljuset av de nordiska ländernas utvidgade deltagande i europeiskt samarbetet”.

Ministerråden

Statsministrarna är ytterst ansvariga för det nordiska samarbetet. En minister i varje regering är nordisk samarbetsminister. Dessa ministrar bildar ett särskilt ministerråd (MR-SAM). Härutöver består Nordiska ministerrådet av tio fackministerråd:

- Ministerrådet för utbildning och forskning
- Ministerrådet för närings-, energi- och regionalpolitik
- Ministerrådet för kultur
- Ministerrådet för miljö
- Ministerrådet för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk
- Ministerrådet för ekonomi och finanspolitik
- Ministerrådet för lagsamarbete
- Ministerrådet för jämställdhet
- Ministerrådet för social- och hälsopolitik
- Ministerrådet för arbetsliv

Till varje ministerråd finns en s.k. ämbetsmannakommitté knuten. Ämbetsmannakommittéerna fungerar som ministerrådets ställföreträdare. Dessutom finns det ofta arbetsgrupper för speciella frågor under respektive ministerråd/ämbetsmannakommitté.

Ministerråden träffas mellan en gång och fem gånger per år. Ämbetsmannakommittéerna kan träffas upp till tio gånger årligen.

Ordförandeskapet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer roterar årligen mellan länderna.

Arbetet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer följer ofta en flerårig strategi. Dessa strategier kompletteras med de ettåriga ordförandeprogrammen. Ordförandeskapet har stort inflytande över hur arbetet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer bedrivs och över vilka frågor som sätts på dagordningen.

Nordiska ministerrådets organisation framgår av bilaga 1.

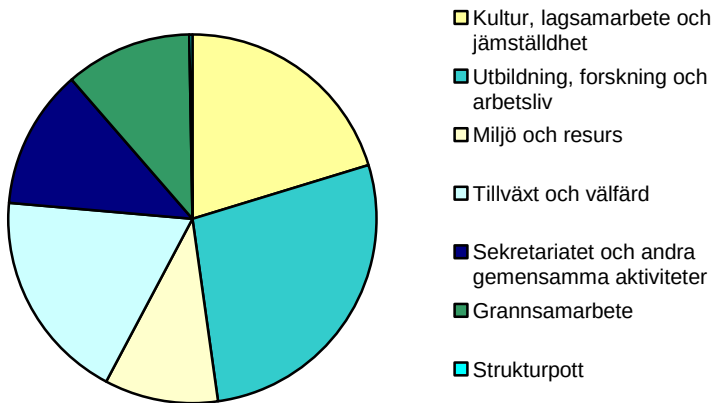
Ministerrådets verksamhet

De tio fackministerrådets arbetsuppgifter påverkas av samarbetsområdets karaktär. Typiskt kan emellertid uppgifterna sorteras in under följande kategorier:

- Diskussioner och beslut om nordiska fördrag, till exempel socialkonvention och konvention om passfrihet.
- Stöd till institutioner eller grupper som verkar enligt de riktlinjer som respektive ministerråd vill förverkliga.

- Ansvar för nordiska institutioner, till exempel NordForsk och NICE för forskning och innovation och NUD som utbildar personal för dövblinda.
- Erfarenhetsutbyte, till exempel om digitaliseringen av radio- och TV-sändningar.

Varje fackministerråd har en budget som fördelas av de nordiska samarbetsministrarna. Budgeten (2007) fördelar sig på följande sätt:

Från vissa ministerråd kan stöd sökas till olika nordiska projekt.

Nordiska ministerrådet har ett omfattande samarbete med de baltiska länderna och Nordvästryssland. C:a 20% av budgeten avsätts för detta samarbete. Ministerrådet har kontor i Tallinn, Riga, Vilnius, St Petersburg och Kaliningrad.

Ministerrådet har en särskild service för att motverka gränshinder – Hallo Norden. Den kan nås på www.hallonorden.org.

De nordiska institutionerna

Ministerrådets institutioner står för en stor del av den verksamhet som de olika fackministerråden vill genomföra. De nordiska institutionerna är följande:

NOREY – Nordens Hus i Reykjavik
 NHFØ – Nordens Hus på Færøerne
 NIFIN – Nordens Institut i Finland

NAPA – Nordens Institut i Grønland
 NIPÅ – Nordens Institut på Åland
 NEF – Nordisk Energiforskning
 Nordregio – Nordic Center for Spatial Development
 NordForsk
 NICE – Nordisk Innovationscenter
 NIOM – Nordisk Institutt for Odontologiske Materialer
 NUD – Nordisk Utbildningscenter för personal för dövblinda
 NGB – Nordiska genbanken
 NHV – Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap
 NIKK – Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning
 NIVA – Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
 NAD – Nordiska nämnden för Alkohol- och Drogforskning
 NOPEF – Nordiska Projektexportfonden
 NSH – Nordiska samarbetsorganet för handikapprågor
 NOPUS – Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service
 KKN - Kulturkontakt Nord
 NORDICOM – Nordisk informationscenter för medie- och kommunikationsforskning

Varje institution har ett resultatkontrakt med respektive fackministerråd, där uppgifterna anges. Kontraktet fullföljs av institutionens styrelse, där alla länder är representerade, och av institutionens ledning och medarbetare.

Ordförandeskapet i institutionernas styrelse roterar med ordförandeskapet i ministerrådet.

Utöver institutionerna har ministerrådet en lång rad samarbetsorganisationer bland annat på forskningsområdet.

Sekretariatet

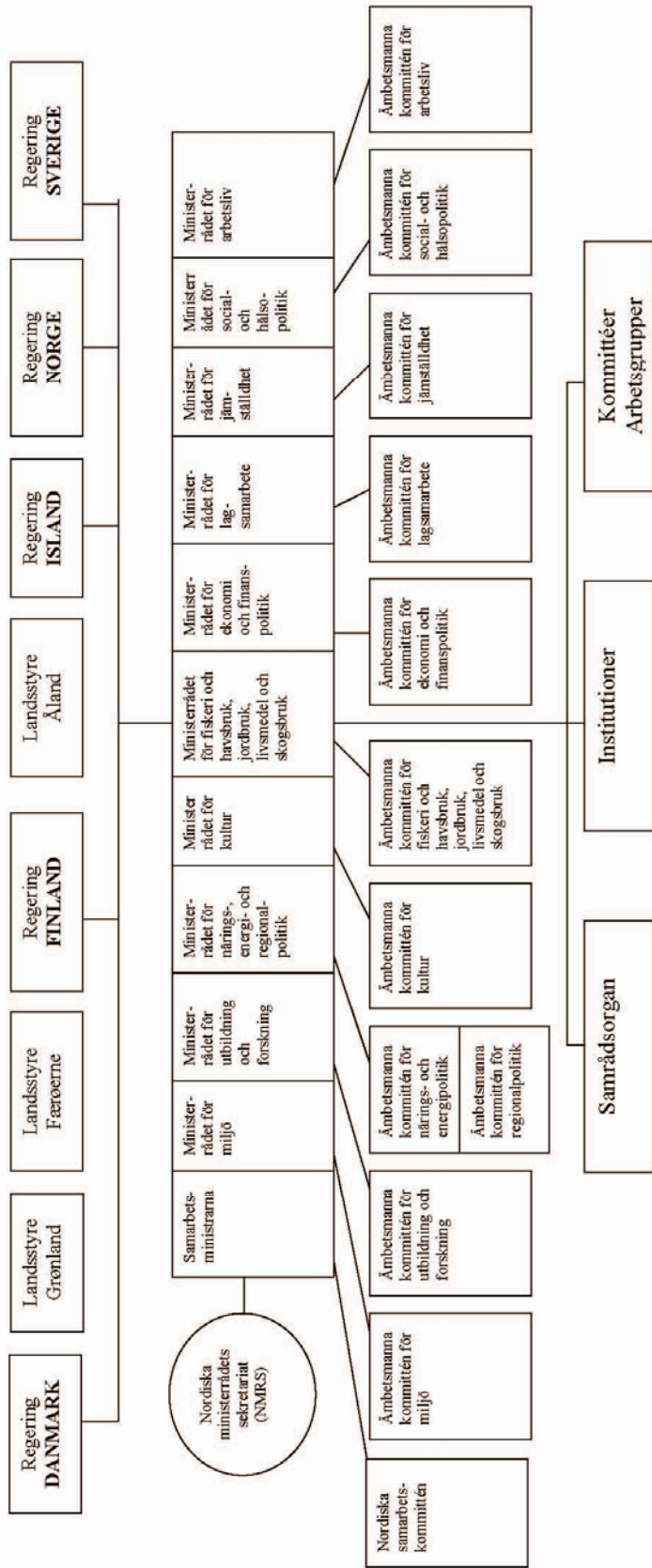
För att stödja ministerråden finns ett sekretariat. Det är organiserat i fyra fackavdelningar, med ansvar för de tio fackministerråden, nämligen:

- Avdelningen för kultur, lagstiftning och jämställdhet
- Avdelningen för utbildning, forskning och arbetsmarknad
- Avdelningen för växt och välfärd
- Avdelningen för miljö och resurser

Sekretariatet leds av generalsekreteraren med sitt kontor (GSK). Generalsekreteraren skall tillse att ministerrådets arbete planläggs, genomförs och följs upp på ett koordinerat sätt. Generalsekreteraren skall dessutom tillse att goda nordiska initiativ främjas.

De anställda i sekretariatet är rekryterade från de nordiska länderna och självstyrande områdena och arbetar på tidsbegränsade kontrakt.

Nordiska ministerrådet (NMR)
Organisationschema

Bilag III: De nordiske statsministres pressemeddelelse af 19.06.07, Punkaharju, Finland – ”Mulighedernes Norden – svar på globaliseringens udfordringer”

De Nordiska statsministrarna i Punkaharju för ett
kunnigare, synligare och mer välmående Norden

Möjligheternas Norden - svar på globaliseringens utmaningar

De nordiska statsministrarna samlades till sitt sommarmöte i Punkaharju Finland den 18-19 juni 2007. De enades om att förhålla sig positivt till de nya möjligheter och utmaningar för Norden som globaliseringen medför och vill utnyttja dessa möjligheter och möta utmaningarna genom att vidareutveckla en nordisk modell där den framtida välfärden för medborgarna, företagets konkurrenskraft, sysselsättning och tillväxt, gemensam kultur och satsningar på hållbar utveckling är viktiga komponenter.

De nordiska statsministrarna önskar fortsättningsvis att utveckla Nordens styrkepositioner, våra länders högtstående och täckande utbildningssystem, vår expertis och vårt forskningsarbete, vår förmåga att utnyttja informationsteknik och kreativitet för att genomföra innovationer.

Statsministrarna har därför enats om att ge startskottet för en förnyad nordisk satsning på globaliseringsområdet. Satsningen skall ske i synergier med det arbetet som görs i europeisk regi och regionalt. Ett fördjupat samarbete med de baltiska länderna stärker hela Östersjöregionens konkurrenskraft och möjlighet att dra nytta av globaliseringen.

Följande åtgärder och målsättningar kommer att främjas till förmån för ett kunnigare, synligare och mer välmående Norden. Dessa åtgärder och målsättningar främjas inom ramarna för Nordiska ministerrådet och i andra sammanhang där de nordiska regeringarna samarbetar:

Ett kunnigare Norden

1. Satsningen inom den europeiska ramen på ett starkt nordiskt kunskaps- och innovationsområde ska intensifieras. Nordiska ministerrådet utarbetar tills sommaren år 2008, efter diskussioner bland närings-, utbildnings- och forskningsministrarna, ett förslag till samarbetsministrarna om främjande av nordisk toppforskning, i nära samarbete med näringsliv, med beaktande av möjligheter att stärka nätverkssamarbete mellan nordiska toppforskningsenheter och bland aktörer på innovationsområdet. Bland annat följande tyngdpunkter beaktas: främjandet av innovationer, frågor kring klimat, energi och miljö samt välfärdsforskning och hälsa.
2. Stärkning av samarbetet inom högre utbildning skall öka kontakten mellan nordiska läroanstalter och lyfta Norden som en attraktiv studieort. Forskning och innovation förstärks genom att i ökande grad koordinera nationella FoU program och innovationsprogram, samt genom att främja samarbetet mellan de nationella forskningsfinansiärerna.
3. De nordiska regeringarna ska utreda möjligheten att grunda nordiska innovationsrepresentationer i Asiens växande ekonomier. Utredningen presenteras för Nordens samarbetsministrar sommaren 2008.
4. För att göra den nordiska prispolitiken mångsidigare framlägger de nordiska statsministrarna för Nordiska rådet ett initiativ om att instifta ett innovationspris för nordisk kvalitet från och med år 2008.

Ett synligare Norden

5. Norden som region ska profileras. Ett förslag utarbetas om nordiskt samarbete när det gäller marknadsföring och export på växande marknader framför allt utanför Europa. Förslaget bör täcka områden

där en gemensam nordisk satsning ger mervärde i förhållande till nationella satsningar, som t.ex. användning av förnybar energi, energieffektivitet och miljöskydd.

6. Ett förslag utvärderas i samråd med Nordiska Rådet om skapandet av ett årligt nordiskt forum med början år 2008, för att ta fram gemensamma nordiska svar på de möjligheter och utmaningar som globaliseringen medför, med deltagande av de nordiska statsministrarna och andra inbjudna deltagare från näringslivet, forskning, politik och medborgarorganisationer.

Ett välmående Norden

7. Det nordiska samarbetet på energiområdet ska stärkas. Harmonisering av nordiska elmarknaden samt investeringar i transmissionsnätet och produktion ska genomföras för en mera effektiv, gränslös och hållbar nordisk elmarknad som kan bidra till att säkra god försörjningssäkerhet i Norden.
8. Norden ska vara en föregångsregion i arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser. De nordiska länderna har också toppkunnande inom bl.a. miljöskydd, energieffektivitet, förnybar energi och fångst av koldioxid. Därför förstärker de tillsammans insatsen för att undersöka teknologiernas möjligheter och identifiera dem som mest relevanta för ett tätare nordiskt samarbete. Särskild vikt läggs vid gemensam marknadsföring globalt av ovan nämnda styrkepositioner.
9. De nordiska ländernas regeringar utarbetar en konkret förteckning över åtgärder för att häva de gränshinder för människors umgänge och rörlighet samt företags verksamhet som fortfarande föreligger i Norden, och eftersträvar att med alla medel undanröja svårigheter som medborgarna kan stöta på i det nordiska umgänget. En redogörelse för kvarvarande gränshinder samt genomförda och planerade åtgärder för att undanröja dessa, presenteras löpande på de nordiska statsministrarnas höstmöten från och med 2007.

Uppföljning och finansiering

10. Arbetet med att genomföra initiativen leds av de nordiska samarbetsministrarna och berörda ministerråd i en löpande dialog med Nordiska Rådet. Nordiska ministerrådet (NMR) utvecklar samtidigt sin verksamhet och anpassar sin budget och sin organisatoriska struktur till tväradministrativt samarbete, för att kunna genomföra de gemensamma strävandena på globaliseringsområdet. En första samlad rapportering om hur globaliseringsåtgärderna fortskrider ska ske till statsministrarna vid Nordiska rådets 59:e session i Oslo i 2007.
11. Statsministrarna har med intresse tagit del av idéer presenterade vid mötet av Nordiska ministerrådets generalsekreterare. De kan med fördel övervägas av samarbetsministrarna i konkretiseringen av globaliseringsinitiativen.
12. Samarbetsministrarna uppmuntras att avsätta ett belopp upp till 60 MDKK i NMRs budget för år 2008 till finansiering av globaliseringsinitiativen och till de berörda nordiska institutionerna, som ska ha en roll i realiseringen av förslagen. NMR tillsätter samtidig en särskild finansieringsgrupp för att dryfta samnordiska finansieringsmöjligheter för globaliseringsprocesser, härunder särskilt omprioriteringar av NMR's budget, som avspeglar prioriteringen av det nordiska globaliseringsarbetet. Arbetsgruppen rapporterar till samarbetsministrarna om NMRs globaliseringsbudget för 2008 på hösten 2007 och om finansieringsfrågorna för år 2009 och framåt i löpet av 2008.

Bilag IV: Nordisk Ministerråds generalsekretærs indspil til den fælles nordiske globaliseringsproces, juni 2007

Möjligheternas Norden – svar på globaliseringens utmaningar

Sammanfattning av generalsekreterarens inspel i den nordiska globaliseringsprocessen

Många av de utmaningar som globaliseringen skapar, kan inte lösas av ett enskilt land, utan det krävs att länder eller regioner agerar samtidigt och koordinerat. Utifrån de likheter de nordiska länderna har, faller det sig naturligt att tillsammans försöka finna lösningar. Med en gemensam kärna av styrkepositioner och värderingar och en högt utvecklad kunskapsinfrastruktur har Norden en möjlighet att gå före och skapa lösningsmodeller för de globala utmaningarna, samt positionera Norden i en ökande konkurrens.

En av Nordens rikedomar är befolkningarna och den kunskap, kompetens, kreativitet och kulturarv som de har. Detta är en av nycklarna till vår konkurrenskraft, sysselsättning och tillväxt, till våra välfärdsamhällen och till vår insats för en global hållbar utveckling.

Statsministtermötet i juni 2007 kan ses som startskottet för ett förnyat nordiskt samarbete om att möta de utmaningar som den globaliserade världen ger. En nordisk satsning på globalisering kan ske i synergi med det arbete som görs i europeisk regi och det samarbete som Norden har med sina grannländer. Ett antal konkreta förslag på hur de nordiska län-

derna kan agera tillsammans presenteras här. Många av de stora frågor som väcks i globaliseringsdebatten kräver dock ytterligare analyser, diskussioner och senare beslut.